T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
BASIN EKONOMİSİ VE İŞLETMECİLİĞİ BİLİM DALI

TÜRK BASIN İŞLETMELERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMININ GELİŞİMİ VE TEKNOLOJİ KULLANIMINDA HÜRRİYET VE ZAMAN GAZETELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

NURİ SERTAÇ SIRMA

İstanbul, 2007

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
BASIN EKONOMİSİ VE İŞLETMECİLİĞİ BİLİM DALI

TÜRK BASIN İŞLETMELERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMININ GELİŞİMİ VE TEKNOLOJİ KULLANIMINDA HÜRRİYET VE ZAMAN GAZETELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

NURİ SERTAÇ SIRMA

Danışman: YRD. DOÇ. DR. ZEYNEP YELDA KABAN KADIOĞLU

İstanbul, 2007

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLETİŞİM BİLİMLERİ Anabilim Dalı BASIN EKONOMİSİ VE İŞLETMECİLİĞİ Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi NURİ SERTAÇ SIRMA nın TÜRK BASIN İŞLETMELERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMININ GELİŞİMİ VE TEKNOLOJİ KULLANIMINDA HÜRRİYET VE ZAMAN GAZETELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ
adlı tez çalışması ,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.07.2007 tarih ve 2007-8/30 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

		Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
Tez Savunma Tarihi	:	18/08/2007	
1) Tez Danışmanı	:	YRD. DOÇ.DR. ZEYNEP YELDA KABAN KADIOĞLU	....
2) Jüri Üyesi	:	PROF. DR. AHMET ŞAHİNKAYA	....
3) Jüri Üyesi	:	YRD. DOÇ.DR. LEVENT ELDENİZ	....

İÇİNDEKİLER

Tablo Listesi

Resim Listesi

Şekil Listesi

Kısaltmalar

3D	**:** Three Dimensional (Üç Boyutlu)
ADSL	**:** Asymmetric Digital Subscriber Line
ASP	**:** Active Server Pages
CCD	**:** Charge Coupled Device
CD	**:** Compact Disc
CERN	**:** The European Organization for Nuclear Research
CMOS	**:** Complementary Metal Oxide Slicon
CMYK	**:** Cyan, Magenta, Yellow, Black
CTP	**:** Computer To Plate
DARPA	**:** Defense Advanced Research Projects Agency
DPC	**:** Doğan Printing Center
DPI	**:** Dot Per Inch
DTP	**:** Desktop-Publishing
DVD	**:** Digital Versatile Disc
EPS	**:** Encapsulated PostScript
HMT	**:** Hürriyet Medya Towers
IP	**:** Internet Protocol
JPEG	**:** Joint Photographic Expert Group
KBA	**:** Koenig & Bauer
LPI	**:** Line Per Inch
MÜY	**:** Masa Üstü Yayıncılık
PC	**:** Personal Computer – Kişisel Bilgisayar
RGB	**:** Red, Green, Blue
RIP	**:** Raster Image Processor
SLR	**:** Single Lens Reflex
TCP/IP	**:** Transmission Control Protocol / Internet Protocol
TIFF	**:** Tagged Image File Format
TLR	**:** Twin Lens Reflex
WWW	**:** World Wide Web

- # GİRİŞ

Teknoloji olgusu basın işletmeleri için matbaanın icadından buyana birçok değişikliğe uğramış fakat buna rağmen basın işletmeleri teknolojiye asla uzak kalamamıştır. İnternet teknolojisinin gelişmesi ve evlerimize geniş bantlı internetin gelmesi ile birlikte gazetecilik bu yeni medyaya da eğilim göstermiş ve kendisini gazete portalları olarak belli etmiştir.

İnternet sahip olduğu hız, kolay güncellenebilirlik, mekân ve zaman sınırsız olma ve maliyetlerinin klasik gazeteye oranla çok düşün olması gibi üstün özellikleri ile klasik gazetelere önemli bir rakip olarak görülmektedir. Henüz günümüz gazetelerinin yerini alamamış fakat yapılan araştırmalarda radyo gibi günümüzün en önemli iletişim araçlarından birinin yerine geçmeye başladığı görülmüştür. Her ne kadar Telekom şirketlerinin altyapı ve fiyatlandırma sorunları halen çözülememiş olsa da internetin artık lüks bir iletişim aracı olmaktan çıktığı görülmektedir. Kablosuz teknolojiler sayesinde mekan sınırından tamamen sıyrılmaya çalışan teknoloji günümüzde yavaş yavaş kullanılmaya başlanan wimax teknolojisi sayesinde ev, ofis ya da herhangi bir kapalı mekan sınırından da kurtulacak her an her yerde ulaşabileceğimiz bir mecra haline gelecektir. Bu mecra yaradılışında olan üstün özellikleri ile basın sektörünün geleceğini oluşturmaktadır.

E-kağıt ve e-mürekkep teknolojileri de klasik gazeteler ile elektronik teknolojilerini birleştiren bir teknoloji olarak karşımıza çıkmakta olan bir olgudur. Fakat henüz geliştirilmekte olduğundan ve bu yüzden standartları belirlenmemiş olan bu teknolojiler gazeteyi kağıttan kurtaran başka bir teknolojik gelişim olarak karşımızda durmaktadır. İnsanoğlunun hayal ettiği her teknolojiyi bir gün üretebildiğini iyice anladığımız şu günlerde şu anda mühendislik örneklerini görebildiğimiz bu teknolojilerin de bir süre sonra evlerimize gireceğini öngörmek yanlış olmayacaktır.

Teknolojik gelişim elbette sadece internet, e-kağıt ve e-mürekkep ile sınırlı kalmamış klasik gazetelerin üretim aşamalarının her ayağında kendini göstermiştir. Tasarımdan, baskı ve baskı sonrası teknolojilerine kadar gazete üretimindeki birçok teknoloji şu anda Türk basın işletmelerinde aktif olarak kullanılmaktadır. Bu durmak bilmeyen gelişim her işletmede olduğu gibi basın işletmelerinde de birçok değişikliklere sebep olmuştur. Üretim aşamalarının kısalması ve hızlanması, istihdam şartlarının değişmesi ve artık çok daha fazla tirajla basılan gazeteler bu değişiklerden en önemlileridir.

Basın işletmeleri teknolojiyi yakalamaya uğraşırken bir yandan kendi iç dinamiklerini değişmekte ve aslında teknoloji işletmeyi yöneten canlı bir varlık halini almaktadır. Teknolojinin yönetimini ele almak ve onu gerektiği gibi kullanabilmek basın işletmeleri için başlıca önceliği oluşturmaktadır. Her yeni teknoloji o teknolojiyi öğrenmesi gereken yeni bir nesil ve işletme anlamını taşımaktadır.

Sözünü ettiğimiz bu teknolojik gelişimlerin Türk basın işletmelerine etkilerini inceleyeceğimiz çalışmamızın birinci bölümünde genel olarak basın sektöründe kullanılan teknolojiler incelenecek baskı ve bilgisayar, örneksel ve sayısal görüntüleme teknikleri, haber toplama teknikleri ve masa üstü yayıncılık tekniklerini kapsayan baskı öncesi teknolojilerin tarihsel gelişimi anlatılacaktır. Çalışmamızın ikinci bölümünde teknolojik gelişimin Türk basınında nasıl, ne kadar ve ne zaman kullanıldığı incelenecek ve teknolojilerin ülke gazetelerine gelişi kronolojik olarak belirtilecektir. Üçüncü bölümde ise teknoloji kullanımı açısından Hürriyet, Zaman ve Kocaeli Demokrat Gazetelerinin inceleme ve karşılaştırmaları yapılacak, gelişimin bu gazetelere yaptığı benzer ve farklı etkiler incelenecektir.

1 BASIN İŞLETMELERİNDE KULLANILAN TEKNOLOJİLER

Basın işletmeleri hem teknoloji kullanımı hem de taşıdıkları işletmesel özellikler yönünden diğer ticari işletmelerden farklı özelliklere sahiptir. Çalışmamızın bu bölümünde basın işletmelerinin tanımına ve diğer işletmelerden farklı ve benzer özelliklerine değinilecek. Daha sonrada basında kullanılan teknolojilerin genel olarak gelişimi ve Türk basın işletmelerindeki teknolojik gelişim süreci incelenecektir.

1.1 Basın İşletmeciliği

Basın işletmesi kavramına bakıldığında iki ayrı kavram olan "basın" ve "işletme" kavramlarının ayrı ayrı incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

En geniş anlamıyla basın; haftalık ya da günlük gibi sürekli olarak belirli zamanlarda basılıp, çeşitli fikir ya da haberleri okuyucularına ulaştıran yayın ürünleridir.[1]

Basın kavramını sadece yukarıda verildiği şekilde anlamamak gerekir. Basın, yukarıda belirtilen özelliklerden çok daha fazlasını kapsayan bir anlam taşımaktadır ki bu anlam basının "dördüncü kuvvet" olmasıdır.

Basın, bağımsızlığı ve halk içinde sağlayabildiği güven duygusu sayesinde yönetim mekanizmalarını, diğer üç kuvvet olan yasama, yürütme ve yargılama organlarından çok daha iyi denetleme ve bununla birlikte de manipüle edebilme özelliğine sahiptir[2].

İşletme kavramının ise zaman içinde pek çok iktisatçı tarafından tanımının yapılmış olmasına rağmen en genel haliyle işletmeler; mal veya hizmet üretmek

---

[1] M.Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul: Der Yayınları, 1993, s.19.
[2] Semra Atılgan, **Basın Ekonomisi ve Promosyon**, Marmara İletişim Dergisi, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Temmuz Sayı: 3, 1993, s.233.

amacıyla kurulmuş olan, doğal kaynaklar, emek ve sermaye gibi üretim etmenlerini bir örgüt ve yönetim gücü ile bir araya getiren ekonomik amaçlı kuruluşlardır.[3]

Bir diğer tanıma göre ise işletme; başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik iktisadi mal ve hizmet üreterek, bunları ihtiyaç sahiplerine sunan ekonomik birimlerdir.[4]

İşletme tanımları arasında en çok kabul göreni ise; mal ve hizmet üreterek, kar sağlamak amacıyla kurulmuş olan ekonomik birim, şeklinde tanımlananıdır[5].

Bunlardan başka, **E. James'e göre işletme**; esas olarak piyasa için bazı mal ya da hizmet üretimi amacı güden ve diğer organizmalardan finansal bakımdan bağımsız bir organizmadır. **E. Penrose'a göre işletme** bir yönetim birimi tarafından yönetilen bir üretim etmenleri topluluğudur. **Coose'a göre ise işletme**, üretim etmenleri yönetiminin bir girişimciye bağlı olduğu zaman, gerçekleşen bir ilişkiler sistemidir.[6]

Bütün tanımları incelediğimiz zaman, tüm tanımlarda ki ortak paydanın mal veya hizmet üretmek olduğunu görmekteyiz.

Yukarıda ki tüm tanımlardan yola çıkarak bir basın işletmesini tanımlamaya çalışırsak, en genel hali ile basın işletmesi; "haber ve fikir üreten iktisadi kuruluş" şeklinde tanımlanabilir.[7]

---

[3] Büyük Ekonomi Ansiklopedisi, İstanbul: Sabah Yayınları, 1993, s.301.
[4] M. Tamer Müftüoğlu, **İşletme İktisadı**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1994, s.10.
[5] Halil Seyidoğlu, **Ekonomik Terimler**, Ankara: Can Yayınları, 1992, s.415.
[6] Semra Atılgan, **Basın İşletmeciliği**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999, s.16
[7] Güneş Berberoğlu, **Basın İşletmeciliği**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 34, 1991, s.23-24.

1.1.1 Basın İşletmelerinin Diğer İşletmelerden Farkları

Basın işletmeleri de diğer bütün işletmeler gibi kar elde etmek amacı ile kurulmuş işletmelerdir[8]. Temel yapısı itibari ile aynı olmasına rağmen bazı sosyal özellikleri ile diğer işletmelerden ayrılır.

İnsanlar varlıklarını ya da yaşamlarını sürdürebilmek için bazı ihtiyaçlarını karşılamak durumundadırlar. Bu ihtiyaçlar **"Temel İhtiyaçlar"** ve **"Lüks İhtiyaçlar"** olarak iki grupta toplanabilir. Yukarında bahsettiğimiz "insanların yaşamlarını sürdürebilmesi" için karşılaması gereken ihtiyaçlar Temel İhtiyaçlar grubunda toplanırlar (örnek vermek gerekirse: yemek, giyim, sağlık vs.). Bu ihtiyaçların dışında kalan ihtiyaçlar ise lüks ihtiyaçlar grubundandır. Bu ihtiyaçların karşılanabilme oranı toplumun gelişmişliği ile yakından ilgilidir. Bu ilgiyi incelediğimizde gelişmiş bir toplum için temel ihtiyaç olan bir kalemin, gelişmemiş ya da gelişmekte olan bir toplum için rahatlıkla lüks tüketim grubunda olabildiğini görürüz. Toplumun ekonomik gelişmişliği ile kültürel gelişmişliğinin paralellik gösterdiği bilinen bir gerçektir. Bu durumda ekonomik olarak gelişmemiş bir toplumun temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı sürece diğer ihtiyaçlara gelirinden pay ayırması imkânsızdır.

Basın işletmeleri tıpkı diğer iktisadi işletmeler gibi serbest piyasa koşulları altında faaliyet gösterirler. Diğer işletmeler gibi yatırım yaparak yatırımlarının sonuçlarını kar olarak görme amacı gütmektedirler.

Basın işletmeleri de gazete, yine diğer işletmelerin temel üretim faktörleri arasında da yer alan emek, sermaye, yer, girişimci ve teknolojinin bir araya gelmesi ile oluşturulur ve bir ürün şeklini alır.

Bir basın işletmesinin oluşabilmesi için her şeyden önce bir girişimcinin olması gerekmektedir. Yukarıda saydığımız temel üretim faktörlerini bir araya getiren girişimcidir. Sermaye ise üretimde kullanılan yer ve teknolojinin (personel, araç gereç) edinilme kaynağıdır. Sermaye kalemine maddi olmayan kaynaklarda girebilir (fikir

---

[8] Atılgan, **Basın İşletmeciliği**, s.16

gibi). Emek her işletmede olduğu gibi basın işletmelerinin de ürün verebilmesi için en gerekli koşuldur. Köşe yazarları, muhabirler, fotoğrafçılar, çizerler vs. emek hepsinin faaliyet alanlarıdır.

Basın sektöründeki işletmeler, diğer ürünlerden farklı bir ürün ortaya koyabilme becerisi yönü ile sınaî işletmeler kapsamına girerken diğer yönden kamusal hizmet vermesi nedeni ile de bir hizmet işletmesidir.[9]

Basın sektörü firmaları tıpkı diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler gibi piyasa (serbest piyasa ve rekabet) koşullarına tabidir. Mevcut durum ve bulundukları ülkenin konum ve mali koşullarını göz önüne alarak finansal kararlarını, teknoloji yatırımlarını, örgütsel değişikliklerini, üretim ve tüketim süreçlerindeki değişiklikleri sürekli verimliliği ve tabi ki bunun sonucunda kar maksimizasyonunu gerçekleştirmek üzere kullanırlar.[10]

Basın işletmelerinin ürünün çift taraflı sorumluluğu olması diğer bir değişik yön olarak göze çarpar. Basın işletmelerinin ana ürünü olan gazete ve dergi hem okuyucuya karşı hem de reklâm verene karşı sorumluluk gösterir.

Basın işletmesinin ürünleri olan gazete ya da dergi gibi ürünler raf ömrü olmayan, bir süre rafta dursa bile haber bakımından çabucak değerini yitirebilen ürünlerdir. Para ile satın alınan gazetenin kolayca başka okuyucular tarafından okunabilmesi basın işletmesini ve ürünü gazeteyi diğerlerinden ayırır.

Basın işletmelerinin diğer işletmelerden ayrıldığı diğer bir nokta ise sosyal sorumluluğunun olmasıdır. Basın işletmeleri gerek büyüklükleri gerekte dağıtım organlarının yaygınlığı bakımından topluma belli düşünceleri, yorumları ya da siyasi ideolojileri empoze edebilecek kurumlar olarak göze çarpar. Bu yüzden yaygınlaştığı dönemlerden itibaren basın işletmeleri ya siyasi iktidarlarla yakın ilişki içinde olmuş ya

---

[9] Binali Doğan, **Türkiye Basın Sektörünün Yapısal Değişkenleri Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul: M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001, s.14
[10] Alev Söylemez, **Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği**, Ankara: Haberal Eğitim Vakfı, 1998, s.5

da onlar tarafında baskılanmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle baktığımızda ülkenin siyasi portresi ile bu kadar yakın ilişkili başka bir sektör bulunmamaktadır.

Bilginin üretiminde ve toplum geneline yayılmasında büyük bir öneme ve işleve sahip olan medya, birçok iletişim aracını içeren oldukça geniş kapsamlı bir olgudur. Bu kavram radyo, televizyon gibi klasik görsel ve işitsel araçların yanı sıra, gazeteler, bilimsel ya da magazin içerikli dergiler gibi yazılı (kâğıda-basılı) klasik basın-yayın araçlarını da kapsar. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru insanlığın hizmetine sunulmuş olan elektronik iletişim araçları da yine medya kavramının kapsamı içinde ele alınır.

1.1.2 Diğer Medya Alanlarına Karşı Yazılı Basının Üstünlükleri ve Eksiklikleri

Yazılı medyanın evrimleştiği diğer medya alanların ve bizatihi yazılı medyanın kendilerine göre üstünlükleri ve birbirlerine karşı eksiklikleri vardır. Öncelikle internet medyasının geleneksel yazılı basına karşı üstünlükleri incelenirse:

İnternetin doğası gereği sahip olduğu sınırsızlık ve özgürlük özelliği internet gazeteciliğine de sınırsız bir yayın alanı imkânı tanımıştır. Bilindiği gibi gazete yayıncılığının en büyük sorunlarından biri ulaşabildiklerin yayın alanının sınırlı olmasıdır. Özellikle ulaşılması gereken yer yurtdışı olduğunda buralarda yaşayan insanlar okumak istedikleri bütün gazetelere özgürce ulaşamamaktadırlar. Bu kesimde özellikle belli ideolojilerin temsilcisi olan gazetelere ya da belli başlı bir iki gazeteye ulaşılabilse de belirgin sınırlılık göze çarpmaktadır. Bazen de sorun sadece ulaşamamak değil "geç ulaşmak"tır. Bunun en büyük nedeni gazetelerin ulaşımı için genellikle uçak ya da kara yolu kullanılmasıdır. Bu sorunun giderilmesi için 1960'lı yıllardan itibaren pek çok büyük gazete büyük yatırımlar yaparak belirli illerde baskı merkezleri kurmaya başlamıştır[11].

Hedef kitlelerine ulaşma konusunda çok ciddi sorunlar yaşayan kitle iletişim araçlarının karşısına kısa bir süre önce İnternet bir alternatif olarak çıkmıştır. İnternet

[11] Nail Güreli, **Geleceğin Gazetecilerinden Beklentiler**, İnternet Çağında Gazetecilik, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 49

sayesinde kitle iletişim araçları tüm dünyaya ulaşabilme imkânına sahip olmuşlardır[12]. Çünkü bir gazete İnternet üzerinden yayınlanıyorsa, İnternet'e bağlı her bilgisayar bu gazeteyi okuyabilir. Türkiye'nin sadece İnternet'te çıkan ilk gazetesi Xn'in sahibi Behiç Gürcihan, 1996 yılında Bolivya'dan okuyucularının olduğunu ifade etmiştir.

İnternet medyasının geleneksel gazeteciliğe göre bir başka avantajı da baskı, hammadde ve dağıtım gibi maliyetleri ortadan kaldırmış olmasıdır. Dağıtım sorununun en çarpıcı örneklerinden birisi 1999 yılında Uzan Grubunun Star Gazetesi ile yaşanan dağıtım krizinde ortaya çıkmıştır.

> *"Her şey, Star gazetesi'nin fiyatını 50 bin liraya indirmesiyle başladı. Haksız rekabete neden olduğu için Rekabet Kurulu'nca inceleme altına alınan Star'ı diğer gazeteler bu tutumundan dolayı eleştiri bombardımanına tuttu. Aradan fazla bir zaman geçmeden, Star, reklam alabilmek için bazı şirketlere şantaj yaptığı iddialarıyla gündeme bomba gibi düştü. Bu olayın sonrasındaysa basın ahlakına aykırı davrandığı gerekçesiyle dağıtımın yapılmayacağını öğrendi. Yayım hayatı bitecek gözüyle bakılan Star, vazgeçmedi ve kendi dağıtım şirketi Medya Dağıtım'ı kurdu[13]"*

İnternette yayın yapan gazeteler şu anda medya sektöründe yaşanan dağıtım tekelinden etkilenmemekte. Sadece hosting ve domain adı kaydı masraflarıyla hayatlarını sürdürebilmektedirler.

Gazetelerin hayat kaynağı olan haber çok çabuk eskiyen bir objedir. Öyle ki günümüzde artık akşam basılan bir gazetede yayınlanan bazı haberler sabah eski ya da değişmiş olabilmektedir. Bir zamanlar efsanevi gazetecilik kenti olarak anılan Berlin'de 50 yıl boyunca sabah, öğlen ve akşam baskısı olan birçok gazete faaliyet göstermiştir[14]. İnternet bu konuda çok çabuk güncellenebilen yapısı sayesinde geleneksel

---

[12] Serkan Kırlı, **Sınırsız Yayın Alanı**, Onair, sayı 4, (Mart, 1998) s. 24.
[13] Yeliz Erkılıç, **Basında Dağıtım Savaşı**, Medyavizyon, sayı 9 (Ocak-Şubat, 2000) s. 20-22
[14] Joachim Widman, **Almanya'dan Bir Örnek**, İnternet Çağında Gazetecilik, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001 s. 94

gazetecilikten bir adım öndedir. Gazetelerin artık tümüyle internette yayınlanması artık büyük gazete arşivlerinin elektronik olarak internet üzerine taşınması anlamını taşımaktadır. Artık gazete araştırması yapmak isteyen bir araştırmacı ya da herhangi bir konuda zamanın gazetesini bulmaya çalışan bir kişi gazete arşivlerinde eski ve sararmış gazete yığınları arasında arşiv taramak zorunda kalmayacak, evindeki çalışma odasından kolayca tüm gazete arşivine ulaşabilecektir[15].

İnternet medyası bunca avantajlarının yanı sıra medya-siyaset ilişkilerine ile sürekli gündemde olan medya kuruluşlarına alternatif olabilme sorumluluğunu yüklenmiştir. Bianet yazarlarından Sinan Sayrugaç 2002 yılında neden bir alternatif medyaya ihtiyaç duyulduğunu şu sözleri ile açıklamıştır:

> *Medya, kamuoyunu "doğru" bilgilendirmekle yükümlüdür. Ancak, medya-siyaset-sermaye ilişkisi, kamuoyuna aktarılan bilginin "doğruluğu" konusunda şüpheleri de beraberinde getirmelidir. Günümüz Türkiye'sinde "egemen medya"nın doğruları, kendi çıkarlarıyla doğru orantılıdır. Son aylarda yapılan kamuoyu yoklamalarında, gazete ve gazeteciler, güvenilirlik bakımından en alt sıralarda yer almışlardır. "Neden?" sorusunun cevabını, gazete manşetlerinde ve televizyon yayınlarında bulmak mümkündür. Egemen medya, yapay gündemler yaratarak, gerçeklerden uzaklaşmış ve halktan kopmuştur. Tam da bu noktada "alternatif medya"nın önemi ortaya çıkmaktadır[16].*

İnternet gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğe karşı bu kadar üstünlüğü olmasına rağmen geleneksel gazeteciliğinde halen internet gazeteciliği karşısında bazı üstünlükleri bulunmaktadır. Bu üstünlüklerin en önemlisi basılı olana duyulan güven duygusudur. Yukarıda belirttiğimiz gibi çok hızlı olarak güncellenme imkânına sahip olan internet gazeteciliğinin bu avantajı "okuyucu güvensizliği" olarak dezavantaja

---

[15] Serkan Kırlı, **İnternet Teknolojilerinin Gazete ve Dergi Yayıncılığına Getirdiği Yeni Olanaklar**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003, s.33
[16] http://www.bianet.org/2002/09/30/13552.htm (Erişim Tarihi: 04/04/2007)

dönüşebilmektedir. Bir internet gazetesi yayınladığı bir haberi olumsuz tepkiler sonucu saniyeler içinde yayından kaldırabilirken geleneksel gazetecilikte basılmış gazeteyi bir daha değiştirmek mümkün değildir.

İnternet gibi uçsuz bucaksız bir bilgi denizinde her gün önümüze sunulan haberlerin sadece %10'una doğru gözüyle bakabiliyoruz. Saygın gazetecilik eğitim kurumlarından Poynter Enstitüsü'nden Nora Paul bu güvensizliğin nedenini internet ortamında yayınlanan her şeyin büyük bir hızla ve denetimden yoksun bir şekilde okuyucuya sunulmasına ve bilginin doğruluğunu, güncelliğini ispatlamak ya da değerini ölçmek gibi işlevlerin okuyucu üzerine yüklenmesinden dolayı okuyucunun bir gazeteci görevi üstlenmesine bağlıyor[17].

1.2 Basın İşletmelerinde Baskı Öncesi Teknolojileri

Teknoloji kavramını tam olarak tanımlamak mümkün olmasa da birçok bilim adamı teknoloji olgusunu tanımlaya çalışmıştır.

Teknoloji, insanın bilimi kullanarak doğaya üstünlük kurmak için tasarladığı rasyonel bir disiplindir.

Teknoloji somut ve deneysel anlamda temel olarak teknik yönden yeterli küçük bir grubun örgütlü bir hiyerarşi yardımıyla bütünün geri kalanı (insanlar, olaylar, makineler vb.) üzerinde denetimi sağlamasıdır.

Ünlü bir eğitim teknoloğu olan James Finn teknolojiyi tanımlarken şöyle demektedir: "Makine kullanımının yanı sıra teknoloji, sistemler, işlemler, yönetim ve kontrol mekanizmalarıyla hem insandan hem de eşyadan kaynaklanan sorunlara, bu sorunların zorluk derecesine, teknik çözüm olasılıklarına ve ekonomik değerlerine uygun çözüm üretebilmek için bir bakış açısıdır"[18]

[17] http://www.bianet.org/2002/09/30/13552.htm (Erişim Tarihi: 04/04/2007)
[18] http://www.bote.odtu.edu.tr/ot/2.htm (17.11.2005)

Elektronik devrimle birlikte yaşanan radikal değişimler, günümüz yayıncılığında basın işletmelerinde kullanılan teknolojiler üzerinde de radikal değişiklikler olmasına yol açmıştır.[19] Daha fazla işi daha hızlı dolayısı ile daha az zamanda yapabilecek araçlar-makineler, tüm multimedia (çoklu ortam) araçlarını eşzamanlı olarak kullanabilmeyi mümkün kılan yazılımlar teknolojik devrimin üretim sürecinde basın işletmelerine sağladığı olanaklar arasındadır.

Eskiden ülkemiz için bir lüks olan teknoloji tüketimi, teknolojinin engellenemez yükselişi ile Türk basın işletmelerin için de bir lüks olmaktan çıkmıştır. Günümüzde yerel gazetelerin %35 i bilgisayar yordamı ile dizilmektedir.[20]

Son beş senedir ülkemizde yaygın olarak kullanılmaya başlaman internet teknolojisi, dünya ve Türk basın işletmelerinin yayıncılık anlayışında ciddi değişimler getirmiştir. İnternet teknolojisi ile birlikte basın işletmeleri yayınlarını internet üzerinden de yapabilmekte böylece dağıtım, kâğıt, baskı, yayın alanı sınırlamaları gibi problemlerden bir anda kurtulabilmektedirler.[21]

Basın işletmelerinde kullanılan teknolojileri incelemeden önce bir gazetenin basılana kadar hangi aşamalardan geçtiğini incelemek yerinde olacaktır.

Bir gazetenin teknolojik üretim süreci iki aşamadan oluşur. Bu aşamalar sırası ile **baskı öncesi** ve **baskı aşaması** olarak sıralanabilir. [22]

Süreçteki ilk aşama mizanpaj (yada sayfa tasarımı) aşamasıdır. **Baskı öncesi** olarak tanımladığımız bu aşamada muhabirler tarafından toplanan haberler gazetenin olağan sayfa düzeni içerisine sayfa tasarımcıları (grafikerler) tarafından yerleştirilirler.

---

[19] Cem S. Sütçü-Erhan Akyazı, **Yayıncılığın Değişen Yüzü,** İstanbul: Der Yayınları, 2005, s.4
[20] Atilla Girgin, **Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik**, İstanbul: İnkılap Yayınları, 2001, s. 195.
[21] Mahmut Oktay, **Bilgisayar Destekli Gazeteciliğin Klasik Haber Anlayışında Yaratacağı Değişiklikler**, Marmara İletişim Dergisi, sayı 5, (Ocak, 1994) s. 74
[22] Cem S. Sütçü-Erhan Akyazı, **Yayıncılığın Değişen Yüzü,** s.10

Üretim sürecindeki ikinci aşama ise **baskı aşaması**dır. Bu aşamada sayfa tasarımı (mizanpajı) yapılan gazete çeşitli aşamalardan geçerek matbaa da basılmaya uygun hale getirilir. Daha sonra matbaa aracılığı ile gazete çoğaltılır.

Baskı öncesi aşama genel olarak baskıya hazırlanacak gazetenin tasarım aşamasındaki her türlü medyanın toparlanması ve elektronik ortamda birleştirilerek tasarlanmasını kapsar. Yayıncılık dilince bu aşama "Masa Üstü Yayıncılık" olarak adlandırılmıştır. Masa Üstü Yayıncılık daha çok bilginin toplandıktan sonra düzenlenmesi aşamasını kapsadığından, konu başlığımız olan "Baskı Öncesi Aşama"yı tam olarak tanımlamaz. Bu aşamaya dahil olan diğer süreçler:

I. Haber Toplama,
II. Örneksel ve Sayısal Görüntü Sistemleri,
III. İletişim Ortamları,
IV. Ve yukarıda kısaca bahsettiğimiz üzere Masa Üstü Yayıncılık sürecidir.

1.2.1 Haber Toplama

Haber toplama aşaması, gazete yayıncılığında ki teknolojik aşamaların en başında yer alır. Haber, gerçekle bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir. Haberin amacı, gerçekleşen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. O halde haber olaydır. Olay ise çeşitli olguların belirli bir yer ve zaman içinde meydana gelmesi sürecidir.[23]

Haber tanımının içinde bilgiye haber olma niteliği yükleyen 5 temel öğe vardır. Bu öğeler sırası ile gerçeklik, yenilik, ilginçlik, önemlilik, anlaşılırlık olarak sıralanabilir.[24]

Teknolojik gelişim haber oluşturma ve haber kaynağına ulaşma süreçlerini derinden etkilemiştir. Teknolojinin Türk Basınında daha yeni kullanılmaya başlandığı yıllarda. Haber toplama işi aşağıda verilen 2 yöntem sayesinde mümkündü:

---

[23] Atilla Girgin,**Yazılı Basında Haber ve Harbercilik Etik'i**, İstanbul: İnkılap Yayınları, 2000, s.73
[24] Atilla Girgin,**Yazılı Basında Haber ve Harbercilik Etik'i,** s.95

I. Ajans ve Teleks Haberleri Tarayıcıları
II. Faksimile Cihazları[25]

Günümüzde olduğu gibi teknolojinin bu kadar gelişmediği yıllarda da basın kuruluşlarının en önemli haber kaynakları muhabirler ve bağlı çalıştıkları haber ajanslarıydı. Uluslar arası alanda Associated Press (AP), United Pres International (UPI), Reuters (R), Tass; ulusal alanda ise Anadolu Ajansı (A.A.), Akdeniz Haber Ajansı (Ankara), Türk Haber Ajansı (THA), Hürriyet Haber Ajansı ve İka Ajansı gibi büyük ajanlardan bir çoğu günümüzde de gazetelerin haber kaynakları arasında yer alır.

Teknolojik gelişimin bu konudaki en büyük etkisi haberin gazeteye ulaşma hızı ile ilgili kısmıdır. Günümüzden yaklaşık 50 yıl öncesinde 1950li yıllarda ajanslar ile gazeteler arasındaki bilgi iletişimi şu şekilde gerçekleşmekteydi:

Ajanslara her gün çok sayıda gelen haber metinleri ajanslarda çoğaltıldıktan sonra ya ajans tarafından gazeteye gönderilir ya da günün belirli saatlerinde gazete tarafından aldırılırdı. Bu tarihlerinden 15–20 yıl önce kullanılan mors (telgraf) cihazları önce o tarihte yerini devasa faksimile ve teleks cihazlarına bırakmış ve bu teknoloji gazetecilik sanayisinde geniş olarak kullanılmıştır. [26]

Teleks cihazlarının çalışma mantığını kısaca anlatacak olursak;

Cihazın asıl görevi uzaktaki kullanıcının daktilo benzeri bir verici ile yazdığı metni karşı taraftaki alıcıya (telem) ileterek yazılı hale getirmektir. Bu verici aynı veriyi birden çok aboneye iletebilme yeteneği ile o dönemin iletim hızını oldukça hızlandırmıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz dönem için bir diğer önemli teknolojik gelişme ise faksimile (faks) cihazının gazete sanayisinde kullanılmasıdır.

---

[25] Şevket Evliyagil, **Gazete Yayınlama Yöntemleri**, s.51
[26] Evliyagil, **Gazete Yayınlama Yöntemleri**, s.53

Latince Fac Smile kelimesinin kısaltılmışı olan fax Latin dilince benzerini yap (yada kopyasını yap) anlamına gelmektedir.[27]

İskoç araştırmacı Alexander Brain, telefon ve telgraf makinelerinin kullanılmasından 33 sene önce 1843 yılında ilk basit faks makinesini “Brain’s Telgraph” ismi ile patent enstitüsüne kayıt ettirmiştir. [28] 1861 yılında ise ilk ticari faks makinesi olan Pantelegraph, Giovanni Caselli tarafından ilk telefonlar satışa sunulmadan hemen önce satışa sunulmuştur.

Sert metalden imal edilen ve yüksekliği yaklaşık 2 metreyi bulan bu ilk faks cihazı satışa sunulduğu ilk dönemde yaklaşık 5000 sayfa dokümanı karşı tarafa iletmek için kullanılmıştır.

Ülkemizde ilk defa Hürriyet gazetesi tarafından kullanılan faksimile cihazı o dönemlerde gazete sayfalarının ya da haber metinlerinin kentler ya da şubeler arasında aktarılması için kullanılmıştır. Gazete işletmeleri faksimile cihazlarından önce gazete sayfaları genellikle hava yolunu kullanırken, bu cihaz kullanılarak bilgi iletimini en düşük sürede gerçekleştirilebilmesini ve günce haberlerin değerini yitirmeden ilgili kişilere ulaşabilmesini sağlayabilmişlerdir.[29]

Günümüzde hala veri iletimi için kullanılan faks cihazları. Ülkemizde geniş bant internet olanaklarının gelişmesi ile birlikte yerini internet teknolojisine hızla terk etmekte ve gazete işletmeleri için bir haber kaynağı olma işlevini kaybetmektedir.

---

[27] http://en.wikipedia.org/wiki/Fax (Erişim Tarihi: 15/07/2006)
[28] http://www.hffax.de/html/hauptteil_faxhistory.htm (Erişim Tarihi: 15/07/2006)
[29] Evliyagil, **Gazete Yayınlama Yöntemleri**, s.57

1.2.2 Örneksel ve Sayısal Görüntü

Bir gazetenin vazgeçilmez öğelerinden biri olan fotoğraf ve haber muhabirlerinin yanlarından ayırmadıkları tek donanım olan fotoğraf makineleri de tıpkı diğer cihazlarda olduğu gibi teknolojik gelişim ve devinimden payını almıştır.

Türk basınında resimli yayınların ilki 1863 yılında Şubat-Nisan ayları arasında üç sayı çıkan Mir'at (Ayna)'dır. Yayımcısı Refik olan bu dergi, Tercüman-ı Ahval basımevinde basılıyordu. Ancak bu dergi, resimli yayın basımını sağlayacak bir nitelik taşımamıştır.[30]

Bu denemeden dört yıl sonra, 1867 yılında resimli olarak haftalık Ayine-i Vatan yayımlanmıştır. Bu dergi Ruzname-i Ayine-i, Vatan, İstanbul gibi değişik isimlerle 1869 yılına dek yayımlanmış ve daha çok ünlülerin portrelerine yer verilmiştir. Bu dergi de tıpkı Mir'ar da olduğu gibi bir öncü nitelik taşımamıştır.[31]

Yukarıda sözü geçen yayınların bir öncü nitelik taşımaması dolayısı ile, basın tarihçileri Türkiye'de resimli basının başlangıcı olarak Musavver Medeniyet'i göstermişlerdir. 10 Ekim 1874'de ilk sayısı çıkan derginin sahibi Mehmet Arif'tir.[32]

Osmanlı İmparatorluğu'nda Abdülhamit döneminde basılan Servet-i Fünün rejim'i, iyi fotoğraf, baskı ve kaliteyi bir araya getirebilmesi açısından önemli bir gelişmedir. Abdülhamit döneminde gazetelerde her türlü fotoğraf kullanımı ve bunun yanında fotoğraf çekimi dahi özel izinlere bağlıydı.[33]

II. Meşrutiyet dönemindeki yayınlarda Abdülhamit'in fotoğraflarına sıkça yer veriliği görülmüştür. Sansür bu dönemde de önceki dönemde olduğu gibi saray tarafından uygulana gelmiştir.[34] Meşrutiyetin basın fotoğrafçılığına getirdiği başka bir

---

[30] Orhan Koloğlu, **Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması**, İstanbul: Engin Yayınları, 1992, s.18
[31] Koloğlu, **Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması,** s.22
[32] Suat Gezgin, **Basında Fotoğrafçılık**, İstanbul: Der Yayınları, 1994, s.21
[33] Gezgin, **Basında Fotoğrafçılık**, s.23
[34] Gezgin, **Basında Fotoğrafçılık**, s.24

fayda da Türkleri basın fotoğrafçılığına özendirmiş olmasıdır. Yinede bu dönemde gazeteler pek uzun ömürlü olamamıştır. Bunun başlıca nedeni fotoğraf basılabilecek kalitede ki kâğıtların oldukça pahalı olmasıdır.

24 Temmuz 1908'den itibaren çıkan gazetelerde fotoğraf öğesine sıklıkla rastlanmaktadır. Tasviri Efkâr gazetesi buna en iyi örneklerden biridir. Bu gazetede zamanla resim, habere kardeş olarak kullanılmaya başlanmıştır. [35]

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde basın fotoğrafçılığı ve fotoğrafçılık daha bilinçli olarak ele alınmış ve düzenlenmiştir. Fotoğraf yurt çapındaki güzellikleri ya da problemleri yayarak halkı bilinçlendirme görevini de üstlenmiş ve devlet ileri gelenlerinin fotoğrafları gazetelerde yer almaya başlamıştır.[36]

Türk basın fotoğrafçılığı'nın tarihçesi kadar fotoğraf teknolojisinin tarihsel süreçteki gelişiminden bahsetmek gerekir. Fakat bundan önce, teknolojinin iki uç noktası olarak nitelendirebileceğimiz örneksel (analog) ve sayısal (dijital) kavramlarından bahsetmek yerinde olacaktır.

Örneksel veri sayılamaz ve sürekli akan bir veri trafiğini ifade eder. Örneğin doğadaki bütün sesler, renkler ya da ışıklar örneksel yapıdadır. Örneksel verinin bu kusursuz dalga yapısı, bu dalga yığını içinde istenilen noktaya ulaşmanın zorluğu ve bu verinin üzerinde işlem yapmanın zorluğu ile gölgelenir.

Sayısal bilgisayarların dilidir. Bilgisayar hangi işlevi, işlemi üstlenirse üstlensin, çalışmasını bu dilde yapılan kodlama ile gerçekleştirir. Sayısal kodlamanın temeli çok eskiye, telgrafa ve mors alfabesine dayanır. Mors alfabesinde her harfin ve sembolün bir kodu bulunur. Bu kod ikili sistem denilen bir nokta (.) ve bir çizgiden (-) oluşur. Bu kodlar bir araya gelerek harfleri oluşturur. Telgrafın diğer ucundaki kişi kendisine gelen nokta ve çizgi sinyallerini yorumlayarak mors alfabesinde hangi harfe karışık geldiğini

[35] Gezgin, **Basında Fotoğrafçılık,** s.25
[36] Kaya Özsezgin, **Türk Fotoğraf Sanatı (Dünü Bugünü) 1978**, Türk Fotoğraf Yıllığı, İstanbul: Reyno Basımevi, 1978, s.22

bulur ve iletilmek istenen mesajı kâğıda yazar. Bilgisayar ortamında bahsedilen örnekteki nokta (0) çizgi ise (1) sinyalleri yorumlayan kişi ise işlemci (CPU) olarak karşılık bulur. Sözü geçen 0 ve 1'ler byte ismi ile adlandırılır. Sayısal sistemde iletilen herhangi bir veri mutlaka bytelardan meydana gelmek zorundadır.[37]

Örneksel ve sayısal veri arasındaki bu kesin fark, örneksel ve sayısal görüntüleme sistemlerinin veri alma prensiplerini de birbirinden kesin olarak ayırmıştır. Aslında çalışma prensipleri birbirleri ile temelde aynı olan bu iki sistem iş verinin işlenmesine geldiği zaman birbirinden kesin çizgileri ile ayrılır. Örneksel fotoğraf makineleri veriyi (yani çektiği görüntüyü) klasik film tabakaları üzerindeki kimyasal bileşenleri uyararak saklarken; sayısal fotoğraf makineleri bu iş için CCD ya da CMOS denilen bir çeşit sayısal göz kullanırlar.

Günümüzde kullanılan tüm örneksel fotoğraf makineleri için aynı temel prensipleri kullanarak çalıştıkları söylenebilir. Temel olarak tüm örneksel fotoğraf makineleri film taşıyan objektifli karanlık bir kutudan oluşmaktadır. Objektif parçalarının basıları sabit bazıları ise çekilecek nesnenin durumuna göre ayarlanabilir konumdadır.[38]

Örneksel bir fotoğraf makinesinin temel bileşenlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

I. Gövde,
II. Diyafram,
III. Perde,
IV. Vizör,
V. Film.

Gövde olarak değerlendirilen kısım tüm sözü edilen bileşenleri taşıma görevini üstlenmiştir.

---

[37] Ahmet Durmaz, **Dijital Televizyonun Temelleri**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimler Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, 1999, s.2
[38] Michale Langford, **Yaratıcı Fotoğrafçılık**, İstanbul: İnkılap Yayınları,1998, s.12

Diyafram (aperture) objektifin içinde, perde (obturator) ise gövdenin içinde yer alır. Çekilecek nesneden gelen ışık ilk önce objektifte toplanır ve odaklanır. Daha sonra diyaframdan, yani objektifin içindeki bir diskin ortasında bulunan yuvarlak bir boşluktan geçerek perdeye ulaşır. Perde ışığı geçirmeyecek şekilde tasarlanmıştır ve makinelerin birçoğunda filmin tam önünde bulunur. Fotoğraf çekerken (deklanşöre basıldığında başlayan süreç) belli bir süre açık kalarak objektiften diyaframın izin verdiği ölçüde gelen ışığın film üzerine düşmesini sağlar.

Vizör ise makineye çekilecek nesneye göre konumlandırmaya yarayan bir düzenektir. Günümüz makinelerinde objektiften gelen görüntüyü aynı şekilde vizörden görmek mümkündür. [39]

Örneksel fotoğraf makinelerinin çalışma prensibi aslında insan gözünün çalışma şekline dayanmaktadır. Göz küresinin, önünde objektif bulunan arkada geçirgen kornea bölümü olan bir yapısı vardır. Görüntüye odaklanabilen ışığa hassas hücreler (retina) ise film gibi düşünülebilir. Ayrıca pigment iris bölümü tıpkı diyafram gibi ışığın gücüne göre açılıp kapanma yetisine sahiptir.

Örneksel fotoğraf makineleri daha çok vizör sistemlerine göre gruplandırılır. Bunlar:

I. Direk Vizör
II. SLR (Single Lens Reflex)
III. TLR (Twin Lens Reflex)
IV. Plaka Film

Olarak sıralanabilir.

Direk vizörlü reflex fotoğraf makineleri ucuz ve kompakttır. Vizörle objektif arasında bir bağlantı olmadığından paralax hatası denilen vizörden görünen görüntü ile filme yansıyan görüntünün aynı çerçevede olmaması sorunu bu makinelerde öne çıkar.

[39] John Hedgecoe, **Her Yönüyle Fotoğraf Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2003, s.20

SLR reflex makineler ise ışık objektiften geçerek bir prizma sistemi yardımı ile vizöre yansıtılır. Bu sayede vizörden alınan görüntü ile filmin üzerine düşen görüntü 1'e 1 uyuşmuş olur.

TLR reflex makinelerde ise vizör için ayrı bir objektif bulunur (üst objektif) bu durumda direk vizörlü fotoğraf makinelerinde olduğu gibi bir paralax hatasına sebebiyet verdiğinden tam olarak kadrajlama yapılamaz.

Plaka film makinelerde ise ışık direkt olarak netleme çerçevesine girer. Diğer makinelerin hepsi rulo film kullanabilir iken bu tür makinelerde her film çekildiğinde plaka filmi çıkartıp yerine yenisini yerleştirmek gerekir.[40]

SLR makinelerin bir basın fotoğrafçısı için şüphesiz en büyük avantajı yukarıda bahsedilen paralax hatasını ortadan kaldırmasıdır. Reflex tipindeki makinelerde bu sistem bir ayna ve prizma aracılığı ile sağlanmıştır. Objektiften geçen ışık 45 derecelik bir ayna ile üst tarafta bulunan buzlu cana düşer. Buzlu cam üzerindeki yatay görüntü daha sonra bir beşgen (penta) prizma yardımı ile vizöre yansıtılır. [41]

Sayısal fotoğraf makineleri ise yukarıda anlatılan örneksel fotoğraf makinelerine ait prensiplere bağlı kalarak tasarlanmıştır. Örneksel makinelerden tek farkları bu makinelerde artık film yerine CMOS ve CCD denilen elektronik algılayıcıların kullanılmasıdır. Bu algılaycılar gelen ışığı sayısal verilere (0 ve 1'lere) çevirerek genellikle JPEG formatında kendi depolama birimlerinde toplarlar.

Yaklaşık 20 yıldır piyasada olan bu cihazlar süreç içinde halen gelişimlerini sürdürmektedir. Günümüzden 10 sene önce 640*480 pixel boyutlarında 108 adet fotoğraf depolayabilen makineler üst düzey olarak anılırken, günümüzde 5 megapixel boyutunda fotoğraf çekebilen ve binlerce fotoğraf depolayabilme yetisine sahip olan makineler standart olmuştur.[42]

---

[40] Langford, **Yaratıcı Fotoğrafçılık**, s.13
[41] Ersin Altan, Reflex Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 39, Şubat 1971, s.46
[42] Özgür Tek, Sayısal Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 352, Mart 1997, s.12

Sayısal fotoğraf makineleri, geleneksel fotoğrafçılığın temeli sayılan, gümüş tuzları içeren film şeridi yerine yarı iletken CCD (Charge Coupled Device – Yük Bağıntılı Aygıt) yada CMOS (Complementary Metal Oxide Slicon – Destekleyici Metal Oksit Silisyum) algılayıcılar kullanır. CCD'ler son derece nitelikli görüntü sağladıklarından sıkça kullanılır. Fakat CCD'lerin çok fazla güç tüketmeleri ve aynı yonga üzerinde işlevi farklı devre elemanlarının yapımına uygun olmamaları, kullanımını sınırlamaktadır. CMOS algılayıcılarsa, az güç tüketmeleri ve aynı yonga içinde birden fazla işlevsel eleman içerebilmeleri sayesinde çokça tercih edilir. Fakat CMOS'un görüntü kalitesi CCD ler kadar kaliteli değildir. [43]

Sayısal fotoğraf teknolojisi'nin muhabire ve dolayısı ile basın sektörüne getirdiği birçok avantaj vardır; Muhabir sayısal teknoloji sayesinde yanında rulolarca film taşımaktan kurtulmuş ve 1000'lerce kareyi içerisinde tutan hafıza kartları sayesinde büyük bir avantaj sahibi olmuştur. Yine sayısal teknoloji muhabirin film rulosunun bitmesini düşünmeden özgürce fotoğraf çekebilmesini sağlamış, böylece en iyi pozu yakalamak daha kolaylaşmıştır. Muhabir çektiği fotoğrafı hemen görebilmekte, böylece yaptığı bir hata varsa hemen düzeltme şansına yakalayabilmektedir. Muhabir, çektiği fotoğrafların sayısal olmasının getirdiği bir avantajla görüntüleri saniyeler içinde bilgisayarına aktarabilmekte böylece merkezden çok uzakta olduğu durumlarda bile fotoğrafları merkez büroya hızlı bir şekilde ulaştırabilmektedir. İşletme açısından ise; işletme içinde bir karanlık oda ve baskı cihazı bulundurma zorunluluğu kalkmış dolayısı ile banyo, kart baskısı gibi süre alan ve maliyeti arttıran işlemlerden işletmeyi arındırma imkânı doğmuştur. Doğal olarak banyo sırasında olabilecek aksaklıklarında bu sayede önüne geçilmiş kazanılan süre haberin daha kısa bir zaman dilimi içerisinde baskıya hazırlanabilmesine imkân tanımıştır.

[43] Okan Demirel, Sayısal Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Derg**isi, Sayı 375, Şubat 1999, s.67

Orhan Cem Çetin, sayısal fotoğraf teknolojisinin gelişimi hakkındaki yorumunda şöyle demiştir:

> *"Biz ne çeşit bir tepki gösterirsek gösterelim, aslında teknoloji ikendi yolunda ilerlemeyi sürdürüyor, günün gereksinimlerine ayak uydurduğu gibi, günü geleceğe de hazırlıyor. Yenilikler gereksiz ya da saçma gereksinimlerden doğmuyor, hepsinin dayandığı temel bir gereksinim söz konusu. Örneğim Photoshop bir karanlık oda benzeşimi; yepyeni ve kimsenin gerek duymadığı bir uydurma değil, aksini söylemek büyük çılgınlık olur… Hem geleneksel fotoğraf makinem hem de kameram var. Üretmek istediğim fotoğraf hangisini gerektiriyorsa, onunla çekim yapıyorum. Çekerken kullandığınız aracın fotoğrafın niteliğinde ve değerinde belirleyici olması çok zor, fotoğrafı fotoğraf yapan araç değil, çekenin kendisi ve seçimleri. Ülkemizde de sayısal fotoğraf hızla yaygınlaşma eğiliminde…"*[44]

Peki sayısal olmayan (örneksel) bir görüntü sayısal veriye nasıl çevrilir? İşte bunun teknolojik süreç içindeki karşılığı tarayıcılardır (scanner). Tarayıcı örneksel bir görüntüyü bir dizi işlemden geçirerek bilgisayarların anlayabileceği dile yani 0 ve 1 lere çevirir.

Günümüzde en çok kullanılan tarayıcılar masaüstü tarayıcılar (flatbet scanner) olarak görünse de ilk kullanılmaya başlanılan tarayıcı türü tambur (Drum) tarayıcılardır. Günümüz tarayıcılarının tümü dijitalleştirme aracı olarak tıpkı sayısal fotoğraf makinelerinde olduğu gibi CCD sensörünü kullanırlar. Tambur tarayıcılar ise görüntü çoklayıcı (Photomultiplier) adı verilen özel bir sensör kullanırlardı. Günümüzde kullanılan diğer tarayıcı çeşitleri ise 3D (üç boyutlu) tarayıcılar[45], Planetary (seyyar) tarayıcılardır[46].

---

[44] Orhan Cem Çetin, Ustanın Gözüyle, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 410, Ocak 2002, s.89
[45] http://en.wikipedia.org/wiki/Image_scanner (Erişim Tarihi: 15.08.2006)
[46] Yavuz Atıl, Çok Yönlü El Scanneri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 303, Şubat 1993, s.105

CCD sensörlü tarayıcılarda sensör fotoğraf makinelerinin tersine hareketlidir. Sensör, düzlemsel bir yüzey üzerine yerleştirilen görüntünün üzerinde yatay konumda ileri ve geri hareket ederek üzerindeki görüntüyü algılar. Daha sonra algılanan görüntü sayısal verilere çevrilerek bilgisayar ortamına aktarılır.

Tambur tarayıcılarda ise görüntü silindirik bir tamburum üzerine bağlanır. Tambur hızlı bir şekilde dönerek objeyi sensörün önünden geçirir ve görüntü bilgisayara aktarılır.[47]

Günümüzden 20 sene önce çok düşük çözünürlükte ve özel donanımlarla çalışabilen tarayıcıların, renkli görüntü tarayabilmesi için özel aparatlar gerekirken.[48] Günümüz tarayıcılarında renkli tarama standart olmuş, hızlı ve evrensel bilgisayar bağlantıları sayesinde veriyi aktarmak çok rahat ve hızlı olmuştur.

Tasarım ofisleri ve diğer bütçe sınırlı uygulamalarda fiyat avantajı dolayısı ile masaüstü tarayıcılar tercih edilirken, servis büroları ve baskı şirketleri daha kaliteli sonuç veren fakat maliyeti masaüstü tarayıcılardan çok daha fazla olan tambur (PMT-Photomultiplier Tube) tarayıcıları tercih etmektedirler.[49]

1.2.3 İletişim Ortamları

Teknolojik devrimlerin artık haftalar ve aylar süresinde gerçekleştiği günümüzde iletişim ortamları açısından yaşanan en büyük devrim hiç şüphe yoktur ki “internet” tir. İnternet, basın sektörünün karşısına ürününü, zaman, mekân sınırlaması olmaksızın ve en az maliyet ile okuyucusuna sunabilme olanağını getirmiştir. İnternetin basın sektöründe ne gibi kullanım alanları bulduğuna deyinmeden önce bu teknolojinin tarihine kısaca bir göz atmak yerinde olacaktır.

---

[47] Cem S. Sütçü-Erhan Akyazı, **Yayıncılığın Değişen Yüzü**, s.41
[48] Emrehan Halıcı, Görüntü Tarayıcı, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı 238, Eylül 1987, s.38
[49] Hal Hinderliter, **The GATF Guide to Desktop Publishing Third Edition**, Pittsburg: GATF Pres, 2000, s.15

İnternetin ortaya çıkışı konusundaki en yaygın görüş, internetin askeri amaçlar için kurulmuş özel bir ağ olarak tasarlandığıdır. Öyle ki bu ağ, Amerikan ordusunun olası bir nükleer savaş sırasında bile kesintiye uğramayacak bir iletişim ağı kurma düşüncesinden ortaya çıkmıştır.

İnternet'in babası Arpanet'tir. Arpanet, Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından 1969 tarihinde başlatılmış bir projeydi. Amacı, hem bilgisayarları güvenilir bir ağla birbirlerine bağlamak, hem de üniversiteler, silahlı kuvvetler, araştırma kurumları gibi organizasyonlar arasında bilgi alışverişini güvenli, ucuz ve hızlı bir yoldan sağlamaktı.

İnternet'in babası sayılan Arphanet sistemi o kadar büyük bir başarı sağladı ve doğal olarak da o kadar büyük bir yankı uyandırdı ki, bir anda ülkedeki bütün üniversiteler bilgi alışverişinin büyüsüne kapılıp Arphanet sistemine bağlanmak istediler. Bu sistem bir anda hiç beklenmeyen boyutlarda genişlemeye başladı. Arpanet ikiye bölündü, parçalardan biri Milnet adını aldı, diğeri ise yine Arpanet olarak kaldı. Burada sahneye ünlü IP (İnternet Protocol) terimi çıktı. Bu iki parça birbirleri ile IP (İnternet Protocol) üzerinden haberleştiler. Arpanet'e bağlı bir bilgisayar Milnet'e bağlı diğer bir bilgisayara bilgi yollamak istediğinde Arpanet ile Milnet arasındaki IP bağlantısı bilgileri birinden diğerine transfer ediyordu. Bu iki iletişim ağı diğer konularda birbirlerinden tamamen bağımsızdılar ama aralarında bilgi akışı hep sağlandı. Serbest kalan Arpanet büyük katılımlarla bir anda dev boyutlara ulaşmaya başladı. İnternet'in gelişmesi bu IP protokolünü yaratanların sayesindedir, çünkü işi baştan sıkı tutup ortada sadece iki tane ağ varken binlerce ağı birbirine bağlayacak bir mükemmel bir protokoller zinciri yarattılar. Dolayısı ile bu sistemi kullanarak aynı metotla bütün ağlar birbirleri ile bağlanmaya başladılar. Birbirleriyle bağlanan ağlar yavaş yavaş İnternet'i oluşturmaya başladı[50].

Arpanet Haziran 1990'da kullanımdan kaldırıldı. Ama Arpanet'in kaldırılmasına rağmen TCP/IP protokolü kullanılmaya devam etti[51].

---

[50] Coşkun Tülcü, **Çaya Çorbaya İnternet**, İstanbul: Beta Basın Yayım, 1996, s.6.
[51] Mehmet Özçağlayan, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim**, İstanbul: Alfa Yayınları, 1998 s. 134.

İnternet'in gelişimiyle ilgili diğer fikre göreyse, İnternet'in çıkışı tamamen bilim adamlarının haberleşmesiyle ilgilidir. 1957 yılında Sovyetler Birliği uzaya ilk uydu Sputnik'i fırlatınca uzay yarışında ABD'den üstün olduğunu ortaya koymuş oldu. Bunun üzerine paniğe kapılan ABD, DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) adında bir kurum oluşturdu. Bu kurum, İnternet'inde mucitliğini üstlendi[52].

Türkçesi "Savunma İleri Düzey Araştırma Projeleri Kurumu" olan DARPA'nın amacı ABD'yi askeri alanlara uyarlanabilecek bilim ve teknoloji dallarında öncü duruma geçirmekti[53].

Amerika'nın sayısız üniversitelerinden bilim adamları DARPA için çalışmaya başladı. ABD ise yüzölçümü olarak dünyanın en büyük ülkelerinden biriydi, bir ucundan diğer ucuna inanılmaz mesafeler vardı. Ülkenin dört bir köşesindeki bilim adamları araştırmalar yapmaktaydı ve her bir bilim adamı bir teknolojinin bir bölümünü geliştirmekten sorumluydu. Birbirlerinden fiziki olarak çok uzak oldukları için, bilim adamları arasında iletişim sorunları yaşanmaktaydı. İnternet bu iletişim eksikliğine çözüm olarak geliştirildi. DARPA bilim adamları o yılların en popüler bilimsel aleti olan bilgisayarların, birbirleriyle iletişim kurmasını sağladılar. Bundan sonra da İnternet'in gelişme ve sivilleşme süreci başladı, önce akademisyenler ve üniversiteler İnternet'i benimsediler. Farklı kentlerdeki üniversitelerin bilgisayarları birbirleriyle konuşurken, farklı ülkelerdeki üniversitelerin bilgisayarları birbirleriyle konuşmaya başladı. 1972 yılında ise İnternet için çok önemli bir gelişme olan e-mail (e-posta) uygulaması kullanılmaya başlandı. Bu İnternet'in halka inmesini, popülerleşmesini çabuklaştırdı. Hatta ilk e-mail kullanıcılarından biri de İngiltere Kraliçesi Elizabeth oldu [54].

İnternet için başka bir büyük gelişme de world wide web'in (www) geliştirilmesiyle yaşanmıştır. İnternet'in en çok kullanılan teknolojisi www'yu CERN'de (Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi) 1989 yılında geliştiren kişi Tim Bernard Lee'dir. Bu sistemin özelliği, her türlü grafik unsuru barındıran sayfalar

---

[52] Nevzat Basım, Bilgisayarlar Aralarında Konuşuyor: **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 13.
[53] Kürşat Çağıltay, **İnternet**, Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, 1997, s. 6.
[54] Basım, Bilgisayarlar Aralarında Konuşuyor: **İnternet Çağında Gazetecilik,** s. 14.

üretebilmesi ve bu sayfaların birbirlerine "tıklamalar" aracılığıyla bağlanabilmesidir. Lee'nin İnternet'in gelişimine yaptığı en büyük hizmet ise, geliştirdiği bu yazılımın patentini almamış olmasıdır. Bu "www"yu var eden yazılımın herkes tarafından serbestçe ve bedava kullanılabilmesini sağlamıştır. İnternet'in yaygınlaşmasında Lee'nin geliştirdiği bu yazılım ve bu teknolojinin bedava olması büyük önem taşımaktadır [55].

Sonuç olarak İnternet inanılmaz bir hızla gelişmiştir. Buharlı makine, bulunuşundan ancak yüz yıl sonra İngiltere'de en yaygın enerji kaynağı haline gelmiştir. Elektromanyetik dalgaların sanayi içinde ilk kullanımından 90 sene sonra ABD sanayisinin yüzde ellisi elektrik enerjisi kullanır duruma gelmiştir. Oysa İnternet ortaya çıkışından otuz, ticari kullanımından yedi yıl sonra, ABD nüfusunun yarısı tarafından kullanılmaya başlanmıştır[56].

İnternet'in yaygınlaşmasını sadece ekonomik alanda incelememek gerekir. İnternet inanılmaz biçimde yaygınlaşmış ve pek çok kişi için vazgeçilemez hale gelmiştir. Hatta ABD'de İnternet Bağımlılığı Destek Grubu bile kurulmuştur[57].

Türkiye'de de her yıl internet kullanıcı sayısı bilgisayar kullanıcısı sayısı ile birlikte dramatik bir artış göstermektedir.

Yaş grubu	İnternet kullanan	
	Kadın	Erkek
16-24	1.057.079	1.965.750
25-34	676.835	1.477.391
35-44	243.235	704.745
45-54	84.606	372.042
55-64	21.285	83.067
65-74	2.201	24.260
TOPLAM	2.085.241	4.627.255
GENEL TOPLAM	6.712.496	

Tablo 1: *TUİK'in gerçekleştirdiği araştırmada 2005 yılı itibari ile Türkiye'de hane halkı internet kullanım istatistiği[58].*

---

[55] Basım, Bilgisayarlar Aralarında Konuşuyor: **İnternet Çağında Gazetecilik**, s.14
[56] İsmail Ertürk, İnternet ve Ekonomik Etkileri, **Cogito**, Sayı 30,(Kış, 2002) s. 198.
[57] Armagan Ekici, Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet, **Cogito**, Sayı 30, (Kış, 2002) s. 229.
[58] http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=60&tb_adi=Bilişim Teknolojileri Kullanımı&ust_id=2 (Erişim Tarihi 22.07.2007)

Gazete sektörünün en büyük sorunlarından birisi de ürünün ulaşabildiği alanların sınırlılığıdır. Örneğin yurt dışında yaşayan bir Türk vatandaşı içim, kendi ülkesinin gazetesini bulmak her zaman kolay olmamaktadır. Genellikle belli bir ideoloji için yayın yapan ya da kar amacı gütmeyen yayınlara ulaşmak daha kolaydır. Bunu örneklemek için başka ülkelere gitmeye çok gerek yoktur. Türkiye'nin en büyük ve köklü gazetelerinden birisi olan Cumhuriyet gazetesini Anadolu'da bulmak büyük sorundur.

Gazetelerin ulaştığı bazı bölgelerde ise sevkıyatın gecikmesi, gazete gibi raf ömrü olmayan bir ürün için değerini kaybetme manasını taşır. Pek çok büyük gazete bu sorunu aşabilmek için 1960'lı yıllardan itibaren başka illerde de baskı merkezleri kurmaya ve o illerde de gazeteyi basmaya başlamışlardır. Bu gelişmeyi aynı günde bölgelere göre yeni değişik haberlerle birden fazla baskı dönemi izlemiştir[59].

Okuyucularına yani hedef kitlelerine ulaşma konusunda sıkıntı yaşayan gazetelerin interneti keşfetmesi yakın tarihimizde gerçekleşmiştir. İnternet sayesinde gazete ve gazeteciler okuyucularına internet olan her ortamda ulaşabilme özgürlüğüne kavuşmuşlardır.[60] Örneğin Hürriyet Gazetesi 1997 yılında internetten yayına başlayarak bu konudaki girişimini gerçekleştirmiştir. Web sayfası ilk açıldığı dönemlerde gazetenin birebir bir kopyası görünümündeyken 1999 yılının sonralına doğru yapısal bir değişikliğe uğrayarak okurlarına güncel haberleri ve ekonomik verileri de takip edebileceği bir portal haline çevrildi.[61]

İnternet gazeteciliğinin yaygınlaşama başladığı yıllarda (1996-1997 yılları), özellikle ülkemizde internete ulaşmak bir lüks olarak değerlendiriliyordu. Bu durumda internet gazeteciliğinin o dönem için tamamen sınırları ortadan kaldırdığını söylemek mümkün değildir. O günün teknolojisi ile halen dial-up ile fahiş fiyatlar ödeyerek internete bağlanan insanlar için internete bağlanıp gazete okumak her zaman bir avantajı ifade etmiyordu. Fakat son 5 yıldır ADSL teknolojisinin gelişmesi ile internetin hızla

---

[59] Nail Güreli, Geleceğin Gazetecilerinden Beklentiler, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 49
[60] Serkan Kırlı, Sınırsız Yayın Alanı, **Onair**, Sayı 4, (Mart, 1998) s. 24
[61] [61] Roşan Karakaş, Hürriyet Deneyimi, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 76

yaygınlaşması artık interneti bir lüks olmaktan çıkartmış ve bir standart haline getirmeye başlamıştır.

Günümüzde gazetelerin basılı olarak dağıtımı halen devam ederken aslında bu ürünlerin elektronik ortamda hazırlandığı unutulmamalıdır.[62] Bu ayrıntı bize gazetelerin arşivlenmesindeki ve arşivlenen bilgiye ulaşmadaki kolaylığı getirir. Elektronik ortamda saklanan bir bilgiye ulaşmak basılı kâğıtları arasındaki bilgi yumağında arama yapmaktan çok daha kolay ve kısa zaman alacak bir işlemdir.

1.2.4 Sayfa Tasarımı (Masa Üstü Yayıncılık)

Masa Üstü Yayıncılık (MÜY) terimi, İngilizce DTP (Desktop-Publishing,) teriminin Türkçe karşılığı olarak kullanılır. Anlam olarak, "masa başında yayıncılık" anlamına gelmesine rağmen, dilimize, kelime çevirisi yapılarak girmiş ve masaüstü yayıncılık olarak çevrilmiştir. [63]

Masaüstü yayıncılık bazı kaynaklarda "Baskılı sayfaları bilgisayar yoluyla üretmek" olarak ta tanımlanmıştır.[64]

Masaüstü yayıncılık 1980'li yılların başında PC (Personel Computer – Kişisel Bilgisayar) adı verilen bilgisayarların ortaya çıkışı ve bilgisayar kullanımını daha kolay ve az maliyetli hale getirmesi ile yaygınlaşmaya başlamıştır. [65]

İlk kez, 1985 yılında, Apple, Adobe, Aldus, Linotype ve Quark (1987)adlı firmalar tarafından kullanılan bu terim, Matbaacılık sektörüne getirdiği yeniliklerle, Gutenberg tarafından bulunan ve 500 yıllık geçmişe sahip olan matbaacılığı kökten ve devrim niteliğinde değiştirmiştir.

---

[62] Levent Eldeniz, **İletişim Teknolojilerinin Gelişim Sürecinde Bilişimin Gazetecilikteki Yeri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1996 s. 72

[63] http://tr.wikipedia.org/wiki/Masa%C3%BCst%C3%BC_yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1k (Erişim Tarihi: 14.05.2006)

[64]Michael Fairley, **Illustrated Encyclopedia of Labels and Label Technology**, U.S.-Brookfield: Tarsus Publishing, 2006, s.57

[65] Cem S. Sütçü-Erhan Akyazı, **Yayıncılığın Değişen Yüzü,** s.11

Buna göre, Adobe tarafından geliştirilen ilk Postscript sayfa tanımlama dili, Aldus tarafından geliştirilen ilk sayfa düzenleme programı (Aldus Page Maker) ve Apple tafından geliştirilen grafik tabanlı işletim sistemi ile desteklenmiş ve Postscrip belgeleri basabilen, Postscript yazıcı (LaserWriter) ve Linotype tarafından geliştilen Postscript yazı karakterleri ile, Postscript film çıkış aygıtının piyasaya sürülmesi ile birlikte, daha önce, ancak bir ekip tarafından yapılabilen işler, özellikle 1992 den sonra, masa başında ve bir ya da bir kaç kişi ile yapılabilir bir hale gelmiştir.

Günümüzde, gerek, baskı ile ilgili ön hazırlık çalışmaları, gerekse, fotoğrafçılık tekniklerinin tamamı masa başında (masa üstü yayıncılık) yolu ile yapılmaktadır.

Gazete, günümüz sayısal teknolojilerinden çok daha önce üretilmeye başlanmış bir ürün olduğundan, güncel teknoloji öncesi tam olarak esnek bir sayfa tasarımından söz etmek mümkün değildir. Matbaa'nın keşfinden sonra keşfedilen metal harfler gazete sayfasının tasarlanmasındaki ana öğe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Metal harflerin bulunması ve bunları yan yana getirerek kelime, cümle, satır yaratma sonrasında ise tüm bunları sayfa üzerinde düzenli bir biçimde yerleştirme işi teknolojik gelişmeler öncesi matbaacılığın bir parçası olarak anılırken, teknolojik devrimler sonrası tasarım (gazete yayıncılığı için sayfa düzenlemesi yada mizanpaj) ayrı bir uzmanlık dalı olarak ayrılmıştır. Yukarıda sözünü ettiğimiz teknolojik devrim sürecinde en büyük yeri kuşkusuz bilgisayar teknolojilerindeki gelişim kaplamaktadır.

İlk bilgisayar olarak anılan ve yaklaşık bir oda büyüklüğünde yaratılan ENIAC'tan sonra bilgisayarlar dünyanın en hızlı gelişen ve değişen teknolojileri olmuştur. Masa üstü yayıncılığın temeli olan bilgisayarların bazı ana bileşenleri vardır:

Merkezi işlem birimi (Central Processing Unit (cpu)) olarak adlandırılan işlemciler, bilgisayarların en temel bileşenleri daha doğru bir deyimle beyni konumundadırlar. Diğer bir anlatımla bilgisayarın bizim için yerine getirdiği her şey

işlemcinin sihiridir. Her bilgisayarın kalbi olan işlemciler aritmetik, mantıklı ve diğer bilgisayar işlemlerini yerine getirmek için tasarlanmışlardır.[66]

İlk kez 1971 yılında intel tarafından geliştirilen mikro işlemciler bilgisayar ile uğraşan tüm kesimlerin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. İşlemciler günümüzdeki yüksel performanslı hallerine ulaşıncaya kadar uzun bir süreçten geçtiler. İntel'in geliştirip ürettiği ilk yonga (chip) 4004 adındaydı ve 750 KHz hızında çalışabiliyordu. 2000 yılında DEC firmasının ürettiği ALFA isimli yonga ise 700 MHz hızında işlem yapabilmekteydi.[67] 2000 yılında 700 MHz sınırında dayanmış işlemciler günümüze bakıldığında AMD ve İntel firmalarının tekelinde 3 GHz (3000 MHz) sınırını aşmış ve artık içlerinden birden fazla çekirdek (core) barındıracak duruma gelmiştir.

Bilgisayarların olmazsa olma bir diğer bileşeni olan RAM (Random Access Memory)'de süreç içinde birçok değişikliğe uğramıştır. RAM'lerin teknolojik gelişim sürecinde teknolojileri çok fazla değişmemiş fakat gelişen işlemci teknolojisine ayak uydurabilmek için hızları ve kapasiteleri işlemcilerle paralel bir şekilde artmıştır[68]. Zaman içinde EDO, SDR, DDR, RD ve DDRII isimlerini alan ramlar ilk başlarda kapasitelerini Megabyte ile ifade edebilirken, günümüzde standart bir bilgisayarlın en az 1 GB (1024 Megabyte) ramı olmalıdır.

Tüm bilgisayarda görüntü, ses, modem gibi bileşenleri bilgisayara ekleyebilmek için genişleme yuvaları bulunur. Günümüzde en çok kullanılan veri yolu PCI olmasına karşın 1992 yılı öncesine kadar ISA ve VESA yuvaları kullanılmaktaydı. Sistemler geliştikçe PCI veri yolunun 132 megabyte/saniye olan hızı özellikle görüntü aktarımı için yetersiz bulunmuş ve sırasıyla AGP ve PCI Express veri yolları keşfedilmiştir. Daha öncede bahsedildiği gibi PCI Express veri yolu daha çok görüntü aktarımının daha hızlı yapılabilmesine olanak vermiş ve bu hıza uygun bir bant genişliği sunmuştur(4 GB/s)[69]. Günümüz sistemlerinde artık bir bilgisayarda paralel olarak çalışabilen 2 veya

---

[66] Gilster, Ron, **PC Hardware**, OH, USA, McGraw-Hill Professionhal, 2002. s.40.
[67] Victor Korneev, **Modern Microprocessors,** MA, US: Charles River Media, 2004. s.1
[68] Umut Ekşi, "**Ramler nasıl çalışır**", İnternet Makale, www.pclabs.gen.tr/article.asp?doc=255, (Erişim Tarihi: 18.08.2006)
[69] "Yepyeni PCI Express ekran kartları", **Chip Dergisi**, Mart 2005, s. 41 – 42

4 görüntü kartı eklenebilmektedir. Bu hem masaüstü yayıncılık uygulamalarında hem de üç boyutlu (3D) uygulamalarda performans artışı anlamına gelmektedir.[70]

Bilgisayarlardaki teknolojik değişimin masaüstü yayıncılık uygulamalarını etkileyen en önemli bölümlerinden birisi de depolana birimlerindeki gelişmedir. IBM 1955 yılında dünyanın ilk manyetik diski olarak adlandırabileceğimiz IBM 305 Ramac isimli sabit diski ürettiğinde bu disk sadece 5 megabyte bilgi depolayabiliyordu[71]. 1980 yılında ise 5,25 inchlik ilk küçük sabit diskler piyasaya sürüldü ve ilkinin aksine 10 megabyte bilgi depolayabiliyordu.

1983 yılında sabit diskler standart bir bileşen olarak kişisel bilgisayarların içindeki yerini aldı. Daha önce kullanılmayan ve bu sistemde yer alan sabit disklerde, adı geçen "Hard" kelimesinin kullanılma sebebi ise; disklerin içerisinde yer alan ve verinin saklandığı yer olan oldukça dayanıklı bir alüminyum metal alaşımın kullanılmış olmasıdır. Bu diskler büyük, düz bir tabak şeklinde üretilmekte ve oldukça yoğun manyetik materyaller ile kaplanmaktadır.[72]

1987 yılında 3,5 inchlik sabit disklerin piyasaya girmesiyle birlikte, bu cihazlar masaüstü bilgisayarların vazgeçilmezleri arasında oldular. Günümüzde 120 Gigabyte (122,80 megabyte) kapasiteli diskler piyasada standart olarak kullanılmakta ve 1 terabyte (1024 gigabyte) depolama kapasitesine sahip diskler ise yavaş yavaş piyasaya girmektedir.

Hard diskler ile 1955 yılında tanışan bilgisayarların CD-ROM teknolojisi ile tanışması 1995 senesinde olmuştur[73]. Cd (Compact Disc) , 12 santimetrelik bir çapa sahip, 20 gram ağırlığında, 1,2 milimetre yüksekliğinde ve farklı materyallerden oluşan birçok tabakadan (en az üç) meydana gelmektedir. Taşıyıcı tabaka polikarbonattan, yansıtıcı tabaka alüminyumdan ve koruma tabakası da acryllack'tan (akril cilası)

---

70 “SLI Ekran Kartları”, **Chip Dergisi**, Nisan 2005, S. 130-131

71 Cem Biber, **Hard Disk Yönetim Sistemi,** 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım, 1992, s. 3

72 Bilal Çetinkaya, **Yeni İletişim Teknolojileri ve İnternet**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2006, s.52

73 İlhami Kul, **2000’li Yılların İletişim Teknolojisi ve Multimedia**, İstanbul: Turkmen Kitabevi, 1995, s. 130

olmaktadır. Bir cd, içinde 700 megabyte veri yada 60 dakikalık ses kaydı alabilir. CD teknolojisinin yayıncılık açısından getirdiği en önemli avantaj ise verinin kolayca taşınabilir hale getirilmesidir.

CD teknolojisinin bilgisayar teknolojisinin akıl almaz devinimi sırasında aynı kalması düşünülemezdi. Nitekim 2000'li yıllarda standardize edilebilen DVD (Digital Versatile Disc) teknolojisi ile CD teknolojisi de artık gelişim sürecindeki görevini tamamlamış ve yerini DVD'ye bırakmıştır. DVD üzerinde 4.7 gigabye veri tutabilir. Bu CD ile karşılaştırıldığında yaklaşık 6 katı bir depolama alanını ifade eder. Bu tabili kullanıcıya arşivini 6/1 oranında küçültme ve dahasında bir medyada daha çok veriyi taşıyabilme şansı vermiştir.

Donanım dünyasındaki bu gelişmeler şüphesiz masaüstü yayıncılık yazılımlarının daha verimli ve daha performanslı çalışmasına aracı olmuş ve masa üstü yayıncılık araçlarını kullanan yayıncıların bu araçları rahatlıkla kullanabilme imkânı vermiştir.

Masaüstü yazılımları konusundaki teknolojik gelişim sürecini anlatmadan önce, bu yazılımların gelişmesinde önemli bir yere sahip olan görüntü sıkıştırma teknolojilerinden bahsetmenin yararlı olacağını düşündük.

Hergün milyarlarca sayısal veri önlenemez bir yükselişle işleniyor, saklanıyor ve transfer ediliyor. Eğer sıkıştırma teknolojileri bu denli gelişmeseydi bu işlemlerin hızlanması sadece makinelerin gücüne bağlı kalacaktı. Görüntü sıkıştırma teknolojileri bu amaçla 35 seneden beri geliştirilmeye devam etmektedir.[74]

Görüntü sıkıştırma formatları günümüzde çok çeşitli bir yelpazeye yayılmışlardır. En çok kullanılanları Tiff, Jpg ve Gif olarak sayılabilir. Bu formatlar

---

[74] Rafael C. Gonzales, Richard E. Woods, **Digital İmage Processing**, New Jersey: Prentice Hall, 2002, s. 410

arasında masa üstü yayıncılık alanında en çok kullanılan formatlar Tiff ve Jpg formatları olarak göze çarpar[75].

Jpeg formatı “Joint Photographic Expert Group” adlı komite tarafından geliştirilmiştir. Wavelet teknolojisini temel alarak, bilinen en iyi sıkıştırma algoritmalarının kullanılmasıyla oluşturulmuş bir kodlama sistemidir.

Tiff (Tagged Image File Format) Aldus Corporation tarafından geliştirilmiştir. 1988’de yayınlanan 5.0 sürümü ile RGB Bitmap verilerini LZW algoritması kullanarak sıkıştırabilme 1992’de yayınlanan 6.0 sürümü ilede JPEG algoritması kullanarak sıkıştırabilme yeteneğine kavuşmuştur. Tiff 24 bit renk derinliğini desteklemesi sayesinde fotoğrafların kayıpsız olarak sıkıştırılabilmesine olanak sağlar.[76]

Yazılımsal olarak yaşanan gelişmeler sıkıştırma formatları ile sınırlı kalmamıştır. Sektörün iki lider firması Adobe ve Quark masaüstü yayıncılık tarihi boyunca sürekli bir rekabet içinde olarak yazılımlarını geliştirmişlerdir. Sözü geçen bu iki firma masaüstü yayıncılıkta standart olarak kullanılan Photoshop (Adobe), Indesing (Adobe) ve QuarkXPress (Quark) yazılımlarını geliştirmişlerdir.

1.3 Basın İşletmelerinde Baskı Teknolojileri

Baskı aşaması tasarlanmış olan dokümanın (gazete, dergi vs.) çeşitli teknolojilerle çoğaltılması işini kapsar. Çoğaltılmak istenen yayın günümüz teknolojisinin getirdiği olanaklarla çok çeşitli yöntemlerle çoğaltılabilir. Fakat hem hız hem de maliyet faktörlerini göz önüne aldığımızda yüksek tirajlı çoğaltım için kullanılan yegâne teknolojinin “matbaa” teknolojisi olduğu görmekteyiz.

[75] Hayri Yanık, **Masasütü Yayıncılık**, İstanbul: Pınarbaş Yayıncılık, 2004, s.115
[76] Altan Mesut, Aydın Carus, **Kayıpsız Görüntü Sıkıştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Bildiri)**, II. Mühendislik Bilimleri Genç Araştırmacılar Kongresi, İstanbul, 2005, s.94

Fakat sektörde artık "geleneksel" olarak adlandırılan matbaa teknolojisi, teknoloji dünyasındaki hızlı gelişmelerle beraber yerini elektronik baskı sistemlerine bırakacaktır.[77]

1.3.1 Matbaa'nın Doğuşu ve Gelişimi

Matbaa teknolojisinin ilk yaratıcıları Çinliler olmakla beraber, teknolojiyi aktif olarak kullanan ve standardize eden kişi John Gutenberg'dir.

İnsanlar için yazmak ve okumak ihtiyacı o kadar eskidir ki daha ilk çağlardan itibaren duygu ve düşüncelerini bulundukları zamana ve daha ileri zaman dilimlerine aktarmak için çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Bir harf sistemi bile geliştirememiş insanoğlu, etrafında gördüğü objelerin şekillerini duvarlara resmederek kendini ifade etmeye çalışmıştır.[78]

İlk insanın duyduğu bu ihtiyaç, çağlar değiştikçe değişime uğramış ve insanoğlu duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek için harf ve yazı sistemleri meydana getirmiştir. İlk devirlerde çeşitli kalıplara basılarak ya da çizilerek çoğaltılmaya çalışılan bu dokümanlar daha ileri çağlarda insanın kâğıt'ı keşfetmesi ile beraber daha kolay çoğaltılabilmiştir.[79]

Çoğu kişi tarafından zannedildiği gibi matbaa Johann Gutenberg tarafından icat edilmemiştir. Gutenberg tek tek metal harflerle yüksek baskı tekniğini geliştirmiş, Gutenberg'in bu buluşundan sonra matbaacılık yaygın ve hızlı gelişen bir sektör olmuştur.

Matbaanın ilk kez kullanılması Uzakdoğu'da başlamış, bilinen ilk baskı ise VIII. yy'da İmparatoriçe Shotoko'nun Budizm'in kutsal metinlerini Sanskrit dilinde Çin alfabesiyle bastırması ile Japonya'da yapılmıştır.

---

[77] Cem S. Sütçü-Erhan Akyazı, **Yayıncılığın Değişen Yüzü**, s.90
[78] Kamil Erçetin, **Matbaacılık Bilgileri I**, İstanbul, Maarif Matbaası, 1994, s1
[79] Erçetin, **Matbaacılık Bilgileri I,** s2

İlk kez tek tek harfler dökerek baskı yapmayı Pi Sheng (960-1297) adında bir Çinli denemiştir. Pi Sheng porselenden harfler kullanarak matbaanın gelişimine hız kazandırmıştır. Matbaa teknolojisi Çinlilerden sonra yayılımına Uygurlar ile devam etmiştir. Uygurların IX. yy'dan itibaren baskı yaptığı bilinmektedir. (Tun-Huang mağarasındaki buluntular.) [80]

Çinlilerin baskı denemelerinden çok sonra John Gutenberg adında bir Alman uzun süren araştırma ve çalışmalarından sonra 1440 tarihinde ayrı ayrı harf şekillerini yan yana getirerek kâğıda basma işini yani resmi olarak matbaa teknolojisini icat eden kişi olmuştur.[81] 1445 yılında Gutenberg icat ettiği ilkel matbaa makinesi ile ünlü "Kırk İki Satırlı Kitab-ı Mukaddes" in basınımı tamamlamıştır. Bu üç ciltlik Latince Kitap, 42 satırlık sütunlar halinde basılmış ve aynı anda çalışan 6 dizgici tarafından dizilmiştir. Uzmanlar espasın iyi kullanılmamış olmasına rağmen Gutenberg'in Kıtab-ı Mukaddes'i basımındaki ustalığa ancak 19. y.y.'da erişilmiş olduğunu söylemişlerdir. Basımda kullanılan ve ortaçağ duygusunu yansıtan görkemli gotik harfler (18 punto), kısa bir süre sonra ortaya çıkan benzer örneklere oranlar daha az basık ve daha az küttür.[82]

Gutenberg'in bu önemli buluşunun kullanıldığı yılları izleyen 500 yıl boyunca baskı tekniği birçok teknolojik yeniliklerle kendini geliştirmiştir. Buna rağmen temel baskı yönteminde hiçbir değişiklik olmamıştır.

1790 yılında İngiliz mucit W. Nicholson, mürekkepleme işleminde deriyle kaplı merdane kullanmaya başladı. 1795 yılında ise ABD'li S. Rust, tümüyle çelikten yapılmış ve üstten vidayla sıkıştırılan baskı makinesini geliştirdi. [83]

Gutenberg sonrası matbaacılığa katkı sağlayan en önemli gelişme; 1803 yılının hemen başındaki Alman mucit Friedrich Koenig'in sisteminde, buhar gücünden ve dişli çark sisteminden yararlanarak baskı kapağının inip kalkmasını, yatağın ileri geri

---

[80] http://tr.wikipedia.org/wiki/Matbaac%C4%B1l%C4%B1k (erişim tarihi 24/03/2006)
[81] Erçetin, **Matbaacılık Bilgileri I**, s3
[82] Altay Ünaltay, Altan Büyükyılmaz, **Yongaların Serüveni Elektronik Yayıncılık El Kitabı**, İstabul: Kalibre, 1991 s.10
[83] M. Niyazi Yeşil, **Baskı Sistemleri ve Temel Kavramlar**, İstanbul: Mısırlı Matbaacılık A.Ş.,1999, s.14

hareketini ve klişenin (kalıp) merdanelerle mürekkeplenmesini tek bir mekanik sistemle işleyebilen çevrim halinde birleştirmesidir. 1822 yılında yardımcısı Andreas Bauer ile birlikte baskı kapağının yerine üzerine kâğıt sarılı bobinlerin kullanımını başlatarak günümüzde kullanılan en gelişmiş, en hızlı baskı sistemi olan rotatif (web) baskının temelini atmıştır.

Bu yenilikle basım sanayinin en hızlı ve gelişmiş teknolojilerinden olan ve günümüzde her tür yayın üretiminde etkin bir rol üstlenen rotatif baskı sistemine giden ilk adım atılmıştır.

Baskı tekniklerinde süre gelen bu hızlı değişim 1865 yılında Amerikalı William Bullock'un tabaka kâğıt yerine bobin kâğıtlar kullanarak kâğıt besleme işlemini sürekli hale getirmesi ile devam etmiştir. Bu gelişmeden beş yıl sonra ise otomatik katlama makineleri geliştirilerek bobin baskı işleminin hızı arttırılmıştır.

Günümüzde ticari amaçlı basım için genellikle;

- Tipo (tümsek baskı),
- Tifdruk (Almanca: Tiefdruck= derin veya çukur baskı),
- Rotogravür
- Ofset (Tümsek) baskı teknikleri kullanılmaktadır

Bu baskı tekniklerinden; tipo uzunca bir süre ülkemizde basım sanayinde başta gazete baskıları olmak üzere her tür matbaacılıkta kullanılmıştır. Ancak; tipo tekniği gibi tümsek baskı sistemi olan ofset tekniği, 1960'lı yılların sonunda ülkemizde günlük Günaydın Gazetesi'nde yaygın olarak kullanılmaya başlanınca, o güne kadar tipo tekniğiyle baskı yapan diğer büyük günlük gazetelerimiz hızla bu teknolojiye geçmişler ve gazete baskılarını ofset tekniği ile yapmaya başlamışlardır.[84]

---

[84] Hasan Fehmi Ketenci, Can Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2006, s135

1.3.1.1 Tipo

Baskı tekniklerinin en eski olanı, hatta matbaanın kuruluşunu simgeleyen ve temsil eden baskı tekniği olarak anılır. Baskı teknikleri içinde en kolay anlaşılır olanıdır.[85]

Tipo baskı ancak yüksek baskı kalıplarıyla yapılır. Bu kalıplar; metal harfler, tahta, çinko, pirinç, kurşun, muşamba, naylon gibi maddelerin üzerine elle veya fotomekanik usullerle oyulmak suretiyle hazırlanır; bu türden kalıplara klişe denir. Tipo baskı makineleri dört büyük gruba ayrılır. Bunlar, el tezgâhları, pedallar, silindir kazanlılar ve rotatiflerdir. Matbaacılığın icadı ile başlayıp 19. yy. başına yani silindirli makinelerin icadına kadarı kullanılmış olan ilk ve temel tip el tezgahları (presler) dır. Tamamı tahtadan üretilmiştir ve Gutenberg ilk baskıların bu çeşit makinelerde yapmıştır.

Basılacak klişe üzerindeki şekil ve harfleri taşıyan yüzeyi kabartma şeklindedir. Klişe yüzeyi mürekkeplendiğinde yüzeyde kabartma şeklinde tümsekte olan şekil ve yazılar mürekkeplenir. Klişenin kabartma yüzeyindeki tümsek görüntüler, aynada yansımış görüntüler gibi terstir. Klişe üzerinde ters görünen mürekkeplenmiş görüntüler, kâğıda aktarıldığında düz, okunabilir, anlaşılır bir şekil alırlar. [86]

Gutenberg'in geliştirdiği tipo tekniğinde, klişelerdeki mürekkeplenmiş görüntünün basılacak yüzeye aktarılması sırasında mekanik basınçtan yararlanılır. İlk tipo baskı makineleri, harflerin yerleştirildiği bir yatak ile mürekkeplenmiş harflerin üzerine yerleştirilen kâğıda basınç uygulayan bir aygıttan oluşur.[87] Tipo matbaacılığında kullanılan ölçü biriminin adı "Punto" dur. Harflerin büyüklük – küçüklüğü punto ile ifade edilir. Matbaacılıkta kullanılan bütün malzeme ve aletler de punto esası üzerine yapılmıştır.

---

[85] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı,** s.136
[86] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.137
[87] Yeşil, **Baskı Sistemleri ve Temel Kavramlar**, s.20

Harf dökümünde birlik sağlamak amacıyla Pierre Simon Founmier adında bir Fransız harf dökücüsü, harf yapımındaki karışıklığı gidermek amacı ile 1737 yılında yukarıda bahsedilen "Punto" ölçü birimini ortaya çıkarmıştır. Bu yeni ölçü biriminin esası ise o zamanların ölçü birimi olan "ayak" idi.[88] Buna göre:

1 ayak= 12 parmak
1 parmak= 12 hat
1 Hat= 12 noktaya bölünmüştür.

2 nokta ise bir tipografi puntosu olarak kabul edilmiştir. Daha sonraları metrik sistemin kabul edilmesi ile birlikte:
1 Punto= 0,376 mm. olarak belirlenmiştir.[89]

Bahsedilen ölçü birimi günümüzün sayısal yayıncılık sistemlerinde halen yerini korumakta ve harflerin büyüklüğü 1737'de icat edilen "Punto" ölçü birimi ile ifade edilmektedir.

Tipo baskı tekniği ile oldukça kaliteli ve iyi baskılar yapılabildiği halde bu tekniğin bir türlü önlenemeyen sakıncaları vardır. Bunlardan en önemlisi, çok sayıda baskı yapıldığında yapımı oldukça pahalı ve zaman alıcı olan kurşun hurufatların kısa sürede aşınmasıdır. Ayrıca bu kurşun kalıpların çoğaltılması da oldukça zor ve imkânsızdır. Tipo tekniğinin bir diğer önemli sakıncası ise baskı kalıplarının hazırlanması aşamasında çıkan buharın insan sağlığı üzerine olumsuz etkilerinin ortaya çıkması ile anlaşılmıştır.

Yukarıda bahsedilen bu sakıncalardan başka, bu baskı tekniğinin aşırı maliyetli bir sistem olması, bu tekniğin teknolojik gelişim sürecinde terk edilmesinin ana sebeplerinden bir tanesidir.[90]

---

[88] Oktay Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği**, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık Sanayi A.Ş., 1991, s.90
[89] Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği,** s.91
[90] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.138

1.3.1.2 Tifdruk

İlk kez 15. y.y.'da Almanya'da uygulanmaya başlanmış olan Tifdruk baskı tekniği, gravür baskı diye de adlandırılan; kabartmalı klişelerin kullanıldığı (yüksek/tümsek baskı klişeleri) baskı tekniklerinin aksine, matbaa mürekkebinin plaka sathı üzerine oyulmuş çukur bölgelere dolması, bir sıyıraç (rakle) ile sıyrılarak bu mürekkebin oyulmuş kısımlardan kâğıda aktarılmasına dayanan bir çukur baskı sistemidir.[91]

Tifdruk baskı makinesinde bakır levhadan yapılmış merdane ışığa hassas boyalı bir jelatin katmanıyla kaplanmıştır. Fotoğraf yöntemiyle bu jelatin katman üzerinde aside dayanıklı alanlar oluşturulur ve demir kloru etkisiyle silindirin diğer bölümleri dağlanarak bakır kalıp üzerindeki çukur bölümler elde edilir. Veya günümüzde olduğu gibi, plastik malzemesiyle kaplı merdaneler lazer ışınlarıyla da oyularak plaka üzerindeki çukur kısımlar oluşturulabilir. Baskı sırasında merdane yüzeyi alkollü bir çözücü içeren az kıvamlı bir mürekkeple sıvanır ve ardından sıyırma tarağı diye de adlandırılan (rakle) titreşimli bir çelik bıçakla temizlenerek kalıp üzerindeki mürekkebin sadece çukurda olan bölümlerin içinde kalması sağlanır. Çukurdaki bu mürekkepler baskı aşamasında kâğıda aktarılarak baskı gerçekleştirilir.[92]

Baskıdan hemen sonra, basılı kâğıt bir kurutucudan geçirilerek mürekkep uçucu çözücüden arındırılır ve kurutulur. Tifdruk baskıda kullanılan mürekkep diğer baskı sistemlerinde kullanılan mürekkeplere oranla daha akışkandır.

Tifdruk baskı kalıbı da diğer baskı tekniklerinde olduğu gibi, fotomekanik sistemlerle hazırlanır. Üzeri ışığa duyarlı jelatinle kaplı bakır levha veya bakır merdane üzerine fotoğraf yöntemiyle kopyalanan görseller, daha sonra asit banyolarında işleme tabi tutularak, ışıktan etkilenen alanlar çukurlaştırılır.

---

[91] Ünaltay, Büyükyılmaz, **Yongaların Serüveni Elektronik Yayıncılık El Kitabı**, s.12
[92] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.162

Montajın baskı yapacak bakıra yansıtılması sırasında “Pigment Papier” denilen kimyasal işlemden geçmiş özel bir kâğıt kullanılır.

Basılacak işi montaj kalıplarından bir fotoğraf gibi üzerine almış olan bu özel kâğıt baskıyı yapacak bakır merdane ya da bakır levha üzerine merdane ile sarıldıktan sonra üzerine sıcak su dökülerek basılacak görsellerin kalıba yapışması sağlanır.

Tifdruk sisteminde tram noktaları daha yumuşak ve sıyrıktır. Bu nedenle ren ayrımları daha duyarlı ve etkili elde edilebilir.[93]

Tifdruk baskı tekniğinde kalıbı taşıyan kazan/merdane bir mürekkep kazanı içinde dönmektedir. Bu dönüş sırasında kalıp üzerindeki çukur ve çukur olmayan alanlar mürekkep ile sıvanır. Daha sonra sıvama bıçağı (rakle) ile kalıp üzerindeki mürekkep sıyrılır. Bu sıyırma işlemi sırasında kalıp üzerindeki çukurda olan mürekkeplenmiş görseller, kalıp silindiri ile kalıba baskı yapan kauçuk yüzeyli baskı kazanı arasından geçen kağıda aktarılır ve böylelikle tifdruk baskı tekniğinde baskı işleminin ilk aşaması tamamlanmış olur.[94]

Tifdruk tekniğinde bobin tifdruk kâğıdı veya selefon, plietilen gibi şeffaf-yarı şeffaf malzemelerde kullanılabilir. Diğer baskı tekniklerinde olduğu gibi kâğıt kaynağı olarak bobin kullanılması baskı hızına önemli ölçüde etki sağlar.

Tifdruk sistemde, diğerlerinde de olduğu gibi nokta tram sistemi kullanılır. Bu sistemi diğerlerinden ayıran en önemli özellik ise, kalıp üzerinde baskıyı yapacak kalıp tram noktacıklarının yüksek değil çukur rölyef olarak bulunmasıdır.[95]

---

[93] Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği**, s.105
[94] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.163
[95] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.164

1.3.1.3 Ofset

Ofset baskı aynı zamanda bir düz baskı sistemidir. Dilimize İngilizce OFF-SET kelimesinden geçmiştir. Matbaacılıkta "Boyanın kâğıttan önce kauçuk üzerine oturması" anlamında kullanılır. Baskı teknikleri arasında en yenisi, ofset baskı tekniğidir.

Bu teknik, Alois Senefelder'in 1799'da bulduğu litografik baskı (taş baskı) tekniğinin rafine edilmiş biçimidir. [96] Bunun için ofset baskıdan bahsetmeden önce bu sistemin atası olan litografiden bahsetmek yerinde olacaktır.

Litografik baskı tekniği (taş baskı), su ile yağın birbirine karışmaması ve birbirini itmesi ilkesine dayanır. Su ile yağın karışmaması ilkesinden yola çıkarak yağlı matbaa mürekkebinin baskıda kullanılması yolu açılmıştır. Litografide; basılması istenen görsel malzeme, yağ esaslı bir mürekkep ya da füzenle yüzeyi tamamen düzeltilmiş kireçtaşı üzerine çizilir. Daha sonra bir sünger yardımıyla su, arap zamkı ve asitten oluşan bir karışım yüzeye sürülür. Yüzeye sürülen bu karışım, görsellerin bulunduğu yağsız yüzey tarafından emilirken, görsellerin bulunduğu yağ esaslı bölgeler tarafından itilir yani kabul edilmez. Görsellerin bulunduğu bu taş yüzeyine mürekkep sıvandığında ise bir önceki işlemin tam tersi gerçekleşir. Bu kez taş yüzeyde bulunan görsellerin bulunduğu bölgeler yağ esaslı mürekkebi kabul ederken, görsellerin bulunmadığı bölgeler su içerikli karışımla doyurulmuş olduğu için mürekkebi almamış durumda kalırlar. Sadece görsel alan bölümleri mürekkeplenen taşın üzerine kağıt serilir ve taş üzerindeki görseller kağıt üzerine yuvarlanan bir pres yardımı ile kağıda aktarılır. Böylelikle litografik Basklı tamamlanmış olur. [97]

Ofset büyük değişimlere uğramış ve tamamen taş baskının yerini almıştır. Ofsetle taş baskı arasındaki fark, taş baskıda resimlerin ve yazıların taş üzerinde tespit edilmesi, bunların okunması ve yazılması için özel bir alışkanlığın kazanılmış olmasıdır.

---

[96] http://www.matbaaturk.org/web/Ofset.pdf (Erişim Tarihi 23.04.2006)
[97] Ketenci, Bilgili, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı**, s.144

Taş ağırdır, kullanılan taş "bataklıkların sertleşmesinden" meydana gelmiş bir nevi kalsiyum karbonattır. En önemli özelliği, suyu ve yağı emme yeteneği olmasıdır. Taş baskı makinesi ağır çalışır. Kalıpları çok ağır olduğundan taşınması zordur. Tekrar kullanılması için temizlenmesi gerekir ve bu durum tekrar baskıları için büyük zaman kaybıdır.

Teknik olarak Ofset baskı şu üç yönden tercih edilmiştir:

- Nakil kolaylığı,
- Tiraj çokluğu (hız),
- Kaliteli baskı.[98]

Sürekli ve periyodik, yüksek tirajlı yayınların kâğıt üzerine basımı için kullanılan baskı teknikleri olarak yukarıda belirtilen 3 temel baskı tekniğinden en yenisi ofset baskı tekniğidir. Ofset baskı diğer tekniklerinden çok sonra ortaya çıkmış olmasına karşın kalıp maliyetlerinin düşük ve baskı hızının yüksek olması nedeniyle, tüm dünyada kısa sürede tipo baskının yerini alarak hızla yaygınlaşmıştır.

Ofset tekniği temel olarak maddesel renkler adı verilen 4 ana rengi kullanır. Bunlar kısaca; Bir toplamsal renk metodu" olan ve CMYK olarak da bilinen mavi, kırmızı, sarı ve siyah renklerdir. Kısaltmadaki açılımı ise şu şekilde gerçekleşir:

C (Cyan - Mavi)
M (Magenta - Kırmızı)
Y (Yellow - Sarı)
K (Black – Siyah)

Yukarıda bahsedilen bu renkler tramlama yöntemi ile ofset baskıda ki bütün renkleri oluştururlar. Aslında temel renk sayısı üçtür. Ancak siyah bu renklere zorunlu olarak ilave edilmiştir. Renk teorisinde bahsedilen bu üç rengin (cyan – magenta ve

---

[98] Adnan Yüksel, İsmail Özbay, A. Erdoğan Çakır, **Ofset Montaj-Kopya ve Baskı Teknolojisi**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1984, s.90

yellow) karışımının siyahı oluşturması gerekirken, pratikte bu durumun böyle gerçekleşmediği görülmüştür. Hem üç rengin mürekkepleri yeterli renk şiddetini sağlamadıklarından hem de üç renkli mürekkebin karışımı yerine siyah mürekkep kullanmanın maliyetinin daha düşük olması nedeniyle siyah renk sisteme ilave edilmiştir.[99]

Tüm kısaltmada renklerin İngilizce karışıklarının baş harflerinin kullanılmasına rağmen (c,m,y) sadece black renkte bu kelimenin son harfi olan **"k"** nın kullanılma nedeni. Dijital görüntülemede kullanılan rgb renk sistemini ile karışmaması içindir. Çünki bu renk sisteminde **"b"** harfi **"blue**" yani **"mavi"** rengi ifade etmektedir.[100]

Ofset baskı tekniği aynen tipo baskı tekniğinde olduğu gibi tram adı verilen küçük noktacıkların kağıt üzerine aktarılması ilkesine dayanır. Ofset baskı tekniğinde nokta değeri (tram değeri) baskı kalitesi açısından birincil derecede önemlidir.

Ofset tekniğinin çalışma sistemine kısaca göz atacak olursak:

Tasarım aşamasından sonra hazırlanan filmler montajlanarak, foto-kopya sistemleri ile özel alüminyum plakalar üzerine aktarılır.[101] Özel ilaçlar ile temizlenen plaka üzerinde, iş olan yerlerde yağlı bir zemin oluşur, iş olmayan yerler suyu kabul ederek grenli bir zemin olarak kalır. Baskı makinesine silindir şeklinde takılan plaka aynı anda mürekkep ve su merdaneleri ile çalışır. Plakada iş olan yağlı zeminler suyu iter mürekkeple dolar, yağsız kısımlar ise tam tersi bir tepki vererek mürekkebi kabul etmezler. [102]

Ofset baskı kalıbının hazırlanmasındaki ilk aşama; orijinallerden elde edilen çizgisel ve yarım-ton pozitif filmlerin tasarımdaki konumlarına uygun olarak bir araya getirilmesi, yani montajıdır.

---

[99] http://tr.wikipedia.org/wiki/CMYK (Erişim tarihi 23.04.2006)
[100] http://sourtimes.org/show.asp?t=cmyk (Erişim tarihi 23.04.2006)
[101] Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği**, s.93
[102] Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği,** s.94

Montaj aşamasında, basılacak işle ilgili en son düzeltmelerin yapılabilmesi amacıyla "Ozalit Kopya" hazırlanır. Yazı, fotoğraf, illüstrasyon gibi bütün çizgisel ve yarım-ton unsurlar, ozalit üzerinde gerçek baskıya oldukça yakın bir görüntü oluştururlar. Gerekli düzeltmelerden sonra, hazırlanan montajdan fotografik yöntemlerle baskı kalıbı üretilir.

Alüminyum, paslanmaz çelik ya da özel olarak hazırlanmış kâğıtlardan yapılan baskı kalıbının üzeri fotoğraf kâğıtlarının üzerinde bulunan emülsiyona benzeyen ışığa duyarlı bir madde ile kaplıdır. Montaj astrolonu, kalıpla üst üste gelecek biçimde kopyalama makinesine yerleştirilir ve aralarındaki hava vakumla boşaltılır. Montaj filminin bütün yüzeyi kalıba çakıştırıldıktan sonra, güçlü bir ışık kaynağı ile pozlandırma işlemine geçilir. Pozlanan kalıp daha sonra elle ya da otomatik makinelerle banyo edilir. Banyonun içindeki kimyasal maddeler, ışık alan bölgelerdeki emülsiyon tabakasını çözer.

Özenli bir biçimde temizlenip, basınçlı su ile yıkanan kalıp yüzeyinde baskıya girecek bütün unsurlar kolayca algılanabilir. Özel kimyasal maddelerle gerekli rötuşlar yapıldıktan sonra kalıp baskıya hazır hale getirilir. Bütün bu işlemler sonucunda; kalıp yüzeyinde basılacak bölümler suyu reddedip mürekkebi kabul eden, diğer bölümler ise suyu kabul edip, mürekkebi reddeden bir yapıya kavuşur. Ofset baskıda kalıptaki düz "şekiller" kauçuğa ters olarak basılır. Kauçuktaki ters şekiller kâğıda düz olarak geçerler. Kauçuk yumuşak olduğu için hem kâğıdı zedelemez ve hem de tüm detayların kâğıda geçmesine katkıda bulunur.

1905 yılında Amerikalı Rubel, taş baskıyı geliştirme amacıyla rotatif bir makine üstünde çalışırken tesadüfen ofset baskıyı bulmuştur. 1907 yılında Batı Almanya'da Caspar Hermann, ilk tabaka ofset ve rotatif ofset makine planlarını üç silindir sistemine göre hazırlamıştır.

Vomag, M.A.N. ve Frankkenthal gibi Alman fabrikaları 1. Dünya savaşına kadar bu planlar uyarınca tabaka ve rotatif ofset baskı makinelerini imal etmelerine rağmen, savaş çıkınca bu yöndeki gelişmeler durdu. Savaştan sonra çalışmalara yeniden

başlandı. 1930 yıllarında makinelerin baskı hızı saatte 3000'e ulaştı. Ofset baskı sisteminin bulunduğu yıllarda albümin kalıp kopya metodu ile çalışılmaktaydı. Henüz film icat edilmediği için, cam negatif plakalardan çinkoya kopya alınırdı. 2. Dünya savaşından sonra reprodüksiyon filmi imalatı ve buna paralel olarak pozitif kalıp kopya sistemi geliştirildi ve yaygınlaştı.

Günümüzde bütün gazeteler, dergiler, kitaplar vb. ofset tekniğiyle basılmaktadır.[103]

1.3.1.4 Web Ofset

Web ofset, ofset baskı sisteminin gelişmiş bir şeklidir. Bu sistemin yüksek tirajlı işler için yayıncıya sunduğu avantajlar çok fazladır. Web ofsetin yayıncı açısından en büyük avantajı rulo halinde sarılmış kâğıtlara baskı yapabilmesidir. Baskı sistemi olarak web ofset makineleri tabaka halinde kâğıtlara baskı yapan makinelerden pek farklı değildir. Web ofsete geçebilmek için ofset sisteminin iyi bilinmesi gerekmektedir.[104]

Rotatif ofset baskı sisteminde bobin kâğıtlar kullanılır, çift taraflı baskı yapılır ve kâğıt yine bobin olarak makineyi terk eder veya makinenin çıkış kısmında kırma katlama ünitesi mevcutsa katlanarak sayılır ve istif edilir. 1912 yılında Caspar Hermann (VOMAG) ilk rotatif ofset makinelerini üretmeye başlamıştır. Bu sistem yüksek tirajlı gazete, kitap, dergi, katalog, telefon rehberi, broşür gibi işlerin basımı için çok uygundur. Ülkemizde ilk rotatif ofset baskı makinesi 1963 yılında gazete basımı için çalışmaya başlamış ve zamanla belli başlı gazeteler de bu sistemi benimsemişlerdir.[105]

Yukarıda da bahsedildiği gibi düz ofsetin bütün özelliklerini taşıyan ancak rulo halindeki kâğıda günümüzde 300.000 / saat (adet gazete) hızla baskı yapabilen web ofset makinelerinde kâğıt tekrar rulo sarılabildiği gibi makineye ilave edilebilecek ünitelerle katlama, kesme gibi işlemler içinde kullanılabilir.

---

[103] http://www.matbaaturk.org/web/Ofset.pdf , s.4 (Erişim Tarihi: 27/04/2006)
[104] Yüksel, Özbay, Çakır, **Ofset Montaj-Kopya ve Baskı Teknolojisi**, s.101
[105] http://www.matbaaturk.org/web/Ofset.pdf ((Erişim Tarihi: 27/04/2006)

Genellikle 4-6 üniteli web ofset baskı makinelerine işin verilişinde istenen sayfa ve renk adedine göre türlü kombinasyonlar yapılabilir. Web ofsetin basım sanayine girişi başlangıçta çok yavaş olmuş ancak daha sonra gelişmeler sonucu 1950 yılından sonra bu uygulama hızlanmıştır. 1950 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri’nde de iş sahası bulmuş olan web ofset 1964 yılında da Türkiye’ye getirilmiştir.[106]

1.4 Basın İşletmelerinde İnternet Teknolojileri

Sürekli devinim içinde olan dünyada iletişim ortamları da bu devinimden etkilenmektedir. İletişimin ve iletişim ortamlarının gelişimine bakıldığında meydana gelen büyük değişim rahatlıkla görülebilmektedir. Günümüzde hayatımızda olan pek çok şey bu hızlı değişime ayak uydurarak elektronikleşmektedir. Ticaret>e-ticaret, devlet>e-devlet, eğitim>e-eğitim gibi dönüşümler bu sürecin kanıtlarıdır. Çağımız bilgi ve iletişim çağıdır ve içinde bulunduğumuz bu çağ isminde yer alan bilgi ve iletişim kavramlarına çok önem vermektedir. Dünya teknoloji ve enformasyon iletişimini daha hızlı ve daha hatasız yapmak için sürekli çalışmakta ve yeni fikirler üretmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz “e” dönüşümleri bu fikirlerin bir ürünüdür. “E”leşen hizmetlerin adına bu kadar aşina olduğumuz bir dünyada iletişim ortamınlarında “e”leşmeye rastlanmamaktadır. Tartışmaya açık olsa da bunun sebebi “e”leşen iletişim ortamlarının “yeni” iletişim ortamları olarak adlandırılmasıdır. Fakat buradaki yeni kavramı eskisini tümüyle reddeden bir yeni değil eskisinden alınan bilgileri ışınında oluşturulmuş bir yeniyi ifade etmektedir[107].

Lev Manovich, The Language of New Media adlı eserinde Yeni İletişim Ortamlarını beş madde ile tanımlamıştır.

- Sayısal Temsil (Numerical Representation)
- Modülerlik (Modularity)

[106] Duran, **Basım Tekniği ve İşletmeciliği**, s.103
[107] N. Emel Dilmen, Sertaç Öğüt**, Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşime Bilim Yaklaşımı**, Yeni Etkileşim Ortamları ve İletişim Uluslar arası Konferansı, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi 1-3 Kasım 2006, s19

- Otomasyon (Automation)
- Değişkenlik (Variability)
- Kod Çevrimi (Transcoding)

Sayısal temsil kavramı, sayısal teknolojinin doğasında olan 0 ve 1 leri temsil eder. Sayısal olan her şey aslında 0 ve 1 lerden oluşan bir kod grubundan başka bir şey değildir. Sayısal teknolojiyi örneksel teknolojiden ayıran bu temel özellik aslında altında sıralanan dört özelliğinde temelini oluşturmaktadır. Modülerlik ise birçok değişik elemandan meydana gelmiş bir ortamda değişiklik yapılmak istediğinde değişikliğin tümden değil de eleman bazında yapılabilmesini ifade eder. Örneğin yazı, resim, ses, video elemanlarından meydana gelen bir web sayfası düşünüldüğünde bu elemanların herhangi birisinde istenildiği zaman diğer elemanlara dokunulmadan değişiklik yapılabilmektedir. Otomasyon ise bir yapay zekâyı işaret eder. Örneğin kelime-işlem programlarının yaptığınız gramer hatalarını otomatik olarak bulması gibi. Sayısal temsil ve modülerliğin birleşiminden değişenlik meydana gelmektedir. Bu kavramda nesnenin tekbir biçiminin olmayacağı aynı elemanların farklı şekillerde sunulabileceği ifade edilmektedir ki bu da şüphesiz kod çevrimi kavramı ile mümkün olur. Kod çevrimi sayısal teknolojinin mutlak bir ürünü olan dosya formatlarının kendileri arasında istenildiği gibi dönüştürülebilmesini ifade eder. Örneğin bir kelime-işlem programında yazılan yazı istenildiği zaman “doc ya da txt” formatından “jpeg” ya da herhangi bir resim formatına dönüştürülebilir.

Yeni iletişim teknolojileri ele alınırken, bu teknolojinin çok büyük bir parçası olan etkileşim (interactivity) olgusuna değinmek yerinde olacaktır. Etkiletişim kelime anlamı ile kişilerarası faaliyetleri kapsayan bir terim olsa da konu yeni iletişim ortamları olduğunda bu terim çok daha farklı anlamlar içermektedir. Yeni iletişim ortamları içerisindeki etkileşim kavramı kullanıcının kullandığı ortamı kişiselleştirebilmesi yani ortamın içeriğini değiştirebilme özelliğine sahip olmasını ifade eder. Bu durum kullanıcıyı sadece izleyici olmaktan kurtarıp “kullanıcı” seviyesine getirecektir. Ortamdaki değiştirebilme yetisine sahip olan kullanıcı ortamın sınırlarının kendisi için geçerli olmadığını düşünür ve sanal bir özgürlük hissine kapılır. Buradaki özgürlük kavramının sanal olarak değerlendirilmesinin sebebi aslında kullanıcının hizmeti

sağlayanın izin verdiği ölçüde özgür olmasıdır. Kaldı ki bu sınırlı özgürlük çoğu zaman hizmet sağlayıcının kullanıcıyı özgürleştirme çabasından değil, kullanıcıyı ortama bağlama ve ortamı kullanan hakkında olabildiğince çok enformasyona ulaşma çabasından kaynaklanmaktadır[108].

Sözü edilen yeni iletişim ortamlarının en göz önünde ve en yaygın olarak kullanılanı hiç şüphesiz ki internettir. İnternetin kısa tarihçesinden bahsetmek gerekirse; internetin ortaya çıkışı Amerikan Federal Hükümeti Savunma Bakanlığı'nın araştırma ve geliştirme kolu olan DARPA'ya (Defence Advanced Research Project Agency – İleri Savunma Araştırmaları Projesi Dairesi) dayanır. 1969'da çeşitlik bilgisayar ve askeri araştırma projelerini desteklemek için Amerikan Savunma Bakanlığı ARPANET adında paket anahtarlamalı bir ağ sistemi oluşturmaya başladı. Daha sonraları bu ağ, çeşitli Amerikan üniversiteleri ve araştırma merkezlerinin bilgisayarlarının da katılımıyla büyütülmüştür. 1973 yılında bu ağ için bir protokol seti geliştirmek amacı ile Stanford Üniversitesi'nde (daha sonraları BBN'in ve University College, London'unda dahil olduğu) bir internetworking projesi başlatıldı. 1978'e kadar İletim Kontrol Protokolünün (TCP-Transmission Control Protocol) dört uyarlaması geliştirildi ve denendi. 1980'de bu protokol sabitleştirildi ve ARPANET'e bağlı bilgisayarlar arasındaki iletişimin daha da kolaylaşması ve hızlanması sağlandı. 1983'te tüm ARPANET kullanıcıları İletim Kontrol Protokolü/İnternet Protokolü olarak bilinen protokol'e (TCP/IP - Transmission Control Protocol/Internet Protocol) geçiş yaptılar. Aynı sene TCP/IP, ARPANET'inde içeren Savunma Bakanlığı internetinde kullanılmak üzere standartlaştırıldı. 1990 Haziranında ARPANET'in faaliyetine son verildi. Bu süreçten sonra ARPANET'in yerini ABD, Avrupa, Japonya ve Pasifik Ülkeleri'nde ticaret ve hükümet işletimindeki omurgalar (backbone) aldı[109].

İnternet gazeteciliğini kağıda bastıkları haberleri İnternet'ten de yayınlayan gazete ve dergiler ve sadece İnternet'te var olan haber portalları olarak ikiye ayırabiliriz.

---

[108] Dilmen, Öğüt**, Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşime Bilim Yaklaşımı**, s.20

[109] http://www.ifbim.itu.edu.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=33 (Erişim Tarihi: 31/03/2007)

Dünyada ve Türkiye'de pek çok gazete kâğıda bastıkları haberleri İnternet'ten de yayınlamaktadır. Gerek yazılı basın, gerekse görsel medya, kendi kulvarlarında işlevlerini yerine getirirken, bu yeni kitle iletişim türüne duyarsız kalmamışlar, İnternet gazeteciliğine de el atmışlardır[110].

Kâğıda basılı haberlerin alternatif olarak İnternet'ten de yayınlanmasının en önemli nedeni, daha önce yukarıda da belirtildiği gibi, okuyucuyu günlük gelişmelerden anında haberdar edebilmektir.

İnternet'in kullanımı son yıllarda büyük bir artış göstermiş olsa da, gazeteler İnternet'in getirdiği bu avantajı kullanmaya yeni başlamamışlardır. Daha 1994 yılında on büyük ABD gazetesi İnternet üzerinden yayınlanmaya başlamıştır[111]. Aynı yıl kâğıda basıldığı halde İnternet'ten de yayın yapan ABD gazetelerinin toplam sayısı ise 78'e ulaşmıştır[112]. Türkiye'deki gazetelerin İnternet'i kullanmaya başlaması ise, 1995 yılından başlayan 10 yıllık bir geçmişe dayanmaktadır

Gazete	Yayım Tarihi
Zaman	2 Aralık 1995
Turkish Daily News	19 Mayıs 1996
Türkiye	9 Kasım 1996
Milliyet	26 Kasım 1996
Fanatik	25 Aralık 1996
Hürriyet	1 Ocak 1997
Sabah	1 Ocak 1997
Akşam	15 Eylül 1997
Yeni Yüzyıl	4 Mart 1998
Radikal	1 Mayıs 1998
Güneş	2 Nisan 1998
Cumhuriyet	7 Mayıs 1998

Tablo 2: *Bazı ulusal gazetelerin internette yayımlanmaya başlanma tarihleri*[113]

[110] http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/36.doc (Erişim Tarihi 31/03/2007)
[111] Anya Sacharow**,** Newspapers: Still in Print Headed for The Screen**, MQ**, sayı 12 (Eylül, 1995) s. 32
[112] Esra Doğru Arsan, Batıda ve Türkiye'de İnternet Gazeteciliği, **Karizma Dergisi,** sayı 13, (Ocak-Şubat-Mart, 2002) s. 25.
[113] Serkan Kırlı, **İnternet Teknolojilerinin Gazete ve Dergi Yayıncılığına Getirdiği Yeni Olanaklar**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003, s.44

1997 yılında Hürriyet'in İnternet sitesi ilk yayına başladığında, günlük Hürriyet gazetesinin birebir kopyasıydı. Ancak üç yıl bu şekilde yayınlandıktan sonra, 1999 yılının son aylarında İnternet sitesi büyük bir değişime uğradı. Hürriyet okurlarına, sadece gazetedeki haberler değil, günlük gelişmeleri ve borsa verilerini takip edebilecekleri olanaklar sunuldu. Bununla da yetinilmeyerek okurların katkılarıyla hazırlanan yeni bölümler oluşturuldu ve sitenin ismi Hürriyetim olarak değiştirildi. Hürriyetim onlarca çalışanıyla ayrı bir şirket haline getirildi[114].

Milliyet Gazetesi'nin İnternet sitesinin varlığı açıklanırken de İnternet'te haberlerin daha hızlı güncellenebildiği belirtilmektedir:

> "*Gazeteler her sabah bir gün öncesinin haberleriyle çıkıyor. Yani 'dünkü haberlerle' yapılan bir günlük gazete. Ama sorun bununla da bitmiyor. Gün devam ediyor, hayat sürüyor, haberler gelişiyor... Öğleden sonra, akşama doğru kâğıt gazeteler artık önceki günün haberlerini barındırır duruma düşüyor.*"[115].

1.5 Basın İşletmelerinde E-Kağıt ve E-Mürekkep Teknolojileri

İnternet ve internet gazeteciliğini şu anda kullandığımız bir iletişim ortamı olarak düşünüldüğünde bu ortamın geleceğinde de e-mürekkep kavramının yattığını söyleyebiliriz. Önümüzdeki yıllar içerisinde okuma alışkanlıklarının e-mürekkep teknolojisi ile köklü bir değişime uğrayacağı düşünülmektedir. Birçok insan okuma açlıklarını doyurmak için sürekli yeni kitaplar, dergiler, gazeteler almakta fakat bunun sonucunda da evlerinde ya da çalışma masalarının üzerinde oluşan kâğıt dağlarından şikâyet etmektedirler. İşte tam bu noktada elektronik kâğıt ve elektronik mürekkep bir çözüm olarak sunulmaktadır. Son yıllarda birçok bilim dalı işbirliği içerisinde bu iki kavramın geliştirilmesi için çalışmaktadır. Önümüzdeki yıllarda elektronik gazetelerin

[114] Roşan Karakaş, Hürriyet Deneyimi, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 76.
[115] Ercüment İşleyen, Milliyet Nasıl Hazırlanıyor, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s. 73.

bayiden alınması, elektronik gazetelerin üzerindeki her türlü bilginin kolaylıkla güncellenebilmesi öngörülmektedir[116].

Yeniden kullanabilen, yazı ve görüntüleri saklayabilen, yansımalı ışıkta ve dar açılarda da görülebilen, düşük enerjide çalışabilen, esnek ve göreceli olarak ucuz bir ürün fikri elektronik kâğıdı üretebilmek için birçok zahmete giren araştırmacıları ve bu işe para yatıran girişimcileri heyecanlandıran bazı özelliklerdir[117]. Günümüzün kullanılagelen kâğıtlarının aksine elektronik kâğıt üzerine binlerce kez yazılmasına ve kolay bir şekilde binlerce kez silinmesine rağmen hiç yıpranmamaktadır. Elektronik kâğıdın bu üstün özellikleri bu teknolojiye çok geniş bir kullanım alanı yaratmıştır. Elektronik kâğıt teknolojisi henüz geliştirilmekte olan bir teknoloji olması dolayısı ile sayısal dünyanın tüm teknolojilerinde olduğu gibi birçok geliştiriciye sahiptir. Konu üzerinde çalışan her grup kendine özgü bir yöntem ve teknik geliştirmeye çalışmaktadır. Elektronik kâğıt yazıcıları ise bildiğimiz günümüz yazıcılarının aksine bir çantaya sığabilecek boyutlara sahip el yazıcılarıdır[118].

Şu anda bilinen adıyla elektronik kâğıt üzerindeki ilk çalışmalar 1970'li yılların başında (klasik monitör görüntüsünün bazı işlerde istenilen kaliteyi sağlayamaması ve çözüm olarak daha çok kâğıt özellikleri taşıyan görüntü birimlerinin üretilmesi düşüncesiyle) bilgisayardan alınan görüntülerin kalitesini arttırmak için başlamıştır. O yıllarda Xerox altında faaliyet gösteren PARC biriminde çalışmalarını sürdürmekte olan Nicholas Sheridon sözü edilen şekilde bir görüntü birimi için geliştirdiği fikrinde, çok ince bir film tabakası içine plastik tanecikleri yerleştirmeyi ön görüyordu. Geliştirilen örnekte saç teli kalınlığındaki film tabakası içine yerleştirilen plastik kürelerinin yarısı siyah diğer yarısı ise beyaz renk taşımakta idi. Ayrıca bu parçaların her biri zıt olarak elektriklendirilmiş halde bulunmaktaydı. Film üzerine kontrolcüden gelen elektrik

---

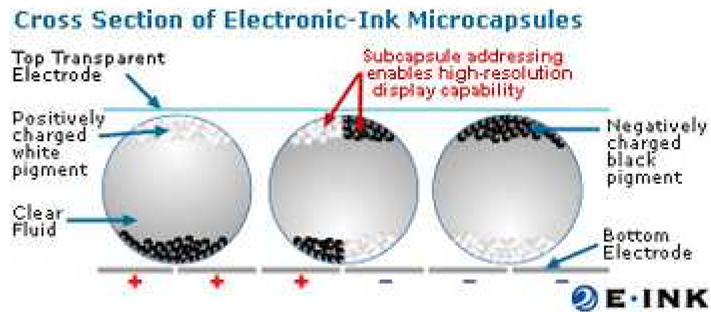
[116] Nemci Emel Dilmen, **Bilişim Çağı'nın Gelişim Sürecinde E-Gazetecilik Olgusu ve İnternet Gazeteleri ve Haber Portallları Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2003, s.45

[117] S. Ditlae, "The Electronic Paper Chase"**, Scientific American,** Kasım 2001, s.27.

[118] Elif Yılmaz, "Yeni Nesil Kırtasiyeye Hoşgeldiniz, E-Kağıt, E-Mürekkep, E-Kitap", **Bilim ve Teknik Dergisi**, Aralık 2001, s.57

yüklemeleri sonucunda plastik taneciklerdeki siyah ve beyaz kısımlar görüntü alanında kaynaşmaktaydı[119]. Örneklendirilen bu yeni buluşa "Gyricon" adıl verilmiştir[120].

Araştırmacıların ilgisini çelen diğer bir konuda bilinen kağıt, plastik ya da herhangi bir madde üzerine basılabilen fakat bir süre sonra (yada istenildiği zaman) silinebilen bir mürekkep geliştirebilmektir. Stanford Üniversitesi'nden Joseph Jacobson, 1995 yılıda yüzlerce sayfalık bir kitabı silikon bir hafızaya depolayıp sayısal olarak görselleştirmek işi ile uğraşmaya başlamıştır. Bu araştırması Jacobson'u elektrofrezlerle tanıştırmıştır. Elektroferezde, bir sıvı içinde asılı duran yüklü parçacıkların hareketleri elektrik alan tarafından belirlenmektedir. Jacobson, pigment taşıyan parçacıklar yerine, mavi boya içeren saydam polimer kapsüller ve beyaz tanecikler kullanmıştır. Beyaz bir sayfa oluşturabilmek için pozitif yüklü beyaz titanyum dioksit parçacıklarının mikrokapsülün görülebilen tarafında kalması gerekmektedir. Renkli görüntülerin yaratılabilmesi içinse kapsüldeki negatif yükün karşıt bir elektirik uyarısı ile beyaz pigmenti geri gönderene kadar bu parçacıkları diğer tarafa çekmesi ve bunun sonucunda da boşalan kısımlarda gerekli görüntünün oluşturulması gerekir. Jacobson'un buluşuna verdiği isim olan "elektroforetik mürekkep" günümüzde "e-mürekkep" olarak tanınmaktadır[121].

Resim 1: *E-mürekkep çalışma prensipleri*[122].

[119] www.parc.xerox.com/dhl/projects/gyricon (Erişim Tarihi 01/04/2007)
[120] Gyricon Yunanca'da "Dönen Görüntü" anlamını taşımaktadır.
[121] www.research.ibm.com/journal/sj/jacobson.html (Erişim Tarihi (01/04/2007)
[122] http://www.e-ink.com/technology/howitworks.html (Erişim Tarihi 01/04/2007)

Ülkemizin önde gelen donanım inceleme sitelerinden birisi olan "donanimhaber.com" un yaptığı bir e-reader incelemesinde Sony firmasının ürettiği "Reader PRS-500" için şu şekilde değerlendirme yapılmaktadır[123]:

Ürünün ekranı özelliklerden de göreceğiniz gibi E-Ink olarak geçiyor. Ekran teknolojisinde önemli bir ilerleme olarak da nitelendirilebilecek bu ekran tipindeki ilk amaç yazıları gazeteden okuyor izlenimi bırakması. Teknolojinin arkasında, kimyasal bir karışımın elektrik alan içerisinde yaptığı koloidal moleküllerin haraket kabiliyeti yatıyor. Bunun sonucunda yüksek karşıtlıklı ve çözünürlüklü, güneş ışığında bile okunabilen, 180 derece görüş açılı ve ekrana gelen görüntünün sabit şekilde kalması için enerji harcamayan bir ekran tipi ortaya çıkıyor. Hal böyle olunca da ürünü deneyen bir editör 1 hafta boyunca kullandığı Reader'ını şarj etmeye ihtiyaç duymadığını sözlerine ekliyor. Ayrıca ışığın çok az olduğu ortamlarda bile rahatlıkla okuma yapabildiğini (arkaplan ışığı olmamasına rağmen) söylemesi de gece çok fazla ışığa ihtiyaç duymadan okumak isteyenler için önemli bir özellik.

Resim 2: *Sony Reader PRS-500*

[123] http://www.donanimhaber.com/Sony_Reader_PRS-500:_E-Murekkep_Gazete/4089/haber.htm (Erişim Tarihi 01/04/2007)

2 TÜRK BASIN İŞLETMELERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

Teknoloji girdiği her sektörde olduğu gibi Türk basın sektöründe de köklü değişikliklere sebep olmuş ve bu değişiklikler baskı kalitesinden yayın içeriğine, gazete gelirlerinden personel yapısına kadar birçok alanda kendini belli etmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde teknolojik değişikliklerin tarihsel süreci ve basın işletmelerine olan etkileri anlatılacaktır.

2.1 Türk Basın İşletmelerinde Teknoloji Kullanımının Tarihsel Süreci

Türkiye'de faaliyet gösteren basın işletmelerinin teknolojik gelişim sürecini tarihsel olarak incelemeden önce Cumhuriyet öncesi basının durumunu incelemek yerinde olacaktır. 1831'de yayınlanan Takvim-i Vekayi gazetesinden buyana basın sektöründeki teknolojik olarak devrim niteliğinde değişiklikler görmüştür. Bilindiği üzere Takvim-i Vekayi gazetesinden çok önce bulunan matbaa bulunduğu çağda dünyada büyük yankılar uyandırmasına rağmen Osmanlı'da bir ilgi uyandırmamıştır. Bunun olası nedenlerini dört başlık altında toplayabiliriz; hattatlık mesleği, dinsel tutuculuk, toplumun hazır olmaması ve teknik nedenler. [124]

Daha önce İslam Dünyası'nda başlamış olan ve sanatsal açıdan pek çok başarılı örnekler veren hattatlık sanatı Osmanlı Devleti'nde de çok başarılı bir dönem geçirmiştir. Zaman içinde çok sayıda eser veren bu sanat dalı, Osmanlı Devleti içerisinde bu sanatla geçimini sürdüren birçok sanatçı olmasını sağlamıştır. Hızlı ve kısa sürede yanlışı yok denecek kadar az ve çok sayıda kitap basılmasına olanak sağlayan matbaa bu sanatın icrasını büyük ölçüde sekteye uğratacak olsa da sözü geçen teknolojinin 274 yıl fark ile Osmanlı'ya gelmesini tam olarak açıklayamamaktadır. İbrahim Müteferrika'nın matbaayı Osmanlı'ya getirmesinden sonra geçen 13 yıl içerisinde bastığı kitap sayısı 17'dir. Bunlar 24 cilt halinde toplam 12.500 adet basılmıştır. Bu sayı hatalık mesleğini ortadan kaldırmaya yetmediği gibi zaten matbaa

[124] Hüseyin Gazi Topdemir, **İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı**, İstanbul: Kültür Bakanlığı, 2002 s.27

ile birlikte bu sanatın da devam ettiği bilinmektedir. Dinsel açıdan bakıldığında ise pek çok yasadığı olayı yasallaştırmak için Şeyhülislamlardan fetva alabilen Osmanlı Padişahları, çok kolay bir şekilde matbaayı Osmanlı Devletine sokabilirlerdi. Bu iddiayı destekleyici bir örnek olarak 1880 yılında Mısır'da yapılan kazılarda bulunan M.S. 900-1350 yılları arasında basıldığı sanılan Kur'an-ı Kerim sayfaları gösterilebilir. Kur'an-ı Kerim'i bile herhangi bir baskı tekniği ile çoğaltmayı gerçekleştirmiş bir düşüncenin, matbaa gibi geldiği ülkelere pek çok artı kazandıran bir teknolojiyi, sadece dinsel kaygılarla reddetmesinin olası olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Osmanlı Devleti'nin matbaaya bakışını etkileyen asıl nedenlerin daha çok kültürel e siyasi nedenler olduğu anlaşılmaktadır. İbrahim Müteferrika'nın Osmanlı Devleti'nde matbaa kurmak için aldığı fetvada açıkça belirtilmeyen "dini içerikli kitap basılmaması" ibaresinin yalnızca Osmanlı topraklarında (Hatt-ı Hümayun) yer almasının[125] nedeni bu bağlamda açıklanabilir. Çünkü bu ifade Osmanlı'nın matbaa'yı dinsel nedenler ile kabul etmediği düşüncesini büyük ölçüde geçersiz kılmaktadır. Sözü geçen bu çekince daha öncede bahsedildiği gibi Osmanlı Devleti'nde hat sanatından geçimini sağlayan çok sayıdaki zanaatkârın sanatlarını korumak adı altında konmuştur.

Teknik nedenlerin başında ise kâğıt, kalifiye eleman, aynı kitaptan çok sayıda istenmesi ve az harfli bir alfabe sisteminin gerekliliği gelmektedir.[126] Dönemde kâğıt sorunu temel bir sorun olarak varlığını hissettirmiştir. Kâğıt sorunu kadar etkili olmasa da, matbaa kullanabilecek yetişmiş eleman sayısının azlığı da matbaa'ya sıcak bakılmamasına neden olmuştur. Bir diğer teknik neden ise kullanılan alfabe sisteminden kaynaklanan güçlüklerdir. 1928'de yapılan harf devriminden önce Celal Nuri matbaanın Osmanlı'ya gelişinin gecikmesinin başlıca nedenlerinin birinin de Arap alfabesinin olduğunu şu konuşması ile belirtmiştir:

> *"Avrupa'da, bizim Kanuni Sultan Süleyman zamanında matbaalar tam faaliyetle çalışıyorlar ve bilgiyi yaygınlaştırıyorlardı. Matbaa bizde ancak üç yüzyıl sonra başladı. Bundan dolayı, insanlık fikrinin tam bir hız ve istekle benimsediği bu üç yüzyılda, Batı'da belki*

---

[125] Hidayet Nuroğlu**, Müteferrika Matbaası ve Bazı Mülahazalar**, İstanbul: Lale Devri, 2000, s.216
[126] Helmut Bassert, **Tabı Sanatının Keşfi**, İstanbul, 1937, s.3

üç bin yılda oluşamayacak ilerleme ortaya çıktı. Matbaa sayesinde diller çalkalandı, insanların ufuklarında devrimler oldu.

Vaktiyle Doğu, Batı'dan daha ileriydi. Daha sonra Doğu2nun Batı'dan geri kalmasında pek çok neden var ise de, en önemlisi Almanya'da 1440'da icat olunan matbaanın diğer Avrupa ülkelerine en az zaman içinde yayıldığı halde, Osmanlı ülkesine 1727 senesinde, yani üç yüzyıl sonra gelebilmesidir. Bu gecikme de, doğu harflerinin birleşmeleri ve birçok şeklinin bulunmasından dolayı, matbaanın uygulanmasında görülen büyük zorluklardan kaynaklanmaktadır. İbrahim Müteferrika uzun uzadıya düşünerek bunun çaresini bulmuştur. Bundan gösterdiği hüner yeni bir buluş derecesindedir."[127]

Yukarıda anlatına bilgiler ışığında görülmektedir ki gerek teknik gerekse dinsel nedenler tek başına matbaanın gelişinin gecikmesine neden oluşturmamaktadır. Temel sorun toplumun matbaaya hazır olmamasıdır. Bilgiye duyulan ilgi dolayısı ile bir kitap ilgisini doğuracak bu da daha fazla kitap talebi ve matbaaya olan ihtiyacın artması ile birlikte matbaanın gelişini çabuklaştıracaktır. Matbaanın gelişinin Lale Devrine denk gelmesi ve Lale Devrinin Osmanlı açısından bir Rönesans anlamı taşıması arasında büyük etkileşim vardır.

İbrahim müteferrika'dan önce 1942'de İspanya'dan Türkiye'ye göç eden David ve Samuel Nahmias tarafından İstanbul'da bir matbaa kuruldu. İlk olarak 13 Aralık 1493'te Rabbi Jacob ben Asher'in Araba'ah Turim (İbrani Kanunnamesi'nin Dört Emri) adlı dini eseri basıldı. Bu girişimden sonra Sivaslı Apkar Tıbir isimli bir Ermeni Venedik'te öğrendiği matbaacılık sanatını 1567'de İstanbula gelerek Edirnekapı'da Dominiken keşişleri ile Ermenilerin müşterek kullandıkları Surp Nigoğos Kilisesi'nde uygulamaya koymuştur. Yine venedikten getirdiği hurufatı kullanarak 1567'de Hotor adlı bir keşişle birlikte Pokir Keraganutyan gam aypperan (Basit Ermeni Alfabesi) adlı kitabı yayınlamıştır. Tıbir'in bu girişiminden sonra Oxford Balliol Koleji'ni bitiren

[127] Celal Nuri, **Türkçemiz**, İstanbul, 1917, s.59

Kefalonyalı Nicodemus Metaxas, Londra’da bir süre basım işleri ile uğraştıktan sonra Beyoğlu İngiliz Konsolosluğu civarında matbaasını kurmuştur. Bu matbaada ise Krillos’un Tu makariotatu ke sofotatu imon (Faziletli İskenderiye Patriği Pargalı Gerogios Üzerine Risalesi) adlı kitabı 1627’de yayımlamıştır. [128]

İlk Türk matbaası ise bilindiği üzere İbrahim Müteferrika tarafından 1727 yılı Temmuız ayı başlarında İstanbul’da Yavuz Sultan Selim semtinde kurulmuştur. İbrahim Müteferrika matbaasında ilk kitap, dizgisine 1727 yılının Aralık ayında başlanan ve baskısı 31 Ocak 1729’da baskısı biten Vankulu Lügati Evasıt-ı Recep’tir. 1729 yılından itibaren 1743 yılına kadar matbaa’da 17 eser basılmıştır.[129]

Türkiye’de basımcılık zor şartlar altında devam ederken, Avrupa’da ki teknolojik gelişmeler hızla devam etmiştir. 19. yüzyılın başında, 1803’te basımcılığın en önemli girdisi olan kağıt makineleştirilerek üretimi kolaylaştırılmıştır[130]. Bir diğer önemli gelişmede o döneme dek insansız olarak çalıştırılamayan matbaa makinelerinin 1814 yılında Alman Friedrich Koenig ve Andrew Bauer tarafından buhar gücü ile çalıştırılmasıdır. Bu gelişme baskı sürelerinin kısalmasına yol açtığı gibi baskı adedinin artmasını da sağlamıştır.[131] Bu yıllarda İngilizlerin ünlü gazetesi The Times’ın 1825 yılında sayfa düzenlemesini 6 sütun üzerine yapmaya başlamasına rağmen, 1883 yılında yayınına devam eden ilk Türk gazetesi büyük boyutlu kâğıda 2 sütuna 8 sayfa olarak basılıyordu.

İlk Türk gazetesi 1831 yılında yayınlanan Takvim-i Vekayi’dir. Dünya’da yayınlanan ilk günlük gazete olan Daily Courant’ın yayınlandığı 1702 yılından buyana Türklerin bir günlük gazete yayınlayabilmesi için 129 yıl geçmesi gerekmiştir. Bu 129 yıl içerisinde Batı’da yayınlanan gazeteler biçimsel olarak olgunlaştılar ve bir kimlik kazandılar. Batı gazetelerinde ki sütun sayısı 18. yüzyılın ortalarına doğru 3’e çıkmıştır. Şu anda gazete logolarının bulunduğu kısımda ise o dönemde süsleme amaçlı

---

[128] Turgut Kut, **Yazmadan Basmaya: Müteferrika, Mühendishane, Üsküdar**, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Merkezi, 1996 s.5
[129] Kut, **Yazmadan Basmaya: Müteferrika, Mühendishane, Üsküdar,** s.7
[130] Allen Hutt, **The Changing Newspaper**, London: Gordon Fraser, 1973, s.43
[131] Hutt, **The Changing Newspaper,** s.37

grafikler kullanılmaya başlanmıştır. Bu gazetelerde başlık olmamakta, haberler ya da yazılar birbirini takip eder şekilde düzenleniyordu. Sayfa üzerinde gazetenin adı ve genellikle süsleme amaçlı yerleştirilen grafik çalışmaları dikkat çekici bir diğer özelliktir. [132]

Takvim-i Vekayi gazetesinin yayınlanması kararından sonra bu amaca hizmet edecek bir matbaa kurma ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaçtan dolayı öncelikle özel bir basımevi olan Takvimhane-i Amira kurulmuş ve bu matbaa 1839 yılında teknolojik olarak yenilenmiştir. Bu teknolojik değişimler sırasında Fransa'dan üç adet tezgâh alınmış ve yeni dizgi harfleri döktürülmüştür. Bu yatırımın ardından 1840 yılında ise Takvimhane-i Amira ile Beyazıt'a taşınan Üsküdar Matbaası birleştirilmiştir. Türk basımcılığında önemli gelişmelerden biri olarak göze çarpan matbaa makinelerinin buharla çalıştırılması da bu matbaada gerçekleştirilmiştir[133].

Gazete basan matbaalar sadece bu işi değil aynı zamanda kitap basımı işlerini de yapmışlardır. Teknolojilerinin Avrupa matbaalarından geri olmasının yanı sıra daha önce bahsedildiği gibi kullanılan alfabenin (Arap alfabesi) özellikleri de özellikle dizgi işlerinde sorun oluşturmuştur. Arap alfabesi ile dizgi yapmak için 450 harf ve şekle gerek bulunduğu hesaplanmıştır[134]. Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkartan Şinasi, Arap harflerinin yazım stilinden dolayı oluşan sorunları (daha çok harf sayısının azaltılması ile ilgili) ortadan kaldırmak için birleşik olarak yazılan bazı harf gruplarını ayrı ayrı yazmayı denemiş ve bu denemesinin sonucunda hurufat sayısını 112'ye indirerek dizim konusunda büyük kolaylık sağlayan bir buluş yapmıştır[135].

Batıda basılan gazetelerde Latin alfabesi kullanıldığından, Şinasi'nin buluşundan sonra 450'den 112'ye gerileyen hurufat sayısı bile batı alfabesindeki harf sayısından çok daha fazladır. Türk basınının alfabesinin getirdiği sorunlarla uğraştığı

---

[132] Abdülrezak Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, Ankara: Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2006, s. 20

[133] Alpay Kabacalı, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonra Matbaa ve Basın Sanayi**, İstanbul: Cem Ofset, 1998, s.38

[134] Orhan Koloğlu, **Basımevi ve Basının Gecikme Sebepleri ve Sonuçları**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1987, s.43

[135] Koloğlu, **Basımevi ve Basının Gecikme Sebepleri ve Sonuçları,** s.68

yıllarda, Avrupa basını teknik gelişmelere hız vermiş ve baskı hızını arttıracak çalışmalar üzerine yoğunlaşmıştır. Başlangıçta baskı makinelerinin kâğıdın sadece bir yüzüne baskı yapabilmesinden dolayı basılacak gazetenin arka sayfası için ikinci bir baskı işlemi gerekmiş, dolayısı ile gazete basım işlemi iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bir kerede gazetenin iki yüzüne de baskı yapabilecek yöntemi Amerikalı William Bullock geliştirdi. Kâğıdı tek tek değil, rulo halinde baskı makinesine verme yöntemini bulan Bullock'un buluşunu gerliştiren Richard March Hoe 1870 yılında modern rotatif makinelerini bulmuştur. 1980'li yıllarda ise kâğıt üretiminde odun hamurunun kullanılması ile birlikte kâğıt üretimi kolaylaşarak üretim miktarı artmış ve kâğıdın fiyatı ucuzlamıştır.[136]

Batı'da teknolojinin bu denli ilerlemesine rağmen ilk Türk gazetesi olarak bahsettiğimiz Takvim-i Vekayi'nin genel görüntüsü batılı gazetelere oranla bir broşür görünümündedir. Takvim-i Vekayi 27x40 cm boyutunda 8 sayfaya 2 sütundan oluşan bir gazetedir. Görsel açıdan kullanılan tek malzeme ise gazetenin manşet bölgesinde kullanılan grafik süslemeler olmuştur.

İkinci Türk gazetesi ise 1840 yılında yayına başlayan Ceride-i Havadis'tir. Bu gazetede Takvim-i Vekayi ile aralarında 9 sene olmasına rağmen görsel açıdan çok geliştirilmemiştir. Dönemin baskı teknolojisinin tanıdığı olanaklar içinde 27x42 cm. ebadında ve 8 sayfa olarak basılmıştır. Manşet bölgesi Takvim-i Vekayi gibi grafik süslemelerden oluşturulmuştur. Tercüman-ı Ahval gazetesi ise devlet desteği almadan tamamen özel sermaye ile kurulan ve ilk defa bir Türk tarafından yayınlanan bir gazete olduğundan Türk gazeteciliğinin başlangıcı olarak kabul edilir. 40x55 boyutlarında üretilen gazete sayfa düzenlemesi (mizanpaj) yönünden de kendinden önceki gazetelerden ayrılmaktadır. Başlıklarda değişik puntolar kullanılmasına gayret edilmiştir.[137] Gazete önceki örneklerinden farklı olarak bu sefer 3 sütun olarak tasarlanmıştır.

---

[136] Hutt, **The Changing Newspaper**, s.45
[137] M. Nuri İnuğur, **Basın Yayın Tarihi**, İstanbul: Çağlayan Kitabevi, 1982, s.186

Türk basınında gazetelere resim basılmaya 19. yüzyılın son çeyreğinde başlanmıştır. Süreli yayınlarda resim basma çalışmaları ilk defa 1863 yılında Mir'at adlı risalede gerçekleştirilmiştir. Sadece üç sayı yayın hayatına devam edebilen bu yayın. Basında fotoğraf kullanımını yaygınlaştırıcı bir özellik göstermemektedir. 1867 yılında Ayine-i Vatan gazetesi fazla başarı göstermeyen çalışmalar yapmıştır. Musavver Medeniyet gazetesi Türkiye'de "resimli basının başlangıcı" olarak kabul edilir.[138]

Bu dönemde de Türk basını resimli gazete yayınlamak konusundan teknolojik yetersizliklerle karşılaşmıştır. En önemli eksiklik resim kalıplarını hazırlayacak yeterli kalifiye eleman bulunamayışı ve bu nedenle yeterli kalitede kalıp üretiminin yapılamayışı olarak gösterilebilir. Bu yüzden gazeteler sadece resim basabilmek adına haberle ilgisi olmayan daha önce kaliteli olarak hazırlanabilmiş kalıpları kullanmak zorunda kalmışlardır. Türk basınında resimli yayına geçme aşaması süredururken Avrupa basını fotoğraf'ı baskıda kullanabilecek teknolojik gelişimi göstermiştir. Bu tekniklerin Türk basınına gelmesi matbaa kadar gecikmemiş, Avrupa'da fotoğraflı baskının başlamasından birkaç sene sonra İstanbul'da da bu yönde girişimler başlamıştır.[139]

Kurtuluş Savaşı'nın sona ermesi ve hemen ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmuş olması basın sanayindeki teknolojik atılımlara yeni bir hız katmamıştır. Bunun iki nedeni olduğu düşünülür. Bu nedenlerden birincisi sektörün matbaa makinelerinden, ana hammadde olan kâğıttan, yeni haberleşme teknolojilerinden ve bunları kullanabilecek eğitime sahip istihdam gücünden yoksun olmasıdır. İkincisi ise yeni kurulan Cumhuriyet'in yerleşme sürecinde rejim ve devrim karşıtı hareketleri engellemek üzere gazetecilerin sıkı takibe alınması ve bu dönemde gazetecilerin büyük cezalara çarptırılması sonucunda gazetecilik yapmanın çok zor bir hale gelmesidir.[140] Cumhuriyet'in kuruluş aşamalarında büyük etkisi olan devrimler yapılırken bunların basın sektörü açısından en önemlisi kuşkusuz harf devrimidir. Arap harflerinin Türk

[138] Koloğlu, **Basımevi ve Basının Gecikme Sebepleri ve Sonuçları**, s.19
[139] Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, s.27
[140] Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, s.31

dili ve düşüncelerini ifade etmekte yetersiz kaldığını söyleyen tartışmalar Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri süregelmiştir[141]. Harf kanununun 1 Kasım 1928'de kabulünün ardından geçen bir ay'lık süreçte gazeteler yeni harflerle basılmaya başlanmıştır. Fakat bu durum yeni harflerin bilinmeyişi nedeni ile gazete tirajlarında ciddi düşüşlere sebep olmuştur. Teknolojik olarak bütün dizgi ve hurufat sisteminin değiştirilmesinin yanı sıra, özellikle dizgi işini yapan işçilerinde bir ay içinde yeni harflerle dizgi yapabilecek yetkinliğe erişmesi gerekmiştir. Bu yeni dönemle birlikte Şinasi'nin Arap harflerinin tekrar düzenlemesi ile 112 bölüme kadar düşen hurufat bölmesi 70 bölüme kadar düşmüş, bu gelişme gazete dizgisinin çok daha hızlı yapılabilmesini sağlamıştır. Ayrıca kullanılan yeni harflerin büyük (majiskül) ve küçük (miniskül) olarak kullanılabilir olması gazete tasarımı açısından da önemli bir gelişmedir. Dönemin gazetelerinin Latin harfleri kullanarak yapılması gereken sayfa düzenlerinde esas olarak batılı gazetelerden yararlanılmıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, ABD'de "Caz Çağı" olarak adlandırılan dönemde gazete tasarımı açısından çok önemli bir olay olan tabloid tarzı gazetecilik başlamıştır. 1919 yılı ile ABD'de büyük ekonomik buhranın yaşandığı 1929 yılları arasında yaygınlaşan tabloid gazetecilik, özü itibarıyla biçimsel ancak içerik olarak "hafifletilmiş"[142] bir gazetecilik olarak tanımlanmıştır.[143] 1922 yılı ise gazete tipografisinde devrim sayılabilecek bir buluşa sahne olmuştur. Linotype dizgi makinesi teknisyeni ve aynı zamanda üreticisi olan Mergenthaller şirketinin ikinci başkanı C. H. Griffith, daha kolay okunabilecek bir karakter (font) olan "İonic" adlı bir font tasarlayarak gazete üretiminde büyük bir sorun olan büyük puntolu baskı yapabilme sorununu ortadan kaldırmıştır. 19. yy.ın sonunda en büyük 14 punto ile dizgi yapılabilirken 1923 yılında bu 36 puntoya, 1930'larda 72 puntoya kadar yükselmiştir.[144]

---

[141] İnuğur, **Basın Yayın Tarihi**, s.59
[142] Hafifletilmiş içerik tanımlaması içinde haberden ya da yazıdan çok görsel malzeme barındıran, en kolay şekilde okunabilecek şekilde düzenlenmiş popüler gazeteciliği barındırır.
[143] Hutt, **The Changing Newspaper**, s.98
[144] Hutt, **The Changing Newspaper**, s.100-101

30’lı yıllar tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de savaş tehlikesi altında askeri yatırımlara ağırlık verilen ve diğer sektörlerdeki yatırımın kısıldığı bir yıl olmuştur. Doğaldır ki bu sektörlerin içinde basın ve basım sanayi de ilk sırayı almıştır. Bu dönemde, sıcak dizgi makinelerinin yaygınlaşması ve birkaç renkli baskı denemesi dışında çok büyük bir değişiklik olmamıştır. Baskı teknolojilerini yakından takip edememek dışında Cumhuriyet yönetimi, basım ve dolayısı ile basın sanayinin en önemli girdisi olan kâğıt konusundaki sıkıntıları çözebilmek amacı ile de girişimlerde bulunmuştur. İlk kâğıt fabrikasının temeli 14 Ağustos 1934 yılında İzmit’te atılmış, fabrika 18 Nisan 1936’da deneme amaçlı olsa da üretime başlamıştır[145]. 1930’lu yılların Türkiye Cumhuriyet’inde batılaşması adına yapılan çalışmalar birçok gazetenin yayınlanmasına ve yaygınlaşmasına da sebep olmuştur. Dönemin en önemli gazeteleri: Akşam, Cumhuriyet, İkdam, Hâkimiyeti Milliye (Ulus), Milliyet (Tan), Vakit (Kurun) dur. Kâğıt üretiminde ve baskı makinelerinde bir standartlaşmanın olmadığı (buna gereksinim de duyulmadığı) için dönem gazetelerinin boyutları farklı olmuştur. Bu nedenle dönem gazetelerini kâğıt boyutu olarak 3 gruba ayırabiliriz. İlk grup 45x62 cm ebatlarında basılanlar (Cumhuriyet ve Vakit), ikinci grup 43,5x59 ebatlarında basılanlar (Tan) ve üçüncü grup ise 40x55 cm ebatlarında basılanlar (Vakit, Akşam ve Ulus) olarak tanımlanır[146]. Kâğıt üretiminin ithalat tekelinden kurtulması ve yerli üretime başlanmasından sonra gazete sayfalarının da arttığı gözlenmiştir. Gazeteler bu dönemde ortalama 8 sayfa çıkmakta, 10, 12 ve 16 sayfalık sayılarda sıklıkla görülmektedir. Gazetelerin içeriklerini okuyucuya ulaştıracakları alan olarak sayfa sayısının artması, haber-yazı üretimi ve buna bağlı olarak sayfa düzenleme (mizanpaj) anlayışına da bir yenilik getirmiştir.

Dönemin gazetelerinde yayınlanan görsel içeriğin birçoğunu fotoğraflar oluşturmaktadır fakat karikatürlere de sıklıkla rastlanmıştır. Dönemin fotoğraf tekniği günümüz fotoğraf teknikleri ile karşılaştırıldığında taşınabilir fotoğraf makinelerin henüz keşfedilmeyişi, portatif ışık kaynaklarının yetersizliği, magnezyum flaşların sadece bir kez kullanılabiliyor olması, film hızlarının yetersiz (asa) olması dolayısı ile

---

[145] Mehmet Ali Kağıtçı, **Basım ve yayıncılığımızın Ana Maddesi Kağıt, Kağıtçılığımız ve Sorunları**, Türk Kütüphaneciler Derneği Basım ve Yayıncılığımızın 250. Yılı Bilimsel Toplantısı, 10-11 Aralık 1979, Ankara, Bildiriler, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları: 12, Ankara 1980, s.85-96

[146] Vakit gazetesi 12 Kasım 1929’da ebat değiştirerek 40x55 ebadına geçmiştir. (A.g.e., Altun, s.38)

hareket halindeki objelerin fotoğraflanamaması gibi nedenlerden dolayı yayınlanan fotoğrafların çoğunu portreler oluşturmaktadır[147]. Ayrıca fotoğraf çekiminin maliyetinin pahalı olması da fotoğraf sayısını etkilemiştir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise Türkiye her ne kadar savaşan taraflar içerisinde olmasa da, savaşın yarattığı ekonomik ve toplumsal sıkıntılardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu dönemde göze çarpan en önemli değişiklik batılı gazetelerde de olduğu gibi[148] Türk gazeteleri'nin de sütun sayılarının arttırılmış olmasıdır. Savaşla birlikte uluslar arası ticarette yaşanan sıkıntılar basın sektörünün ana girdisi olan kâğıt sorununu da beraberinde getirmiştir. Dönem gazeteleri için zaten yetersiz olan kâğıt üretimindeki açık büyük bölümü Almanya'dan yapılan ithalat ile kapatılmaya çalışılırken savaş döneminde bu sekteye uğramış ve bunun sonucunda gazeteler sayfa azaltma yoluna gitmişlerdir[149].

1945'te ikinci dünya savaşının sona ermesi ve hem ulusal hem de uluslar arası alandaki gelişmeler Türkiye'nin yeni bir döneme girdiğinin işareti olmuştur. Özellikle CHP'nin tek parti dönemini sona erdiren DP'nin kurulması, Türkiye'nin savaşı kazanan ülkeler yanında yer alması, Birleşmiş Milletler örgütüne katılması ve ABD ile ilişkilerine ağırlık vermesi[150] Türkiye'nin iç ve dış politik kararlarına yön vermiş ve bunun yanında teknolojik yatırımlarında ABD'ye kaymasına neden olmuştur. Siyasal yapıdaki devinim çabası ve savaşın sona ermesi ile oldukça hafifleyen ekonomik sorunlar basın ve basım sektörünün de hareketlenmesine neden olmuştur. Türkiye'de ilk matbaa makinesi üretimi denemeleri bu dönemde yapılmış olsa da bu deneyim seri üretime dönüşememiştir[151].

1950'lerin en önemli teknolojik yeniliklerinden biriside tifdruk basım tekniğinin uygulanmasıdır. 1956 yılında Hayat Dergisi'nin basımında tifdruk tekniği kullanılmış ve çok başarılı ürünler elde edilmiştir.

---

[147] **Great Photographers**, Time Inc., Newyork, 1971, s.144-145
[148] Hutt, **The Changing Newspaper**, s.130
[149] Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, s.66
[150] Cemil Koçak, **Siyasi Tarih 1923-1950**, İstanbul: Cem Yayınevi, 1990, s.85
[151] Şevket Evliyagil, **Basın Sanayinin Temel Kavramları**, Ankara: Ajans Türk Yayınları, 1972, s.13

Savaş sonrası yaşanan siyasal ve sosyal gelişmeler; çok partili sisteme geçilmesi ile CHP'nin savunduğu devletçi ekonomik politikalar terk edilip daha liberal bir ekonomik modelin izlenmesi, köyden kente göç ve kentleşmenin hızlanması, liberal ekonomik yaklaşımlarla yeni bir üretim ve tüketim anlayışının yerleşmesi, tarımsal kaynaklı ve ranta dayalı birikimleri "sermaye" olarak kullanan girişimcilerin artması, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri devlet eliyle ve kontrolü ile gerçekleştirilmeye çalışılan kültür-sanat etkinliklerinin yeni eğilimler ile popüler bir kimliğe bürünmesi[152] gibi birçok gelişme gazetelerin niteliğini, kimliğini ve politikalarını da etkilemiştir. Liberal sistemin benimsenmesi ile birlikte genişleyen pazar ve buna bağlı olarak gelişen daha fazla yayılma ve üretme isteği gazetelerin "kitleselleşmesine" neden olmuştur. Mart 1948 de yayın hayatına başlayan Hürriyet Gazetesi sözünü ettiğimiz kitlesel gazetecilik konusunda Türkiye'nin ilk gazetesidir. Hürriyet gazetesinin 3 sene süren hazırlık aşamasında Sedat Simavi tasarladığı gazetenin o güne kadar üretilen tüm gazetelerden faklı olması için çaba göstermiş, renkli baskının yanı sıra kolay okunabilirlik ve kolay takip edilebilecek bir tasarım içinde çalışmıştır[153]. 1 Mayıs 1948 tarihli ilk sayısında Sedat Simavi Hürriyet Gazetesi'nin teknik özelliklerini şu şekilde anlatmıştır:

> *"İki sene evvel Amerika'ya sipariş ettiğimiz ve şimdi elinizde bulunan gazeteyi basan bu makine en son sistem ve süratli rotatif makinedir. Saatte 5 renk üzerinden 44 bin nüsha basan bu makinenin evsafını, zaman zaman en geç gelen havadisleri, sabaha karşı vaki olan hadiseleri fotoğraflarıyla tespit ederek size yetiştirdiğimiz zaman anlayacak ve takdir edeceksiniz."*

Hürriyet gazetesi ilk gün baskıda karşılaşılan aksaklıkları yüzünden 28 bin tirajla basılabilmiş ve basılan gazetelerin hepsi satılmıştır. Daha sonraki baskılarda tiraj 18 bine düşürülmüştür. Dönemin en çok satılan gazetesi 40 bin tirajlı Cumhuriyet

---

[152] İlhan Tekeli, **Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması**, İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998, s.1-24

[153] Kabacalı, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonra Matbaa ve Basın Sanayi**, s.199

gazetesidir. Ancak yayınlanmaya başladıktan 20 ay sonra Hürriyet'in tirajı 18 binden 104 bin 250'ye çıkmıştır. Bu rakam daha önce hiçbir gazete tarafından yakalanamamıştır. Bu dönemde yayınlarına başlayan ve kalıcı olmayı başarabilen gazeteler şöyledir: Zafer (30 Nisan 1949), Yeni İstanbul (1 Aralık 1949), Milliyet (3 Mayıs 1950), Dünya (1 Mart 1952), Tercüman (26 Mayıs 1855). Milliyet gazetesi 1954 yılında yeni bir teknolojik yatırım yaparak yeni matbaa makineleri almış ve yeni yaptırılan matbaa binasına taşınmıştır. [154]

Dönem gazetelerinin görsel malzemelerini ağırlıklı olarak fotoğraflar oluşturmaktadır. O zamana kadar taşınabilir olmaktan çok uzak olan fotoğraf makinelerinin taşınabilir olması ve ışık kaynaklarının tek kullanımlık magnezyum flaşlardan elektronik flaşlara taşınması ile fotoğraf çekimi pratik ve hızlı bir hale gelmiş böylece gazete içeriklerinde daha fazla fotoğrafa yer verilebilmiştir. Önceki dönemlerde sadece sabit ortamlarda çekilen fotoğraflar film hızlarının da artması ile artık yerini hareket halinde olan objelerinde her aldığı fotoğraflara bırakmıştır[155].

Bu dönemin gazetelerinde de önceki dönemlerle olduğu gibi sıcak dizgi makineleri kullanılmıştır. Fakat gazete matbaalarının makine parkları yenilenmiş ve bu sırada yeni dizgi teknolojileri de getirilmiştir. Bu dönemde Hürriyet gazetesi satır dizgi yapan entertip (intertype)[156], Tercüman gazetesinin ise linotip (linotype) ve monotip (monotype) dizgi makineleri kullanmışlardır.

1970'li yıllarda tipo'dan ofsete geçişle birlikte basında yeni bir teknolojik çağ başlamış oldu. 1980'li yıllarda ise web ofset teknolojisi basın sektöründeki 2. devrimsel teknolojik değişim olarak göze çarpar[157]. 1961 Anayasasının teminat altına aldığı düşünce ve ifade özgürlüğü basın ve yayın alanının, buna bağlı olarak da basın sanayinin gelişmesine olanak sağladı. 1960'lı yıllarda özellikle gazete matbaalarının hemen hepsinde tipo rotatif makineler kullanılıyordu. Ofset tekniği ise, 1905 yılındaki

---

[154] Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, s.85-86
[155] Necati Zincirkıran, **Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu**, İstanbul: Sabah Yazı Dizileri, Gençlik Yayınları A.Ş., 1994, s.33
[156] Zincirkıran, **Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu,** s.77
[157] Kabacalı, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonra Matbaa ve Basın Sanayi,** Kabacalı, s.251

icadından çok sonra 1970'li yıllarda Türk basınında kullanılmaya başlanmıştır[158]. Ofset tekniğine geçiş, baskı öncesi aşamadaki zorluklar ve ofset kalitesini kaldırabilecek kalitede kâğıt bulmanın güçlüğü dolayısı ile sadece çok temiz baskı gerektiren özel işlerde kullanılmıştır. Ofset baskı tekniğinin Türkiye'ye gelişi Hürriyet gazetesi aracılığı ile olmuştur. Haldun Simavi, 1960'lı yılların başında Amerika'dan getirttiği ofset baskı makineleri ile kaliteli baskı gerektiren özel işleri layığı ile basabilmek amacı gütmüştür. Bir süre atıl durumda kalan matbaada önce, "Fotoroman" adlı haftalık dergi, ardından ise ofset tekniği ile basılan ilk gazete olan "Yeni Gazete" 26 Ekim 1964 tarihinde basılmıştır. Bir magazin gazetesi olan "Son" da yine Haldun Simavi tarafından ofset tekniği ile basılmıştır. 1968 yılında Haldun Simavi web ofset grubu ile birlikte Hürriyetten ayrıldıktan sonra web Günaydın gazetesini web ofset tekniği kullanarak yayınlamıştır[159]. 1967 yılında ise İzmir'deki öteki büyük gazeteleri "rekabet" yolu ile ya da satın alarak ortadan kaldıran Yeni Asır gazetesi Hürriyet'in artından web ofset teknolojisini bünyesine katan ikinci gazete olmuştur. 1697 senesinde Akbank'tan 70 bin sterlin kredi alarak alınan ofset makinesi ile 1930'dan beri kullandığı tipo rotatif makinesini devreden çıkartıyordu.[160] Basında fotoğrafın önem kazanması ve tipo tekniği ile fotoğraflı baskı yapmanın zorlukları yüzünden Tercüman, Hürriyet ve Milliyet gazeteleri 1972 yılından itibaren başlayan kademeli bir plan ile 1973 yılında tamamen ofset tekniği ile basılmaya başlandı.

Baskı teknolojisinde bu hızlı değişim yaşanırken, baskı hazırlık teknolojilerinde aynı hız yakalanamamıştır. Bu yüzden yazılar önce tipoya uygun sıcak dizgi sistemlerinde diziliyor temiz bir prova baskısı alındıktan sonra filme çekilip bu filmde ofset kalıplarının hazırlanmasında kullanılıyordu. Baskı öncesi teknolojilerinde yaşanan değişimlerden sonra fotoğraf klişesi hazırlayan "klişehaneler" kapanmış, bu işten geçim sağlayan pek çok kişi işsiz kalmıştır[161].

Yeni bir dizgi yöntemi olan fotodizgi yine bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır. Foto dizgi yönteminde metinler sıcak dizgi sistemlerinde değil günümüz

---

[158] Evliyagil, **Basın Sanayinin Temel Kavramları**, s.82
[159] Zincirkıran, **Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu**, s.139
[160] c, s.251
[161] Ceyhun Demirtaş, **Babıali'nin Şu Son Kırk Yılı**, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1985, s.85

bilgisayarlarının çok ilkel bir hali olarak düşünebileceğimiz fotodizgi sistemlerinde diziliyor daha sonra fotoğraf banyosuna benzer bir dizi kimyasal işlem ile birlikte kâğıda aktarılıyor sonra bu kâğıttaki yazı alanları istenilen biçimde kesilerek pikaj masalarında gazete sayfasının istenilen yerine montajlanıyordu. Başlıklar ise compugraphic adı verilen makinelerde 35 mm'lik fotoğraf kâğıdına bant olarak dizildikten sonra fotoğrafı çekiliyor, daha sonra agrandizörde istenilen büyüklüğe getirilen yazı pikaj masasında sayfaya ekleniyordu.

Resim 3: *Compugraphic fotodizgi makinesi.*

Baskı teknolojisinde ise, makinelerin hızını arttıran gelişmeler olmuş buna bağlı olarak gazetelerin tirajları da artmıştır. Haldun Simavi'nin web ofset'inin yanı sıra, Tercüman gazetesi ve ardından Hürriyet gazetesi de saatte 25 bin baskı yapabilen makineler getirmişlerdir. Çift en denilen ve bir turda 8 sayfa basabilen makineler getiren Hürriyet, bu makineleri işletemediğinden daha sonra tek en denilen bir turda 4 sayfa basabilen makineleri kullanmıştır.

80'li yıllardaki tekelleşme ile birlikte büyük sermayenin üretim arttırma daha kitlesel olma ve bunun getirdiği ticari girişim tutkusu kendini basın sektöründe de göstermiştir. Sadece gazetecilikte değil, kitle iletişimin diğer alanlarında da yatırım yapan büyük medya grupları, 90'lı yıllarda son teknoloji ile donatılmış medya merkezleri kurdular. Bu merkezler; Medya Plaza (Dinç Bilgin Medya Grubu'nun

idare ve üretim merkezi - 1990), Hürriyet Towers (Hürriyet Grubu'nun idare ve üretim merkezi – 1993), Doğan Medya Center (Doğan Grubunun idare ve üretim merkezi – 1995) olarak sayılabilir. 90'lı yılların başında bilgisayar teknolojisinin tüm dünyada kendini kabul ettirmesi ile birlikte hızlı gelişmelere ayak uydurmak zorunda kalan medya kuruluşlarının en son bilgisayar teknolojilerini bünyelerine katmaları zorunluluk haline gelmiştir. Fakat Türk basınının bilgisayar ile tanışması ve bilgisayar teknolojisinin basın sektöründe yaygın olarak kullanılmaya başlanması arasında 10 senelik bir zaman aralığından söz edilebilir. Türk basınını bilgisayar teknolojisi ile tanıştıran ilk gazete Yeni Asır Gazetesidir. Web ofset makinelerini alan Yeni Asır Gazetesi aynı yıl (1979-1980 dönemi) tirajını giderek arttırarak önlenemez bir şekilde bilgisayar ile tanışmak zorunda kalmıştır. Bilgisayar ile tanıştığı dönemlerde Yeni Asır'ın tirajı 120 bin'e oturmuştur[162]. Demirtaş Ceyhun'un anlatımı bilgisayar teknolojisinin o döneme ve basın sektörüne ne ifade ettiğini açıkça anlatmaktadır:

> *"Bütün muhabirlerin önünde televizyon gereci gibi önü ekranlı bir makine. Yazı işlerine girdiğinizde sanki uzay merkezine girmişsiniz gibi, şaşırıp kalmamanız olanaksız. Yazarlar gazeteciler artık yazılarını kağıda yazmıyorlar. Kompügrafik dedikleri bu gereçlerin tuşlarına bastıklarında yazıları karşılarındaki ekranda beliriyor…"*[163]

Türkiye'de ilk kez yazı ve fotoğrafların aynı anda bilgisayardan çıkarılması Yeni Asır'da başarılmıştır.[164] Yayım sürecine bilgisayarı da dahil eden ikinci gazete ise Dinç Bilgin'in 22 Nisan 1985'te yayınladığı Sabah Gazetesi olmuştur. Sabah gazetesinin bu yatırımı ile büyük başarılara imza atmış ve bu başarısı Yeni Asır Gazetesini 120 binlerde bulunan tirajından tekrar 30 bin tiraj ile üretim yapan bir gazeteye dönüştürmüştür. Bu iki başarılı girişimden sonra sektördeki diğer firmalar da yayın süreçlerine bilgisayarı dahil etmişlerdir. Bu aşamadan sonra bilgisayar ile tanışan 3. büyük gazete ise Hürriyet Gazetesidir.[165] Ancak Hürriyet gazetesinin tam

---

[162] Kabacalı, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonra Matbaa ve Basın Sanayi**, s.251
[163]Demirtaş, **Babıali'nin Şu Son Kırk Yılı**, s.14-15
[164] Metin Münir, **Sabah Olayı**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1993, s.48
[165] Serdar Turgut, **Medya: Hürriyet'in Kısa Tarihi**, Hürriyet Pazar, 04.09.1999, s.7

anlamı ile tüm yayın sürecini sayısal ortama taşıması Hürriyet Towers'in kurulması ile 1992–1993 yılları arasında gerçekleşmiştir.

Türk basın sektöründe sayısal teknolojilere geçişin gerçekleşmesinden sonra "masa üstü yayıncılık" (desktop publishing) kavramı ile ifade edilecek ve basım sanayinin karmaşık teknolojik işlemlerini, herkesin kendi başına, evinde bile gerçekleştirebileceği bir kolaylık seviyesine getiren çeşitli gelişmeler yaşandı[166]. Bu gelişmelerin tamamı bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle paraleldir. Gerek bilgisayar donanımlarının gelişmesi (hızlanması ve küçülmesi), gerek yazılımların gittikçe daha fazla özellik barındırması (işletim sistemlerinin, Quark Xpress, Photoshop, Freehand, Indesing gibi masa üstü yayıncılık yazılımlarının gelişmesi), yayıncılık prosedürlerinin git gide kısalması ve kolaylaşmasına sebep olmuştur.

2.2 Teknolojideki Gelişmelerin Maliyet ve Gelir Üzerine Etkileri

Sınaî ya da ticari olarak faaliyet gösteren tüm işletmeler, mallarını üretebilmek ya da aldıkları malları pazarlayabilmek için çeşitli maliyetlere katlanmak zorundadırlar. Sınaî işletmelerde hammadde temini, hammaddenin işlenmesi, sonrasında yarı mamul haline gelmesi ve en son aşamada ürün olarak ortaya çıkması için çeşitli giderlere katlanılması zorunlu iken; ticari işletmelerde ise pazarlanacak olan malın yer ve zaman değişikliklerinden ötürü meydana gelen maliyetler vardır.

İşletmeler bu maliyetlere belirli hedeflere ulaşmak amacı ile katlanırlar. Bu hedefler; uzun dönemde kâr elde etmek, topluma hizmet, işletmenin yaşamını sürekli kılmak, büyüme ve toplumsal sorumluluk olarak sıralanabilir[167]. Maliyet kavramı genellikle "gider" ile eş anlamlı olarak kullanılır. Maliyet kavramı tanımlandığında; Maliyet, "amaçlanan bir sonuca ulaşmak için katlanılması gereken fedakârlıkların genellikle parayla ölçülen toplamıdır"[168]. Bir başka tanımla ise maliyet, "mal ve hizmet üretimi için değer kullanımı"[169] olarak da tanımlanabilir.

---

[166] Altun, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, s.127
[167] Vasfi Haftacı, **Maliyet Muhasebesi**, Trabzon: Derya Kitabevi, 4. Baskı, 2003, s.4
[168] Kamil Büyükmirza, **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi**, Ankara: Barış Yayınevi, 6. Baskı, 1999, s.46
[169] Haftacı, **Maliyet Muhasebesi**, s.44

2.2.1 Teknolojik Gelişmelerin İşletme Maliyetleri Üzerinde Olan Etkisi

Basın işletmelerinin maliyet türleri çeşitlerine göre sıralandığında şu şekilde oluşmaktadır[170]:

- İşgal Maliyetleri
- Sermaye Maliyetleri
    - Amortisman
    - Borçlanma
    - Kiralama (Leasing)
- İşletme ve Yönetim Maliyetleri
- Pazarlama Maliyetleri
    - Satış
    - Reklam
    - Promosyon
- Dağıtım Maliyetleri

İşgal maliyetleri işletmenin faaliyetini gerçekleştirmesi için kullanacağı bina vb. gibi taşınmazları ve üretim faaliyetinin gerçekleştirilmesi için kullanılan fiziksel harcamaları kapsar[171]. Basın sektöründe bu harcamalar üretim fabrikaları, depolar ve büroları içerir.

İşletme sahibi ya da ortaklarının sahip oldukları kaynaklar ile işletme kullanımına tahsis ettikleri varlıklar "sermaye" olarak tanımlanır. İşletme, sahip ve ortaklarından (esas sermaye kaynakları), kendi (öz) kaynaklarından (oto finansman) ve son olarak da dış kaynaklardan para sağlar. Eğer işletme söz edilen üç kaynaktan, miktar bakımından bol, geri ödeme koşulları uygun, maliyet açısından ucuz ve güvence bakımından en az masrafla para temin edebiliyorsa işletmenin finansal gücünün sağlam olduğu

---

[170] Orhan Baytar, **1992-2002 Yılları Arasında Türkiye'de Basın İşletmelerinin Maliyet ve Gelir Yapısının Faaliyet Sonuçları Açısından İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s.35-49

[171] Atılgan, **Basın İşletmeciliği**, s.175

anlaşılabilir[172]. Basın işletmeleri açısından satın alma ve üretim sırasında maliyet doğuran en önemli sermaye giderleri; makine, tesisat, demirbaş ve hammadde stoklarıdır. Basın işletmelerindeki sermaye maliyetleri leasing, amortisman, borç faizi giderleri olarak da karşımıza çıkar. Basın işletmelerinde bir yıldan uzun kullanım için satın alınan bu mallar için dönemsel amortismanlar ayrılır[173], eğer işletme satın alma yerine kiralamayı tercih etmişse kira bedelleri de gider olarak gösterilir. Bunlardan başka eğer mal borç ile alınmışsa, bu borç için ödenen faiz gideri de sermaye maliyetleri içinde değerlendirilir.

Basın sektöründe kullanılan teknolojilerin hızla değiştiği ve buna bağlı olarak alınan makinelerin aynı hızla demode olma olasılığı yüksek olduğundan, son dönemlerde faaliyet için gerekli olan cihazların kiralanmasının, satın alınmasından daha az riskli olduğu düşünülmektedir.[174]

İşletme maliyetleri, üretimde çalışanlara ödenen ücretleri ve maddi varlıklarla yapılan harcamaları içerir. Maddi varlıklarla yapılan harcamalara örnek olarak tamirat, enerji harcamaları, ısıtma maliyetleri gibi giderler gösterilebilir. Bu maliyet türünde işletmede çalışan yönetim kadrosu, sekretarya, muhasebe ve denetim birimlerinde çalışanlar vb. çalışanlara ödenen ücretler, işveren sigorta payları, emeklilik primleri ikramiyeler, ulaştırma giderleri, büro makinelerinin bakım-onarım, sarf malzeme giderleri vb. giderler de yer alır[175].

Basın işletmelerinin maliyet kalemlerinden birisi olarak saydığımız pazarlama maliyeti ise ürünün üretildikten sonra tüketiciye (hedef kitle) ulaşması için yapılan tüm harcamaları kapsar. Bu harcamalar; satış, reklam ve promosyon giderleri olarak gruplandırılabilir. Basın sektöründe satış maliyeti ürünün (yayının) büyüklüğüne, amacına, politikasına ve okuyucunun demografik yapısına göre değişiklik gösterir. Son

---

[172] Semra Atılgan, Türk Basınında Finansman Problemleri, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı:1, İstanbul, 1992, s. 323

[173] İ. Ufuk Mısırlıoğlu, **Basın İşletmelerinde Maliyetler ve Yönetim Yönünden İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 1992, s.93

[174] Şevket Sayılgan, "İşletmeler ve Özelde Basın İşletmelerinin Kriz Ortamlarında Finansman Dengeleri",**Finans Dünyası Dergisi**, Sayı:173, Mayıs 2004, s.76

[175] Işık Özkan, **Basın ve Basın İşletmeciliği**, İzmir: Bilgehan Basımevi, 1989, s.136

yıllara bakıldığında yazılı basının ürünün kalitesinden çok ticari kaygılarını ön plana almasından dolayı satış maliyetlerinin arttığı görülmektedir. Bu değişim daha çok tiraj ile reklam veren arasındaki doğrusal ilişkiye dayanmaktadır. Özellikle büyük gazeteler göz önüne alındığında tirajın artması reklam verenin gazeteye olan ilgisini de arttırmakta ve sonuç olarak gazete daha fazla reklam alarak bunu gelirlerine yansıtabilmektedir.

Basın işletmelerinin maliyet kalemlerinden birisi olan reklam ise genel olarak kitle iletişim araçlarını kullanarak hedef kitleyi ikna etme, bilgilendirmek ya da etkilemek için ücreti reklam veren tarafından ödemen iletişim biçimi[176] olarak tanımlanır. Basın işletmeleri reklam alan ve yayınlayan işletmeler olmalarına rağmen, bir işletme olmasının getirdiği zorunluluk ile kendinin hedef kitlesine tanıtma, onları etkileme, ikna etme ya da bilgilendirme zorunluluğu vardır. Basın işletmelerini diğer tüm işletmelerden ayıran bu özellik işletmeyi hem reklamdan para kazanan hem de reklama para harcayan bir işletme haline getirmektedir. Yazılı basın'ın reklam veren olarak yaptığı harcamaların daha çok televizyon ortamına kaydığı görülmektedir. Özellikle televizyonun yaygınlık, hız ve etkinlik gibi üstün özellikleri yüzünden basın sektörü televizyonu etkin bir reklam aracı olarak sıklıkla kullanmaktadır. Buna karşın televizyonlarda gazeteleri sıklıkla reklam aracı olarak kullanmaktadır. Bu durum iletişim ortamları arasında oluşan tekelleşmeye bağıntılı olarak reklam ücretlerinin düşüklüğü ve televizyon programlarının gazetelerden takip edilmesi nedeni ile oluşmuştur[177].

Günümüzde promosyon da tıpkı reklam gibi basın işletmelerinin tiraj kaygısını gidermede önemli bir araç haline gelmiştir. Gazeteler okuyucularının beklentilerini karşılamak yada onları gazeteye bağlayacak daha farklı seçenekler aramak yerine promosyon kozunu öne sürmekte fakat promosyon sürecince yüksek seyreden tirajlar promosyon sonrası yine düşüşe geçmektedir. Burada açıkça görülen durum gazetelerin tirajlarını promosyon yoluyla değil, içerik zenginleştirme yolu ile arttırmaları

---

[176] Candan Çelik Dural, **Medya Planlaması ve Reklamverenin Ajans Seçimi**, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1999, s.6
[177] Dural, **Medya Planlaması ve Reklamverenin Ajans Seçimi,** s.71

gerektiğidir. Promosyon kampanyaları gazeteye olduğu kadar bayilere de bir takım yükler getirmekte, eleman yetersizliği, nakliye zorluğu, yer problemleri, kupon ya da ürünlerin dağıtımında bayi-tali bayi arasında çıkan pürüzleri de beraberinde getirmektedir.

Gazetelerin okuyucuya ulaşması için son aşama olan dağıtım basın işletmelerinin önemli maliyetlerinden bir tanesidir. Bilindiği gibi gazete değerini çabuk yitiren ve hemen satılması gereken bir üründür. Diğer ürünler gibi uzun süre dayanıklılığını koruyabilen ya da üretildikten günlerce sonra bile tüketilebilen ürünlerin aksine gazetelerde güncellik ömrü saatlerle ifade edilir. Üretildikten 5-6 saat yada 1 gün sonra geçerliliğini kaybeden gazetenin artık okuyucu için hiçbir cazibesi yoktur[178]. Basın işletmelerinin ürünlerini hızla dağıtma zorunluluğu dağıtımın tek elden yapılamamasını ve bunun sonucunda gerekli dağıtım hızına ulaşabilmek için bölge bayileri ve bunların alt bayilerinden oluşan bir dağıtım zincirinin kurulmasını doğurmuştur. Basın sektörü her zaman dağıtımını daha efektif yapabilmek için çeşitli çözümler aramış; bunun için satış noktalarını çoğaltmaktan, dağıtım araçlarını modernize etmeye, gazete üretim tesislerini okuyucuya yakın kurarak dağıtımı hızlandırmaya çalışmaya kadar birçok yol denemiştir[179].

Gazetelerin dağıtım giderleri üretimin yapıldığı ülkeye ve işletmeye göre değişiklik göstermekle beraber ortalama olarak satış gelirlerinin %50’sini çekmekte ve çekip alınan bu miktar satış tarzlarına ve iade oranların göre işletme maliyetlerinin %10’u ile 35’ini oluşturmaktadır[180].

Dağıtım giderleri mevsimsel olarak değişiklik gösterir. Genellikle yaz döneminde düşen tirajlar dağıtım giderlerini de eksiltecektir. Yine kurulan doğrusal ilişki göz önüne alındığında kış aylarında da artan tirajla beraber dağıtım giderlerin de yükselmektedir.

---

[178] Pierre Denoyer, **Modern Basın**, Çeviren: Adnan Cemgil, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1963, s. 14
[179] Denoyer, **Modern Basın**, s.21
[180] Denoyer, **Modern Basın**, s49

Basın işletmelerinin maliyetlerini üretime yüklenmesine göre incelemek yayınla direkt olarak ilgisi olan maliyetleri görmek açısından yararlı olacaktır. Maliyetler üretime yüklenmesine göre incelendiğinde direkt hammadde, direkt işçilik ve genel üretim maliyetleri adı altında incelenirler. Geleneksel üretim sistemlerinde üretim maliyetlerini oluşturan ana kalemler hammadde ve işçilik ücretleri iken[181], günümüz dünyasında üretim maliyetlerinin yükseldiği fakat buna karşılık işçilik maliyetlerinde düşüş olduğu görülmektedir. İşçilik maliyetlerindeki düşüşün sebebi sendikasyonun azalması ve dolayısı ile işçi ücretlerinde kontrolü tamamen işverenin alması ile açıklanabilse de, bu düşüşteki bir diğer önemli etkende teknolojidir. Teknolojik gelişmeler diğer bütün işletmelerde olduğu gibi basın işletmelerinde de üretim aşamalarının kısalmasını ve daha az kişi tarafından tamamlanabilmesini sağlamıştır. Teknolojik gelişim sürecinde üretim aşamalarında çalışması gereken eleman sayıları gözle görülür biçimde düşmüş, bu durum işçilik maliyetlerinin azalmasına sebebiyet vermiştir.

Basın işletmelerindeki üretime yüklemen maliyetlerden bir diğeri direkt hammadde maliyetleridir. Günümüzden iki sene öncesine bakıldığında gazete üretiminde kullanılan hammaddeler: kâğıt, mürekkep, klişe, film ve haber olarak özetlenebilirdi. Fakat teknolojik gelişim CTP teknolojisi ile birlikte film maliyetini ortadan kaldırmıştır. Buna rağmen kâğıt hala bir gazete için en önemli gider kaynağıdır. Öyle ki bir gazetenin maliyetlerinin %20'sini kâğıt oluşturmaktadır[182]. Kağıt maliyetleri Amerika'da üretilen küçük gazete %14-16, büyük gazetelerde ise %32-33 arasında gerçekleşmektedir[183]. Basın işletmelerindeki kâğıt maliyetleri pek çok değişken etkiler ki bu durum pek az maliyet kaleminde karşımıza çıkar[184]. Bir basın işletmesinde kağıt giderlerini etkileyen faktörler şu şekilde sıralanabilir:

---

181 Türk Z., Çürük T., Doğan Z., "Standart Maliyet Sisteminin Günümüz Modern Üretim Ortamındaki Rolü ve Sisteme Yöneltilen Eleştiriler", **M. Ü. Sos. Bil. Enstitüsü Öneri Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 19, Ocak 2003, s.85

182 Jean-Jacques Cavalier**, Medya ve İletişim Teknolojileri**, İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2004, s.45

183 Conrad C. Fink, **Strategic Newspaper Management**, USA: Southern Illinois University Press, 1988, s.77

184 Fink, **Strategic Newspaper Management**, s.294

- Kâğıdın alım koşulları
- Sayfa sayısı
- Tiraj
- Promosyon ve ekler
- Kâğıdın kalietesi
- Baskı teknolojisi
- Kâğıt piyasasındaki konjonktürel etkiler

Basın işletmesinin kağıt gideri büyük ölçüde tiraj sayısına göre değişiklik göstermektedir. Şüphesizki 50.000 tirajı olan bir gazete ile 400.000 tirajı olan bir gazetenin kağıt giderleri aynı oranda olmaz. Her ülkede kâğıt temini ve kâğıt maliyetini etkileyen diğer faktörler değişken olduğundan kağıt maliyetini standart bir biçimde ifade etmek mümkün olmasa da Amerikan Kağıt Enformasyon komitesinin gazetelerin üretimine göre kağıt tüketimi hakkında verdiği oranlar açıklayıcı olacaktır[185].

Tiraj	**Kağıdın Toplam Maliyet İçindeki Yeri (%)**
750.000	32,9
250.000	30,0
50.000	26,5
9.000	15.8

Tablo 3: *Tiraj/kâğıt tüketimi ilişkisi verileri.*

Tablodan da anlaşıldığı üzere tiraj arttıkça kağıt giderlerinin toplam maliyet üzerindeki yükü göreli olarak düşüş ifade eden bir oranda artış göstermektedir. Tiraj sayısı arttıkça kağıt tüketimi düşerken, tiraj düşüklüğü durumunda ise kağıt maliyetleri artmaktadır. Birim maliyet yönünden hesaplandığında görülmektedir ki; tiraj 750.000 iken 22.796 gazete maliyetin %1'ini yüklenirken tiraj 9.000'e düştüğünde %1'lik

[185] Newsprint Information Committee, New York, 1983 (akt.) Conrad C. Fink, **Strategic Newspaper Management**, USA: Southern Illinois University Pres, 1988, s.294

maliyeti 569,620 adet gazete yüklenmektedir. Aradaki 40 katlık fark bize gazetenin neden sürekli tiraj yükselten bir üretim çabası içinde olduğunu (kitlesel üretim) açıkta anlatmaktadır.

Teknolojik gelişimler kâğıt tüketimi üzerinde de etkili olmuş; gelişen baskı teknolojileri fire kâğıt masraflarını en düşük düzeye getirmiştir. Gazete basılırken gerek ofset baskı teknolojisinin doğasında olan renklerin (CMYK) üst üste oturtulması ve renk doygunluğunun yakalanması çalışmalarında, gerekse kâğıdın baskı makinesine takılmasındaki teknik zorluklar nedeni ile ortaya çıkan fire (artık) kâğıt israfı teknolojik gelişmeler sayesinde düşürülmüştür. Günümüzün modern teknolojileri sayesinde renk doygunlukları sayısal olarak takip edilebilmekte ve yine elektronik ortamda kalibre edilebilmektedir. Bu gelişmeler hem baskı öncesi deneme mahiyetinde yapılan baskıları en aza düşürmüş, hemde baskı sırasında makineden kaynaklanan sorunlar dolayısı ile verilen fireleri neredeyse ortadan kaldırmıştır.

2.2.2 Teknolojik Gelişmelerin İşletme Gelirleri Üzerinde Olan Etkisi

Basın işletmelerinin gelir kaynakları iki ana grupta incelenebilir. Bunlar; asıl faaliyet gelirleri ve faaliyet gelirleridir. İşletmenin asıl gelir kaynağının esas faaliyetine dayanması gerekirken özellikle 1980 sonrası dönemde faaliyet dışı gelirlerde bir artış olduğu gözlemlenmektedir.

Basın işletmelerinin gelir türlerinden birisi olarak bahsettiğimiz "asıl faaliyet gelirlerini" tiraj (satış) ve reklam gelirleri oluşturur. Bu iki kaynak ayrı ayrı gösterilmiş olsalar da piyasa şartlarında birbirlerine fazlaca bağlıdırlar. Tiraj bir gazetenin hayat kaynağıdır. Gazeteler satışı oranında reklam satabilme yetisine kavuşurlar[186]. Satış fiyatının üretim maliyetinin oldukça altında kaldığı Türkiye gibi ülkelerde basın işletmesi için reklamın ne kadar önemli bir finansman kaynağı olduğu ortadadır. Özellikle yazılı basında sürekli değişen teknolojik gelişmelere ayak uydurmak için alınan teknolojik donanımın pahalılığı ve girdi maliyetlerinin yüksekliği

[186] W. Frank Rucker, Herbert Lee Williams, **Newspaper:Organization and Management**, USA: Iowa StateCollege Press, 2. Baskı, 1956, s.11

düşünüldüğünde tiraj'ın da finansmana desteğinin arttırılması (tiraj artırımı) ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Basın işletmelerinde yukarıda bahsettiğimiz sebeplerden dolayı sürekli artış eğiliminde olan maliyetlerin işletmeye etkisini azaltmak için, işletmenin tiraj-satış gelirlerini arttırmak gerekir. Fakat gerek gazete toplumda okuma alışkanlığının gelişmediği gerekse gelir dağılımının dengesizliğinden dolayı yaşam zorluğu çeken toplumlarda gazetelerin tiraj sayıları sınırlı olduğundan yapılabilecek en önemli şey reklam gelirlerinin arttırılmasıdır[187].

Basın işletmesi karını arttırmak için şu iki yoldan birisini seçmelidir; bu yollardan birincisi maliyetlerini düşürmek, ikincisi ise satış fiyatını arttırmaktır[188]. Ülkemizde faaliyet gösteren basın işletmelerindeki birim başı maliyetler, batılı gelişmiş ülkelerdeki örneklere oranla yüksektir. Bunu nedeni büyük ölçüde teknolojik yatırımların (gerek bası gerekse baskı öncesi teknolojiler) rasyonel bir planlama olmaksızın ithal edilmesine dayanır[189].

Gelişmiş ülkelerde okuyucunun gazete satın alma tercihlerini ürün fiyatı belirlemez. Sözkonusu ülkelerde gazetelerin satış fiyatı alım gücü düşük ülkelerden daha yüksek olmasına rağmen tiraj çok daha fazladır. Buradanda anlaşılmaktadır ki; bir yayının okuyucu kitlesinin gücü satış sayısına direkt olarak etki etmektedir. Bu aynı zamanda gazetenin reklam/ilan gelirlerini de dolaylı olarak etkileyecektir. Reklam/ilan gelirlerinde okuyucu kitlesinin büyüklüğü değil niceliği önem arzeder. Reklamverenler için zengin ama düşük bir okuyucu kitle, yoksul ama büyük bir kitleden daha çok hitap edilebilir görülür. Satışları düşük bir medya ancak reklam verenin dikkatini çekecek satış rakamlarına ulaşması ile yaşamını sürdürebilir. Bu nedenle reklamverenler ideolojik yayın politikası yürüten sağ ya da sol görüşlü gazetelere tirajları yüksek olsa

---

[187] Baytar, **1992-2002 Yılları Arasında Türkiye'de Basın İşletmelerinin Maliyet ve Gelir Yapısının Faaliyet Sonuçları Açısından İncelenmesi**, s.89

[188] Lawrence Grossberg, Ellen Wartella, D. Charles Whitney, *"Media and Money"* **Media Making Mass Media In a Populer Culture**, London: Sage Publications, 1998. s.92

[189] Selçuk Demirbulak, **Basın Ekonomisi ve İşletmeciliği**, Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 1995, s. 66

dahi reklam vermemektedirler. Bunun sebebi gazetenin satışının yüksek olmasına rağmen reklam verenin sattığı ürünün hedef kitlesine hitap edemeyecek olmasıdır.

	Milyon YTL	**Pay (%)**
TV	1.442	39,2
Basın	1.020	27,8
Gazete	***914***	***24,9***
Dergi	106	2,9
Açıkhava	160	4,4
Radyo	101	2,8
Sinema	33	0,9
Ara Toplam	2.756	75
Diğer (Reklam prodüksiyonu, basılı malzeme -below the line-, ajans komisyonu, internet ve yerel mecralarının reklam yayın gelirleri vd.)	919	25
TOPLAM	**3.675**	**100**

Tablo 4: *Türkiye'de 2006 yılında gerçekleşen reklam yatırımlarının medya dağılımı*[190]**.**

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi ülkemizde yapılan reklam harcamalarından en büyük payı Televizyonlar almaktadır. Bunun en büyük nedenlerinden bir tanesi televizyonun izleyici kitlesinin gazetenin okuyucu kitlesine oranla çok daha fazla olmasıdır. Televizyonun bu üstünlüklerinin yanında yazılı basınında reklamverenler açısından çeşitli üstünlükleri vardır. Bunlar[191];

---

[190] http://www.rd.org.tr/icerik.asp?kategori=sektor&rd=reklam_yatirimlari (Erişim Tarihi 31.03.2007)
[191] Nesrin Dalgakıran, **Siyasal Reklamcılık ve Basının Rolü**, İstanbul: TGC, 1995, s.19

- Basılı reklamın kalıcılığı,
- Daha ekonomik olması,
- Saklanabilmesi (tekrar ulaşma imkanı sağlaması).
- Hedef kitleye kolay ulaşması,
- Hedef kitleye hitap etme açsından etkili olması, olarak sıralanabilir.

Gazetelerin reklam almadaki becerisi büyük ölçüde yayınlarının başarısına bağlıdır. Bu başarı da ancak gazete ve reklam birimlerinin rasyonel yönetimi ile mümkündür. Gazeteler son yıllarda artan reklam bağımlılığının da etkisi ile reklam gelirlerine büyük önem vermekte bu durum gazetelerin içeriğine de yansımaktadır. Reklama ağırlık veren gazeteler içerik niceliğinden ödün vermekte ve niteliğe yönelik bir yayın politikası izlemektedir.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte reklamverenin ve dolayısı ile reklam ajanslarının tasarım politikaları da değişim göstermiş, çok kaliteli basılması halinde etkisini gösterebilecek tasarımlar ön plana çıkmıştır. Bu durum tirajı yüksek olması dolayısı ile tüm piyasayı elinde tutan sektörün lider basın kuruluşlarında da değişimin başlama sebeplerinden bir tanesidir. Yukarıdaki bilgilerin ışığında söylenebilir ki; teknolojik gelişim oligopol piyasa şartları içinde rekabetten yoksun olarak faaliyet gösteren basın kuruluşlarında bile etkisini göstermiş, piyasanın taleplerine cevap verebilmek için yatırım yapmaya itmiştir.

2.3 Teknolojik Gelişmelerin İstihdam Koşullarına Etkisi

Sanayi devriminin en önemli etkilerinden birisi de teknolojik işsizlik olmuştur[192]. Günümüzde teknolojik gelişmelerle kendini daha da belli eden teknolojik işsizlik basın sektöründeki istihdam oranlarının düşmesine sebep olmuştur. İşveren açısından bakıldığında personel giderlerini azaltan bir durum olarak gözükse de ulusal olarak ele alındığında teknolojik yatırımlar ile eleman sayılarını düşüren basın sektörün ülkedeki işsizlik oranının artmasına katkı sağladığı görülmektedir.

---

[192] Umut Demirtaş, **Teknolojik Gelişme, Büyüme ve İstihdam**, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:671, 2003, s.55

André Gorz Cennetin Yolları adlı eserine Nobel ekonomi ödüllü Wasssily Leontief'den şu alıntıyla başlamaktadır[193]:

> *"Adem ile Havva cennetten kovulmadan önce bolluk içinde, tasasız bir hayat sürüyorlardı, hem de hiç çalışmadan. Ne zaman ki kovuldular, ekmeklerini güçlükle çıkarmaya başladılar, çünkü insanoğlu sabahın ilk ışıklarından gün batımına kadar çalışmaya mahkûm edilmişti. Son iki yüzyılın teknolojik gelişme tarihi, aslında, insanlığın kararlı adımlarla yeni bir cennet yaratma tarihidir. Peki, ama kendimizi gerçekten bu cennette bulsak o zaman ne olacak? Bütün mallara ve hizmetlere çalışmadan sahip olabilirsek o zaman hiç kimse ücret karşılığında çalıştırılamazdı. İşsiz olmak demek, hiçbir geliri bulunmamak demek olurdu. Sonuçta, değişen üretim koşullarına uygun bir ücret politikası yerleşene dek hepimiz cennete açlık çekerdik"*

Teknolojinin istihdama 2 yönlü etkisi bulunmaktadır[194]. Bir yandan verimliliği yükselterek üretimde ihtiyaç duyulan emek miktarını azaltırken, diğer yandan, ekonominin diğer sektörlerinin de gelişmesine katkı da bulunarak emek talebi yaratmaktadır. Küreselleşme, ticaret ve teknolojinin işsizlik ile bağlantısını gün ışığına çıkarmaya çalışan pek çok araştırma yapılmış ve halen de yapılmaktadır. Bu alanda söz sahibi olan iktisatçıların görüşü üç ana grupta ele alınabilir: Birinci grupta yer alan iktisatçılar küreselleşme, teknoloji ve ticaretin işsizliğin (ve gelir eşitsizliğinin) başlıca sorumluları olduğunu düşünürken, ikinci grupta yer alan iktisatçılar ise bu görüşün gerçeği yansıtmadığını savunmaktadırlar. Üçüncü grupta yer alna iktisatçılar ise küreselleşme, ticaret ve teknolojinin işsizliğe etkisini ayrı ayrı ele almaktadırlar. Örneğin P. Krugman, küreselleşme ve ticaretin işsizlik yaratıcı etkisinin ihmal edilebilir

---

[193] André Gorz, **Cennetin Yollar ı –YaşananEkonomik Buhr an Üzerine Tezler ,** İstanbul: AFA Yayınları, 21. Yüzyıla DoğruDizisi: 1, 1983, s.7

[194] Nusret Ekin, **Küresel Bilgi Çağında Eğitim, Verimlilik, İstihdam**, İstanbul: İTO Yayınları, 1997, s.190

boyutlarda olduğunu savunurken, aynı zamanda teknolojinin işsizlik yaratıcı bir mekanizmaya sahip olduğunu ileri sürmektedir[195].

Çalışmamızın ileriki bölümlerinde de anlatılacağı gibi teknolojik gelişimler basın sektöründeki köklü işletmelerde dramatik oranlarda iş gücü azalmasına sebebiyet verirken teknoloji ile kendisine yenilik kazandırarak basın sektöründe yer edinmeye çalışan işletmelerde ise istihdam artışına sebebiyet vermiştir. Bu durumun başlıca sebebi işletmenin teknolojik yatırımdan sonra büyümesi ve üretiminin artması ile beraber bu durumun üretimi karşılayacak personel yatırımını da yapma zorunluluğu doğurmasıdır.

2.4 Teknolojik Gelişmelerin Ürün Kalitesine Etkileri

Baskı ve baskı sonrası teknolojilerin bir basın işletmesinde beklide en çok etkilediği alan ürün kalitesidir. Özellikle baskı teknolojilerindeki gelişmeler ve alanında uzmanlaşmış personelinde iş akışına katılımıyla basın işletmesinin ana ürünü olan gazete günümüzde olabilen en kaliteli şekilde basılmaktadır. Özellikle CTP teknolojisinin de katılımıyla renk keskinliği, doygunluğu ve doğruluğu çok keskin olarak kalibre edilebilmekte, bu durum ekranda tasarımcının gördüğü renkleri olabilen en yakın şekliyle kâğıt üzerinde görebilmesi anlamını taşımaktadır. Çalışmamızın Türk basın sektöründeki teknolojik gelişmeleri anlattığımız bölümümde de belirttiğimiz gibi bundan seneler önce değişik puntolarla yazı yazmak bir yenilik olarak kabul görürken günümüzde artık bu tür işlemlerim sıradan bilgisayar dokunuşlarıyla halledilebildiği görülmektedir.

Artık basın sektöründe standart olarak kullanılan web ofset sisteminin baskı kalitesine büyük etkileri mevcuttur. Web ofset sisteminde bir geçişte 4 renk basılabildiği için kâğıt tekrar tekrar merdaneden geçmemekte bu durumda kâğıdın daha az yıpranmasını sağlamaktadır. Ayrıca web ofset, yapısı gereği (tabaka ofset'e göre) daha az mürekkep kullanarak daha canlı renkler elde etmek mümkün olduğundan hem

---

[195] Cem Saatçioğlu ve Bekir Gövdere, Küreselleşme, Teknoloji ve Ticaret İle İşsizlik Ar asındaki İlişkiye Eleştirel Bir Yaklaşım**, İktisat Dergisi**, 2001, Sayı. 416, İFMC Yayını, s.40-44

çevreci bir kullanım ortamı sunmakta hem de daha doygun ve doğru renkler elde etmeye yardımcı olmaktadır[196].

Baskı öncesi teknolojiler ise kullanılan görsel materyalin elektronik ortamda düzenlenebilmesi sayesinde daha kaliteli gazete tasarımları yapmaya olanak sağlamaktadır. Masaüstü yayıncılık teknolojileri, kullanılacak olan görsel materyallerin düzeltmeleri, renk değerlerinin belli standartlara elektronik olarak çekilmesi gibi sayısal düzenlemelere verdiği olanaklar sayesinde daha tasarım sırasında olabilecek hataların minimuma indirilmesini sağlamaktadır. Bu durum şüphesiz daha iyi ürün anlamını taşır. Kullanılan yazılımların gelişmesi ile beraber artık gazetenin tasarlanmasındaki sınırlar tamamen ortadan kalmış tasarımda her türlü grafik dokunuşu gerçekleştirmek mümkün hale gelmiştir. Öyle ki artık Zaman Gazetesi gibi ulusal gazetelerimiz mizanpaj dalında uluslar arası ödüller alabilmektedir.

[196] http://www.matbaaturk.org/resim/Flashlar/117.swf s.14 (Erişim Tarihi: 06.06.2007)

3 ULUSAL VE YEREL BASINDA TEKNOLOJİK GELİŞİMİN İNCELENMESİ: ULUSAL GAZETELER: HÜRRİYET VE ZAMAN YEREL GAZETE: KOCAELİ DEMOKRAT GAZETESİ

Çalışmamızın bu bölümünde teknolojik açıdan kendilerini yenilemiş iki gazete olan Hürriyet ve zaman gazetelerindeki teknolojik gelişim süreci, bu gelişim öncesi ve sonrası çalışma şartlarında iş akışında ve ürün kalitesinde yaşanan değişimler incelenecek ve daha sonra teknolojinin iki işletme üzerinde yapmış olduğu etkiler değerlendirilecektir.

3.1 Hürriyet Gazetesi'ndeki Teknolojik Gelişim Süreci

Halen Doğan Yayın Holding bünyesinde faaliyetlerine devam eden Hürriyet Gazetesi 01.05.1948 yılında yayına başlamıştır.[197] Doğan Yayın Holding'in bünyesinde varlığını sürdüren Hürriyet, yıllar içinde sektörsel gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda esas iş alanı olan gazeteciliğin yanı sıra basım, dağıtım, İnternet hizmetleri, kitap yayıncılığı, ilancılık, TV program yapımcılığı ve pazarlama alanlarında da bağlı ortaklıkları ve iştirakleri aracılığıyla Türkiye'de ve yurtdışında çalışmalarını sürdürmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin 2005 yılı günlük ortalama tirajı 519 bin adet olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı verilerine göre Hürriyet Gazetesi, sektörün tüm reklam gelirlerinin %15'ine, toplam gazete reklam gelirlerinin ise %40,8'ine sahiptir[198].

Hürriyet Gazetesinin teknolojik gelişim süreci bu çalışma içinde iki ana bölümde incelenecektir. İlk bölümde baskı öncesi aşamadaki teknolojik gelişim süreci, 2. bölümde ise baskı ve baskı sonrası süreçteki teknolojik gelişim süreci ele alınacaktır.

Baskı öncesi süreçteki gelişimler, fotoğraf, sayısallaştırma, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojilerini; ayrıca gazetenin tasarımı sırasından kullanılacak olan

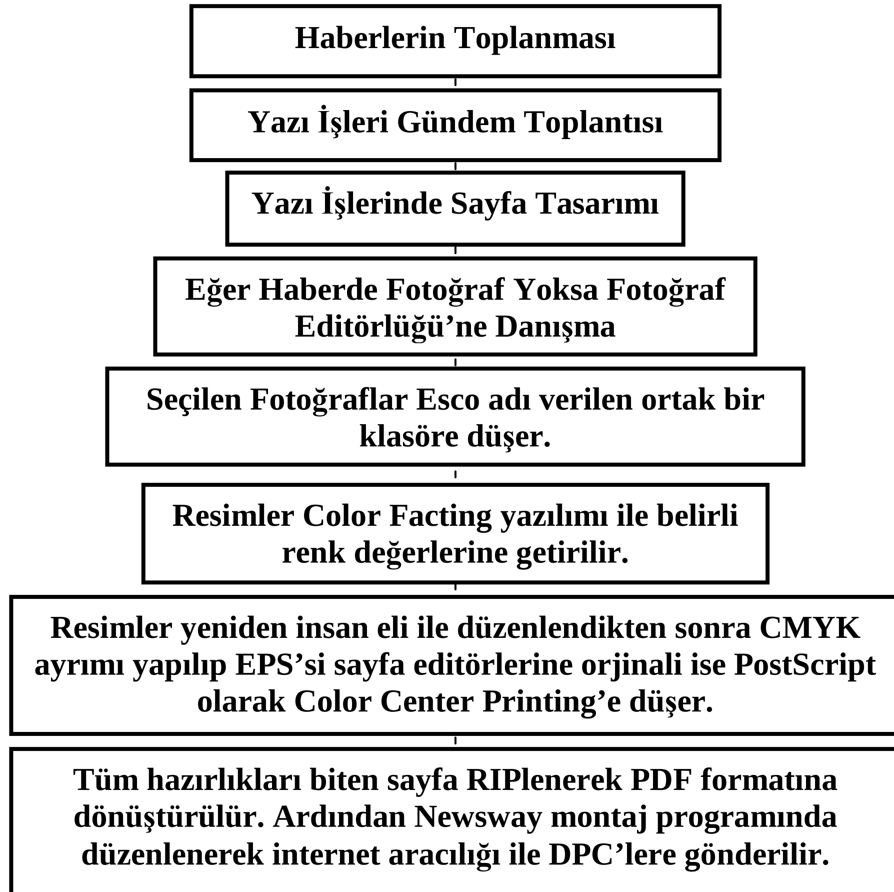
[197] http://www.dmg.com.tr/tr/tarihce.asp?CatID=1&SubCatID=25&ID=23 (Erişim Tarihi: 13/12/2006)
[198] http://www.hurriyetkurumsal.com/tr/ilkbakista.asp (Erişim Tarihi: 13/12/2006)

bilgilere tasarım takımı tarafından rahatça ulaşılabilmesini ve kullanılabilmesini sağlayan otomasyon sistemleri'ni kapsar.

Baskı ve baskı sonrası süreçteki gelişimler ise, baskı tekniklerindeki gelişim (matbaa makineleri, film sistemleri vs.), ve baskı sonrası paketleme katlama ve dağıtım teknolojilerini kapsar.

3.1.1 Baskı Öncesi Süreçteki Teknolojik Gelişim[199]

Hürriyet Gazetesi'ndeki teknolojik gelişim sürecinin baskın öncesi bölümünün incelendiği bu bölümün çalışması Doğan Grubu'nun İstanbul'daki Merkezi'nde (Hürriyet Media Towers) bulunan Ofset hazırlık biriminde gerçekleştirilmiştir. Yayınların DPC'ye gitmeden önceki tüm hazırlık işlemlerini kapsayan "baskı öncesi süreç"in şematik iş akışı şu şekilde gerçekleşmektedir.

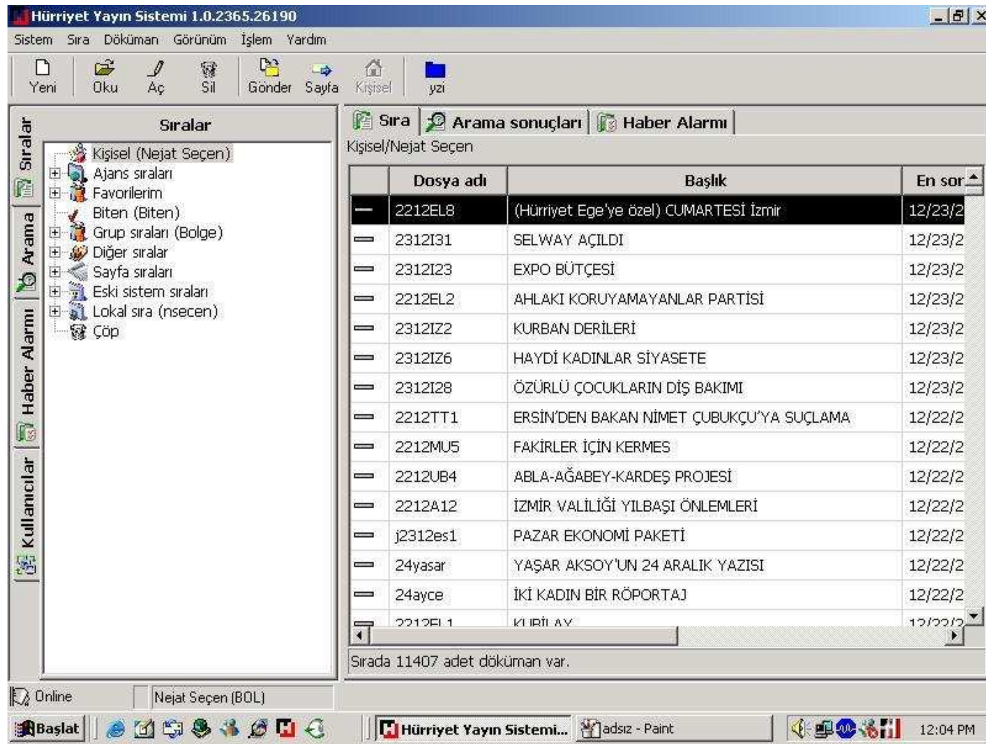

Şekil 1: *Hürriyet Gazetesi, Baskı öncesi hazırlık iş akış şeması.*

[199] Doğan Gurubu Ofset Hazırlık Birimi Müdürü Sedat Sungur ile Kişisel Mülakat (06/02/2007)

Yazı işleri gündem toplantısından önce haberlerin ve fotoğrafların toplanmasında kullanılan sistemi incelemek yerinde olacaktır[200]. Günümüzde Hürriyet Gazetesinde kullanılan sistemleri sayesinde artık haber ve fotoğraf toplama operasyonları tamamen elektronik ortamda hızla yapılmakta bu durum gazetenin hızla tasarım aşamasına geçebilmesini sağlamaktadır.

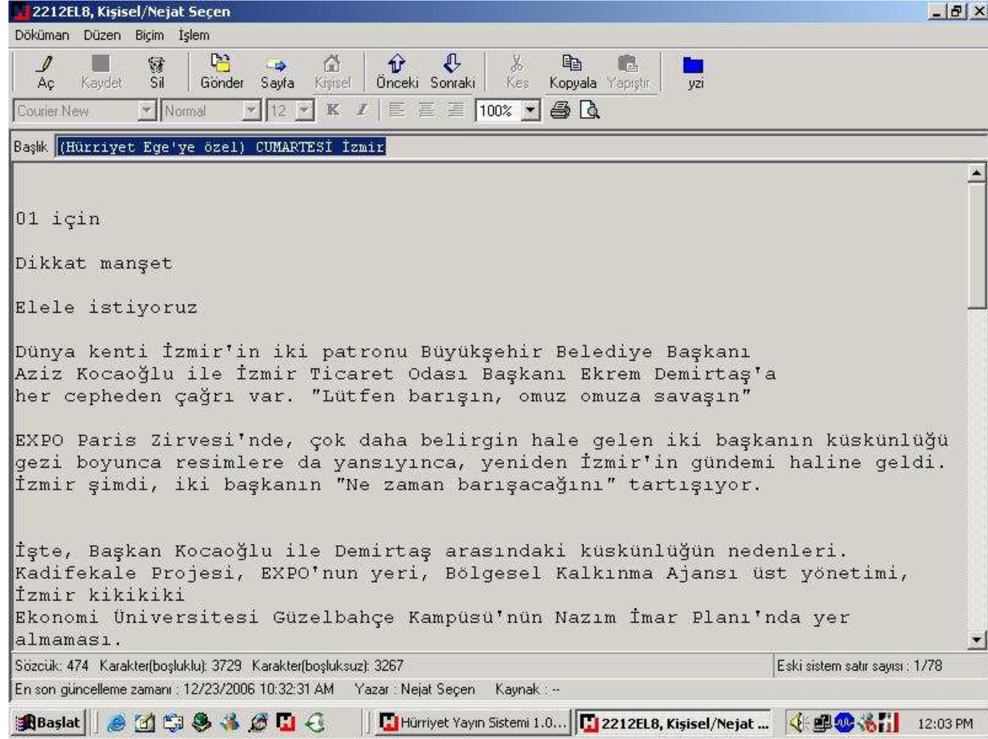
Hürriyet Yayın Sistemi adı verilen programda gazete muhabirleri ve diğer ajanslardan düşen haberler elektronik ortamda bulunabilmekte. Gerek resimler gerekse haberler içinde birçok kritere göre arama yapılabilmekte ve tüm bu bileşenler elektronik olarak istenilen birime iletilebilmektedir. Aşağıdaki resimde Hürriyet Yayın Sisteminin klasik ekran görüntüsü gösterilmiştir.

Resim 4: *Hürriyet Yayın Sistemi.*

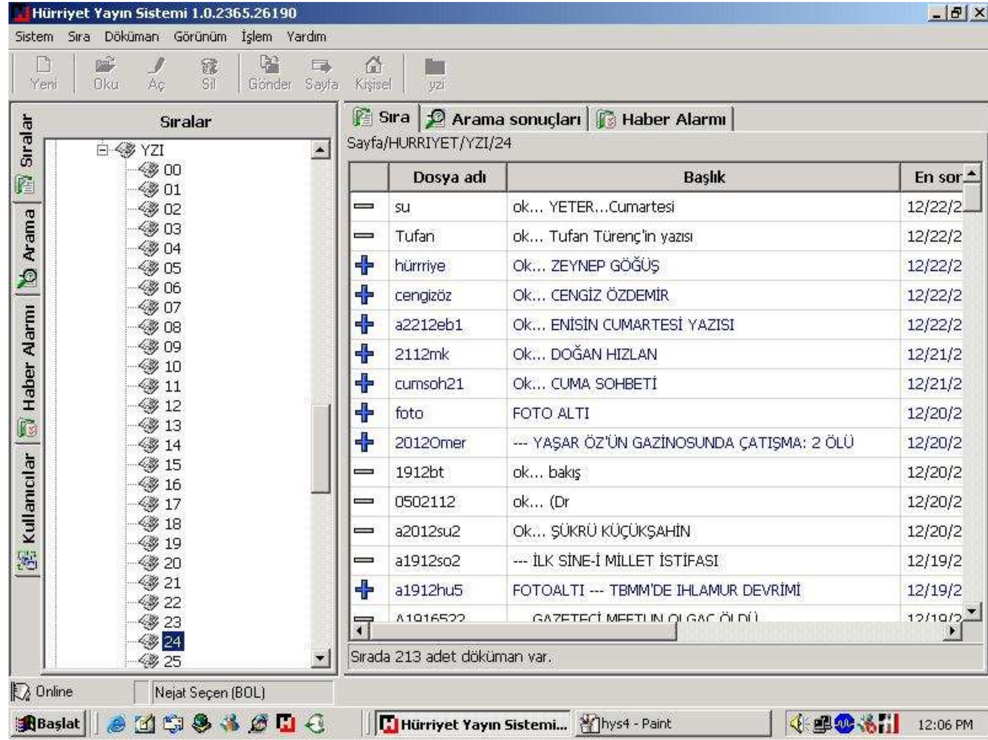
[200] Hürriyet Yerel Gazeteler Genel Yayın Yönetmeni Nejat Seçen ile kişisel görüşme (23/12/2006)

Resimde görüldüğü gibi yayın yönetmeni birçok kaynaktan taranarak bulunan haberleri gazetede kullanılmaya değer bulunanları kişisel alanında sıralamış ve kişisel bir haber arşivi oluşturmuştur. Bu durum hem genel yayın yönetmeni hem de genel yönetmen altında çalışan ekip için büyük kolaylıklar oluşturmaktadır.

Resim 5: *Hürriyet Yayın Sistemi içerisinden seçilen bir haberin detay görüntüsü.*

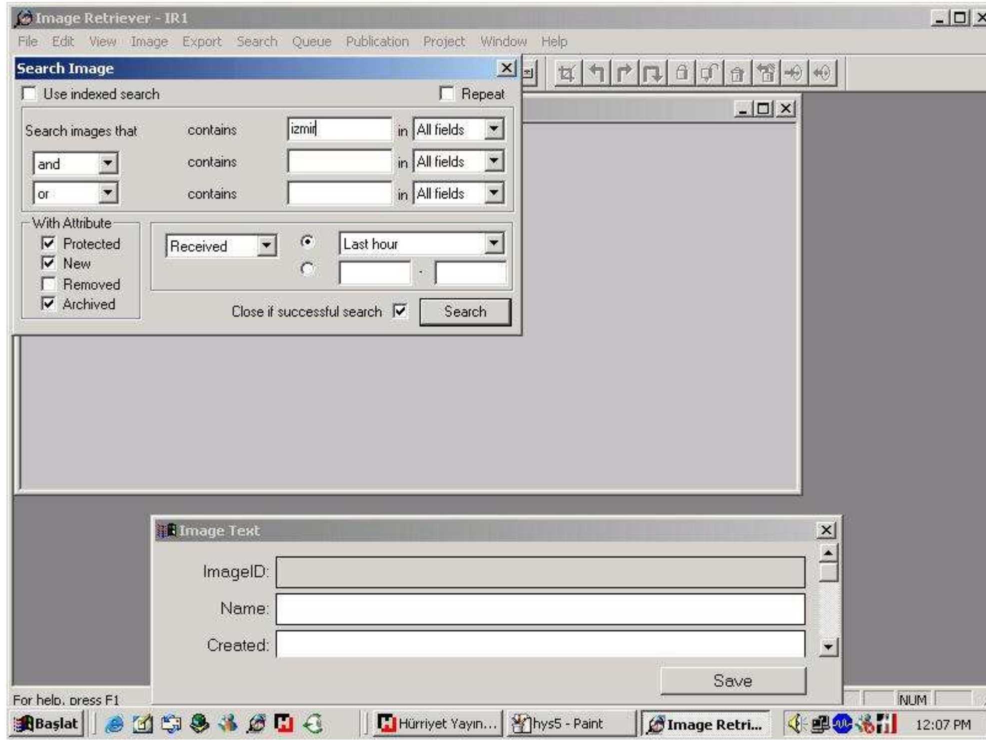
Yukarıdaki resimde Hürriyet Yayın Sistemi'nden seçilmiş bir haberin detay ekranı görülmektedir. Bu ekrandaki metin elektronik olarak istenildiği şekilde kopyalanabilir ya da gereken birim ya da kişilere aktarılabilir.

Resim 6: *Hürriyet Yayın Sistemi'nde sayfalarda kullanılması kararlaştırılan haberler.*

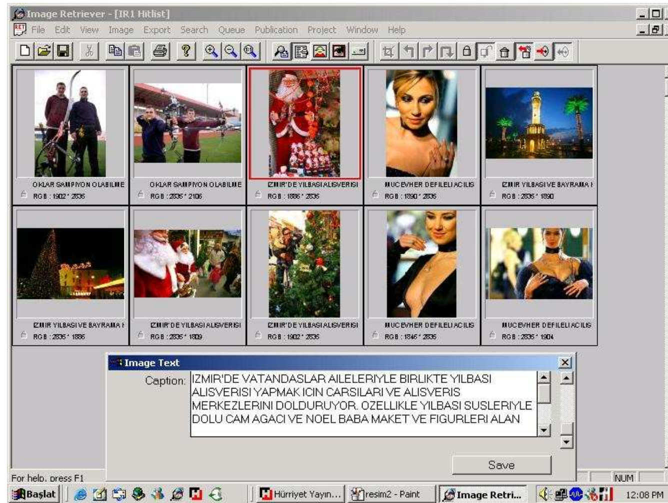
Yayın yönetmeninin seçtiği haberler program içinde her sayfa için oluşturulmuş özel alanlara atılarak sayfa editörlerinin sayfayı tasarlarken hızlı bir şekilde haberlere ulaşabilmesi sağlanır. Yukarıdaki ekran görüntüsünde 24. sayfa için kullanılması kararlaştırılan haberlerin listesi görülebilir. Sayfa editörünün de bilgisayarından ulaşabildiği bu bilgiler sayesinde sayfa tasarımı sırasında haberin tekrar tekrar dizilmesi önlenmiş ve düzenli klasör yapısı sayesinde karışıklıkların önüne geçilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nde, haberler de olduğu gibi haberlerde kullanılacak fotoğraflar içinde elektronik bir kontrol sistemi kullanılmaktadır. Image Retriever adı verilen yazılım sayesinde foto-muhabirlerin sisteme arttığı dosyalar arşivlenmekte ve yayın yönetmeni tarafından bu resimlere kolayca ulaşılabilmesi sağlanmaktadır.

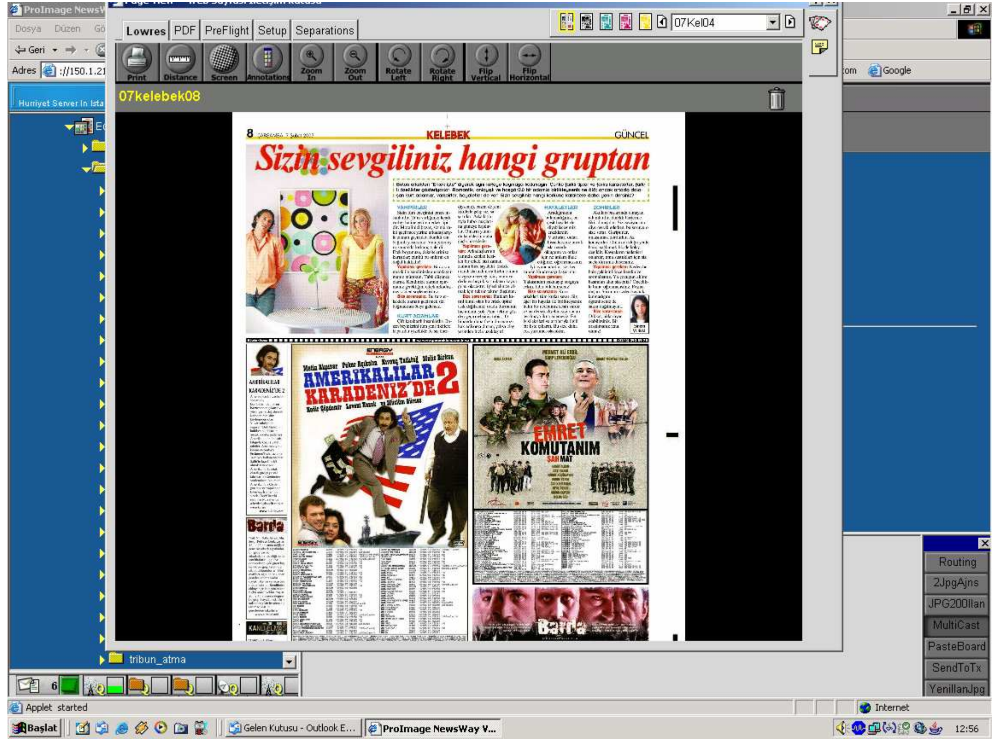
Resim 7: *Hürriyet Yayın Sistemi - Image Retriever resim arama modülü.*

Yukarıdaki ekran görüntüsünde Hürriyet Gazetesinde kullanılan Image Retriever yazılımının arama modülü görülmektedir. Bu modül sayesinde istenilen tarih aralığı ve anahtar kelimelerle (keywords) resim aranabilmektedir. Resimdeki bilgilerle sorgu çalıştırıldında anahtar açıklamalarında "İzmir" kelimesi geçen ve "son bir saatte gönderilmiş" resimler bulunacaktır.

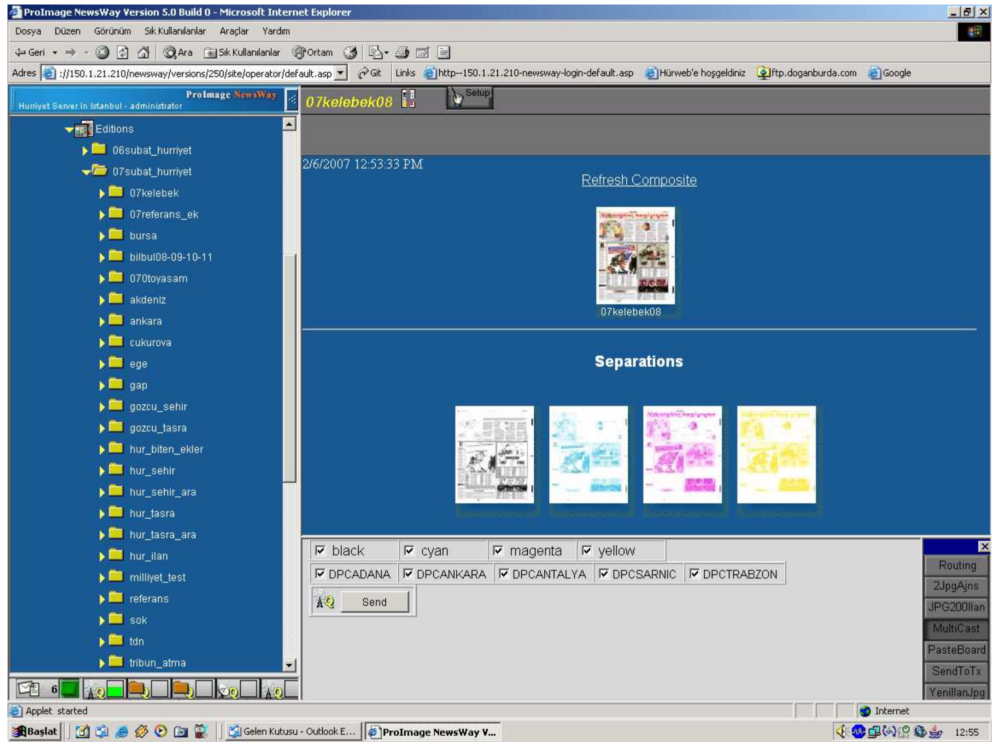

Resim 8: *Hürriyet Yayın Sistemi - Image Retriever, arama sonrası gelen resimler.*

Her sabah yazı işlerinde düzenlenen gündem toplantısında ertesi günün gazetesinde yayınlanacak haberler, manşet ve model bir sayfa tasarımı üzerinde tartışılır. Daha sonra yazı işlerinde çalışmakta olan sayfa editörleri Quark XPress ya da Freehand programları ile haber ve manşetleri sayfaya yerleştirir. Bu aşamada sayfanın tasarlanma aşamasını sonuna gelinir. Baskı öncesi teknik hazırlıkların gerçekleştirildiği baskı öncesi birimi eğer haber fotoğrafsız ise fotoğraf editörlüğüne danışarak haberin fotoğraflandırılmasını sağlar. Seçilen tüm fotoğraflar network ortamında bulunan esco adında bir klasör vasıtası ile toparlanır ve Color Factoring adı verilen bir yazılım ile fotoğrafın belirli standartlara sahip olması sağlanır. Daha sonra resimler bir kez daha insan eli ile düzenlendikten sonra CMYK renk ayrımı yapılarak EPS dosyası olarak sayfa editörlerine gönderilir. Sayfa editörleri aldıkları EPS dosyalarını tasarladıkları sayfalara yerleştirdikten sonra sayfalarının son halini hazırlık birimine gönderir. Sayfalardaki düşük çözünürlüklü EPS dosyaları sistem tarafından otomatik olarak orijinali ile değiştirilir ve RIP makineleri tarafından PDF dosyasına çevrilerek newsway montaj programına gönderilir. Newsway programında sayfanın içinde eğer reklam varsa bunun yerleştirilmesi (montajı) ve sayfada olabilecek diğer aksaklıkların kontrolü yapılır. Son aşamada ise gazetenin tam boyutlu provaları plotterlar aracılığı ile alınarak Genel Yayın Yönetmeni'ne (Ertuğrul Özkök) kontrol amacı ile gönderilir. Onayı gelen ve bütün teknik hazırlıkları biten sayfa basılmak üzere yine newsway programı aracılığı ile ilgili olan DPC'ye ya da DPC'lere gönderildikten sonra baskı süreci başlamıştır.

***Resim 9:** Hürriyet - Newsway montaj programında bir gazete sayfası.*

***Resim 10:** Newsway montaj programında renk ayırımı yapılmış bir gazete sayfası.*

Yukarıda verilen bilgiler göstermektedir ki Hürriyet Gazetesi'nin yayın süreci tamamen elektronikleşmiş ve hız kazanmıştır. Yapılan kişisel görüşmeden öğrenilen bilgilere göre 94 yılında yayına ilaveten eklenecek 20 sayfalık bir ek için en azından 10 gün önceden haber verme zorunluluğu varken şu anda bu işlem çok daha kısa sürelerde yapılabilmektedir. Bir sayfayı baskıya hazırlamak için elektronik teknolojiler öncesi 1 saate ihtiyaç duyulurken bir gazetenin montajının ise bütün bir gün sürdüğü öğrenilmiştir.

Yeni teknolojiler sonrası birçok cihaz işlevsiz kalmış ve yerini kendinden çok daha ufak cihazlara ya da bilgisayarlara bırakmıştır. Örnek olarak bundan 10 sene önce kullanılan "tambur tarayıcı" olarak tabir edilen tarayıcılar yerini çok daha ufak ve kaliteli tarama yapabilen masaüstü tarayıcılara bırakmıştır. CTP Teknolojisi sonrasında ise film çıkış ve kontak makineleri yerini tamamen bilgisayara bırakmıştır. Yerini çok önceden newsway programına ve bilgisayarlara bırakan montaj masaları ise sadece eskiyi hatırlatan bir eşya olarak birimde durmaktadırlar.

Resim 11: *Hürriyet - Artık kullanılmayan bir tambur tarayıcı.*

Gelişim personel sayısı anlamında da %60'a yakın bir azalmaya sebep olmuştur. Çarpıcı bir örnek olarak 41 kişilik montaj kadrosu tamamen ortadan kalkmış 12 kişilik renk ayrım ekibi ise 6-7 kişilik bir ekibe dönüşmüştür. Toplam 71 kişiden oluşan kadro şu anda 23 kişi ile işlerini devam ettirebilmektedirler.

Yapılan görüşme sonucunda Gazete bünyesinde sayısal fotoğraf makinelerinin kullanılmaya başlanması 2002 yılında olmuş, fotoğraf makinelerinin tamamının sayısal makinelere dönüşmesi ise 2006 senesinde tamamlanmıştır. Şu anda Gazete bünyesindeki bütün fotoğraflar sayısal makinelerle çekilmekte, masaüstü tarayıcılar ise sadece arşivden çıkartılan eski dia-pozitif ya da basılmış fotoğrafların sayısallaştırılmasında kullanılmaktadır.

Teknolojinin getirdiği imkânlar arasında sözünü ettiğimiz "hız" da gazete hazırlanırken çok faydalı olmaktadır. Örneğin klasik montaj teknolojisinin uygulandığı yıllarda son dakikada gelen bir ilan ya da son anda gelen bir düzeltmenin gazeteye yansıtılabilmesi için gazetenin o gün basılmaması gerekirdi. Yani böyle bir işlem yapılması imkânsızdı. Şu anda kullanılan teknoloji gazete baskıya girmiş bile olsa çok kısa süreler içinde düzeltme yapılmasına imkân sağlamakta ve bu durum çalışanlar açısından daha rahat bir çalışma ortamı hazırlamaktadır.

3.1.2 Baskı ve Baskı Sonrası Süreçlerdeki Teknolojik Gelişim[201]

Baskı ve baskı sonrası süreçteki teknolojik gelişimin incelenmesi, çalışmamıza konu olan Hürriyet Gazetesinin ve Doğan gurubunun tüm İstanbul yayınlarının basıldığı DPC'de (Doğan Printing Center) gerçekleştirilmiştir.

Doğan Grubunun Hürriyet Gazetesini bünyesine katmasından sonra Grup gazeteleri arasında operasyonel sinerji yaratmak, insan kaynaklarını daha etkin biçimde kullanmak, makine parkının kullanımı ve üretimde daha da verimlilik sağlamak

[201] Doğan Printing Center İşletme Müdürü Kazım Özel ile Kişisel Mülakat (13/07/2006)

amacıyla, Hürriyet ve Milliyet Gazetelerine ait matbaaların birleştirilmesi ve yeniden yapılandırılması operasyonuna karar verildi.

1996 şubat ayında işletmeye açılan DPC Trabzon Tesisi ile ilk kez grup gazetelerinin basım işlemleri Doğan Printing Center organizasyonu altında yapılmaya başlanmıştır.

DPC Trabzon'dan sonra 1996 Şubat ayında DPC Ankara, bölgenin en büyük (14.000 m² kapalı alan) ve en donanımlı tesisi olarak işletmeye alınmıştır. Mimari ve fonksiyonel yapısıyla Ağa Han mimarlık ödülüne de aday olan bu tesis verimliliğe oldukça katkıda bulunmuştur.

DPC İzmir ise, mevcut Hürriyet Matbaasının yenilenmesi ve Ankara ile eşit makine parkına sahip donanım özellikleriyle 1997 Şubat ayında devreye alınmıştır.

Güney Anadolu Bölgesinin en büyük makine parkına sahip olarak açılan DPC Antalya, gazete dağıtımı açısından önemli bir bölge olup burada matbaa tesisi kurulması gerekli görüldüğünden doğrudan DPC Tesisi olarak inşa edilmiş ve bu yeni matbaa, 1998 yılının Şubat ayında işletmeye alınmıştır.

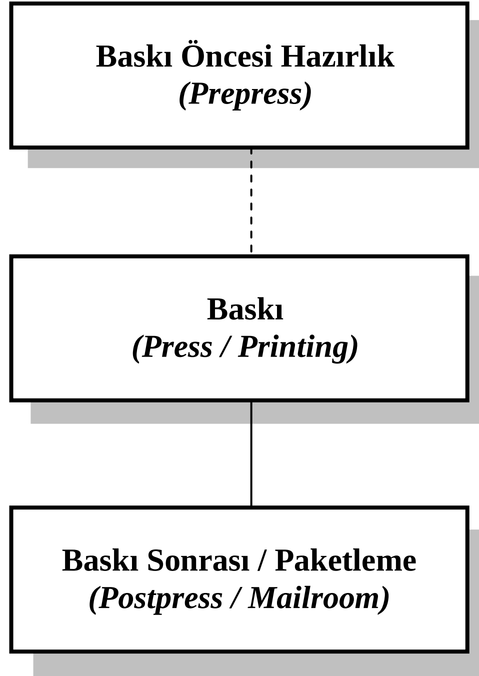
Yukarıda bahsedilen şehirlerdeki tesisler kurulduktan sonra, 1999 yılında 63.000 m² arsa üzerinde DPC İstanbul’un inşasına başlanmış ve inşaat, 17.000 m² kapalı alan üzerinde 2000 yılı Haziran ayında bitirilmiştir.

DPC sahip olduğu özelliklerle Türkiye’nin en büyük baskı tesis olma özelliğini taşımaktadır. DPC tesislerine Hürriyet (HMT) ve Milliyet (DMC) binalarında bulunan 3 adet GOSS büyük (double-width) baskı makinesinin taşınıp kurulması 2000 Haziran, 2000 Kasım, 2001 Kasım aylarında gerçekleştirilmiştir.

Bahsi geçen makinelerin kurulmasından bir sene sonra Türkiye’nin en yüksek tiraj kapasitesine sahip olan 2 adet MAN baskı makinesinin kuruluşu da 2001 Nisan ve

2002 Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Tesise bu tarihe kadar başka teknoloji yatırımı yapılmamıştır.[202]

Doğan Printing Center'daki baskı süreci şu şekilde işlemektedir:

Şekil 2: *DPC İş akış şeması.*

Baskı öncesi hazırlık aşaması önceki bölümde anlatılan; her türlü yazı, fotoğraf ve görsel malzemenin işlenip kullanılması sonucu, örneksel ya da sayısal ortamda oluşturulan sayfalardan kalıp çekimine uygun film veya elektronik dosya elde edilmesine kadar geçen süreci kalıp işlemi de dahil olmak üzere kapsar.

Baskı aşaması gazetenin basılma işlemidir. Baskı öncesi çalışma ile elde edilen kalıplar baskı makinelerine bağlanır ve baskı sonucu katlanmış şekilde gazete elde edilir.

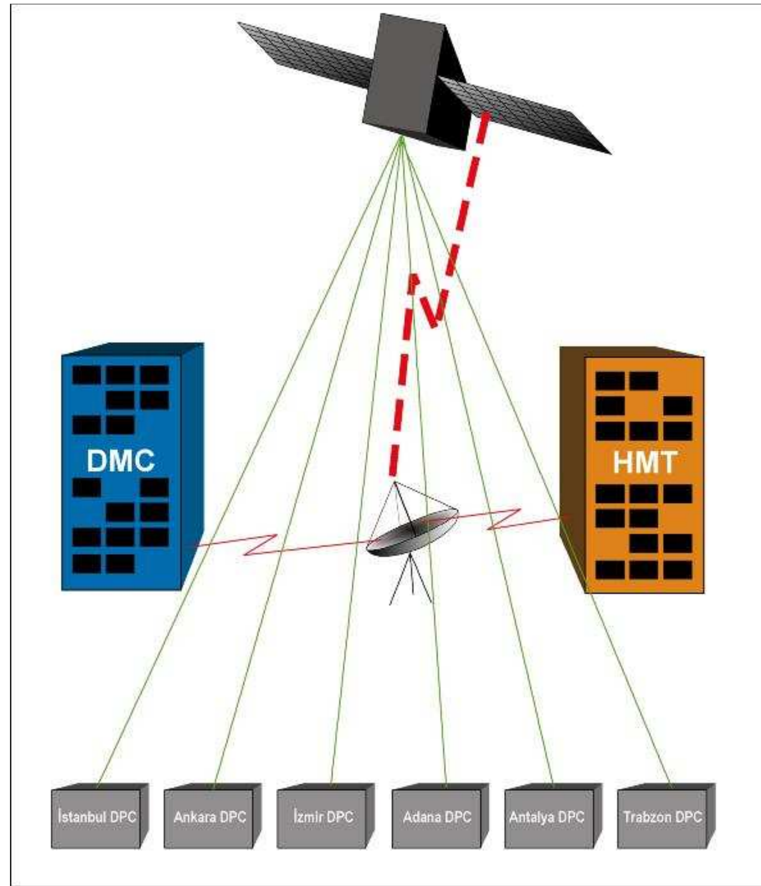
---

[202] http://www.dpc.com.tr/A_U.HTML (Erişim Tarihi 13/07/2006)

Baskı sonrası aşamada ise baskı makinesinden katlanmış olarak çıkan gazetelerin varsa insert adı verilen eklerinin de içine konuşmasıyla dağıtıma uygun hale getirilmesi aşamasını kapsar.

3.1.2.1 Baskıya Hazırlık (Prepress) Aşaması

Tasarım ofisinde (Hürriyet Media Tower) baskı öncesi hazırlığı tamamlanan gazete uydu ya da karasal fiber optik kiralık (leased-line) Telekom şebekeleri ile DPC binasındaki kalıp bilgisayarlarına aktarılır. İletimde kullanılan ağın topolojisi aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 3: *Gazeteyi DPC'ye ulaştıran ağın topolojisi.*

Yukarıda bahsedilen ağ yardımı ile DPC'ye ulaşan tasarım, burada CTP operatörlerinin yardımı ile kalıp işlemine hazırlanır. DPC'de bu iş için kullanılan bilgisayar sayısı 3 olarak tespit edilmiştir. CTP makinesine bağlı olarak çalışan

bilgisayar sistemleri sahip oldukları özel yazılımlar yardımı ile ağ üzerinden gelen bilgileri CTP makinesinin anlayabileceği bir şekle çevirerek (bilgisayarların yazıcıya doküman gönderirken doküman bilgilerini yazıcı diline çevirmeleri gibi) CTP baskısını başlatırlar.

Resim 12: *CTP operasyon bilgisayarları.*

Gazetenin kalıba alınması işlemine geçmeden önce basın sektöründe çok önemli değişikliklere yol açan CTP teknolojisinden kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

CTP, **C**omputer **T**o **P**late (Bilgisayardan-Kalıba) teriminin kısaltması olarak kullanılmaktadır. Geleneksel kalıp sisteminde tasarlanan iş ilk önce film çıkışına gönderilir daha sonra elde edilen bu filmden kalıp makineleri yardımı ile kalıp pozlaması yapılırken; CTP teknolojisinde ise aradaki film aşaması kaldırılarak bilgisayardaki görüntü direkt olarak kalıba pozlanabilmektedir. Genel olarak CTP sistemleri görülebilir ışık (visible light) (violet ya da gren) veya termal lazer kullanan

sistemler olarak ikiyi ayrılmaktadır. Bu sistemlerde kullanılan kalıplar birbirinden farklılık göstermektedir.

Termal lazer kullanan sistemlerin en büyük avantajı kalıpların gün ışığından etkilenmemesidir. Genel olarak gazete gibi yüksek tirajlı işlerle uğraşan matbaalar termal lazer sistemini tercih ederler. Görülebilir ışık kullanan sistemlerin en büyük avantajı ise çok hızlı bir şekilde kalıp basılabilmesi ve banyo aşamalarının daha kısa olmasıdır. Bu özelliklerinden dolağı normal bir baskı firmasından çok daha fazla kalıp tüketimi olan gazete baskı tesislerinde görülebilir ışık sistemi ile çalışan CTP'ler kullanılmaktadır. Kullanılan banyo kimyasalları markadan markaya değişiklik göstermekte ve her marka kendi ürettiği kimyasalların kullanılmasını şart koşmaktadır.

CTP teknolojisi tüm basın sektörüne olduğu gibi hürriyet gazetesinin baskısına da kalite hız ve esneklik açısından büyük katkıda bulunmuştur. Sözü geçen teknolojinin hürriyet gazetesinin baskı sürecine katlıları aşağıda belirtilmiştir.

- Hız, diğer bir deyişle zaman tasarrufu,
- Daha az üretim aşamaları, daha az hata,
- Personel tasarrufu,
- Daha iyi register ve mürekkep dengesinden ötürü, baskı sırasında daha az başlangıç bozuğu,
- Daha çevreci bir üretimi başarılır kılması,
- İş akışında verimliliğin artması,
- Editoryal değişikliklerde esneklik kazanılması,
- Aynı baskı makinesi üzerinde aynı anda hem konvansiyonel hem de ctp kalıpların kullanılabilirliği,
- Daha keskin ve temiz bir dot kalitesi,
- Aynı ctp cihazı üzerinde farklı ebatlardaki kalıplara pozlama yapabilme esnekliği.

CTP teknolojisinin yukarıda sayılan artıların beklide en önemlileri gazetenin basımına kattığı esnekliktir. Yapılan görüşme sırasından meydana gelen örnek bir olayda gazete baskıya hazırlanırken telefonla bildirilen bir editoryal değişikliğin gazete baskı sürecini aksatması 20 dakika civarında olmuştur. Yapılan görüşmede klasik konvansiyonel yöntemler kullanıldığı dönemlerde bu tür bir değişiklik olduğunda ya uygulanması mümkün olmamakta ya da basım süreci çok geç saatlere kadar sürdüğü öğrenilmiştir.

Görüşme esnasında meydana gelen diğer bir örnek olayda ise matbaa ustası kalıpta ufak bir hata tespit etmiş ve bunu operasyon sorumlusuna iletmiştir. Sorunun algılanmasından hemen sonra sorunun düzeltilerek yeni kalıpların basılması 20 dakika civarında olmuştur. Görüşmeden alınan bilgilere göre böyle bir sorun sonrasında klasik konvansiyonel yöntemle kalıp hazırlanmasının yaklaşık 1.5-2 saat civarında sürmektedir.

Resim 13: *DPC'de kullanılan CTP sistemleri.*

3.1.2.2 Baskı Aşaması

1970'lerde tipodan ofsete geçişle birlikte basında teknolojik değişim başlamıştır. 1980'lere gelindiğinde teknolojik değişim sürecinin ikinci evresine geçilmiştir. Bu değişimin öncüsü Yeni Asır gazetesidir. İzmir'deki öteki büyük gazeteleri "rekabet" yoluyla ya da satın alarak ortadan kaldıran Yeni Asır, Hürriyet'in web ofseti getirmesinin hemen ardından, 1967 de Akbank'tan 70 bin sterlin kredi alarak bir ofset

baskı makinesi sipariş etmiştir. Böylece, 1930'dan beri kullandığı rotatif'i devreden çıkartmıştır.

Hürriyet'in getirdiği web ofset ile basılan "Yeni Gazete", Türk basınında ofset sistemiyle üretilen ilk günlük yayın olarak kabul edilir. Avrupai bir tasarımı benimseyen bu günlük yayın, gazete logosu da dahil olmak üzere hiç renkli sayfa barındırmıyordu. Sadece haftada bir ya da iki kere renkli fotoğraf yayımlanıyor, ayrıca kimi pazar eklerinde de renkli sayfalara rastlanabiliyordu. Bu durum gazetenin fiyatına da yansımış, dönemin diğer gazete fiyatları 25 kuruş ilen Yeni gazete 50 kuruştan satılmıştır.

Haldun Simavi, web ofset makinelerini aslında gazete basmak için getirmediğini belirtmiştir. Bir Amerika gezisi sırasında görüp aldığı Goss marka (sonradan adı Rockwell olan bir şirket tarafından üretiliyordu) makine, Hürriyet Gazetesinin tipo rotatifte renkli basma deneyleri yaptığı o tarihlerde Amerika'da hediye pullarının basımında kullanılmıştır. Sözü geçen deneylerde Hürriyet Gazetesi, Kromograf denilen renk ayırma aygıtını kullanarak renkli baskı için elverişli klişe yapma çalışmaları yapmıştır.

Düz baskı yapan ofset makinelerinin sayısı giderek artmış fakat bu dönemde ofset tekniği ile baskı yapmak tipo'ya oranla oldukça pahalı bulunmuştur. Ayrıca kağıt teminindeki problemler nedeni ile birinci hamur ve kuşe kağıt bulmakta zorluklar yaşanmıştır. Bazı gazeteler maliyetlerin çokluğundan dolayı kapaklarını ya da renkli olarak kullanılan sayfaları ofsette, siyah-beyaz basılacak sayfaları da tipo makinelerde bastırmıştır.[203]

Yeni gazete ile basın sektörüne giren, ardından Günyadın Gazetesi'nin teknolojiyi bünyesine katması ile önem kazanan ofset teknolojisi, 1970'lerin başından itibaten Hürriyet, Tercüman ve Milliyet gazeteleri tarafından kullanılmıştır.[204]

---

[203] Esen Ün,**Geçmişten Günümüze Ülkemizde Gazete Üretimi**, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, (Araştırma Projesi), İstanbul, 2002 s. 18
[204] Esen Ün,**Geçmişten Günümüze Ülkemizde Gazete Üretimi**, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, (Araştırma Projesi), İstanbul, 2002 s. 19

İncelememize konu olan DPC'nin makine parkında şu anda 3 adet "GOSS HT70" ve 2 adet "MAN Colorman" olmak üzere 5 double-width (double widh terimi iki tam gazete sayfasını aynı anda arkalı önlü basabilen makineler için kullanılmaktadır.) baskı makinesi bulunmaktadır.

Goss HT-70 baskı makineleri saatte 70.000 adet baskı yapmaktadırlar. Goss HT-70 baskı makinelerinin sayfa kapasitesi ise 24 sayfası renkli toplam 48 sayfadır. Harland Simon kontrol sistemi ile donatılan makinelerde tüm kontroller kontrol masasından yapılabilmektedir.

Resim 14: *Goss HT-70 baskı makineleri.*

Man-Colorman baskı makineleri, Avrupa'da da yüksek tirajlı gazetelerin yeni yeni kullanmaya başladıkları ve en son teknoloji ile üretilmiş baskı makineleridir. Baskı makinesi üzerindeki tüm operatör kontrolleri PECOM kontrol sistemi vasıtasıyla, kontrol masalarından yapılabilmektedir. Makine üzerinde gerçekleşen tüm işlemler PECOM kontrol sistemi tarafından saklanabilmekte ve bu toplanan veriler daha sonraki uygulamalarda veya problem çözümlerinde kullanılabilmektedir.

Man Colorman baskı makineleri 48 sayfası renkli toplam 72 sayfalık gazete basabilmektedir. Bu makineler için nominal hız saatte 85.000 kopyadır. Üzerinde

bulunan katlama aparatı sayesinde sayfa toplamları 64 olan iki ayrı gazeteyi aynı anda basabilmek te mümkündür. Bu durumda saatte basılan gazete sayısı 170.000 olabilmektedir. Aynı anda 4 huniden section olarak baskı yapmak da mümkündür.[205] DPC İstanbul tesislerinde, sayfa sayısına bağımlı olarak, bir saatte basılan toplam gazete sayısı 380.000 adet ile 550.000 adet arasında değişmektedir.

Resim 15: *MAN Colorman baskı sistemi.*

DPC tesislerinde 2000 yılına kadar 16'sı renkli toplam 48 sayfa basmak mümkünken şu anda 40'ı renkli toplam 64 sayfalık gazeteler basılabilmektedir. 2000 yılından önce kullanılan baskı teknolojileri saatte 70.000 CPH (Copy Per Hour – Saat Başına Kopya Sayısı) 'ye izin verirken 2000 yılında yapılan makine parkı geliştirmesi ile baskı hızı 85.000 CPH'ye ulaşmıştır.

Yapılan görüşme sonucunda DPC tesislerinde Hürriyet Gazetesinin İstanbul baskısının 4 saatte, hafta sonu baskısının ise ilavelerden dolayı 6 saatte basılabildiği öğrenilmiştir. 2000 yılı öncesi teknolojiler ile Hürriyet Gazetesi'nin İstanbul baskısı 5 saat, haftasonu ise 7 saatte basılabilmektedir.

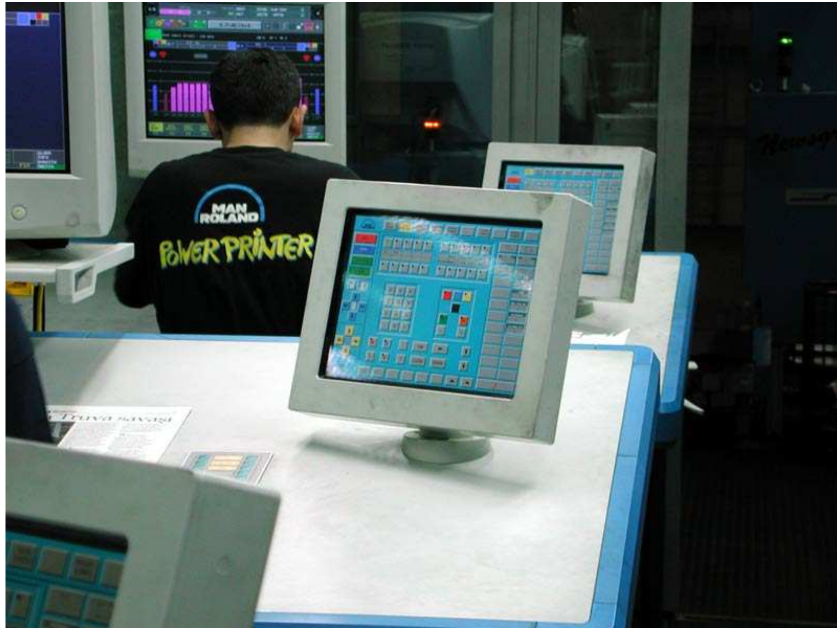
[205] Man Rolan Satış Sorumlusu Erol İpin İle Kişisel Mülakat (13.03.2006)

Resim 16: *MAN Colorman baskı sisteminin kontrol ünitesi.*

Baskı işleminin iş akışı ise şu şekilde gerçekleşmektedir:

▪ Planlanmış sayfa planına göre makine kontrol sisteminde sayfaların yer alışları (imposition) makine kontrol sistemi yardımıyla baskı operatörleri tarafından programlanır,

Resim 17: *Kontrol ünitesinde baskı programlaması.*

- Bu sayfa düzenine ilişkin olarak makineye uygun kağıtlar çekilir,

Resim 18: *Baskı makinesine uygun kağıdın çekilmesi.*

- Bunu takiben baskı başlamadan önce makinenin bu baskıya göre olan katlama, mürekkep, su sistemi kontrolü ve bunun gibi ayarlar yapılır,

- Prepress bölümü tarafından üretilen kalıplar baskı makinesinin kazanları üzerinde daha önceden programlanmış yerlerine baskı elemanları tarafından takılır,

Resim 19: *Kalıpların takılması ve takılmış kalıplar.*

- Tüm sayfalar tamamlandıktan sonra baskıya başlanır,

Resim 20: *Baskı halindeki man-roland.*

3.1.2.3 Baskı Sonrası (Postpress – Mailroom)

Baskı işlemi sırasında baskı makinesinde özel bir taşıyıcı konveyor ile toplanan gazeteler mailrooma gönderilmektedir. Mailroom'da gazeteler otomatik olarak sayılmakta, istiflenmekte, paketlenmekte ve etiketlenmektedir. Bu işlemlerden sonra artık gazete, dağıtıma hazır hale gelmiştir.

Resim 21: *Basılmış gazetelerim mailroom'a taşınması.*

Baskısı yapılan yayınlar eğer içlerine insert atılacaksa roll olarak isimlendirilen gazeteyi toplamaya ve üzerinde biriktirmeye yarayan büyük tamburlara sarılmaktadır. Daha sonra sarılmış gazeteler Müller Martini Newsliner sisteminde insertleri gazete içine atılır. DPC İstanbul Tesisinde 7 adet Newsliner sistemi bulunmaktadır. Her bir Newsliner sisteminin nominal hızı 40.000adet/saat tir. Her Newsliner'da 5 adet besleyici bulunmaktadır. Newsliner'lara gazeteleri ve de insertleri besleyici olarak adlandırılan istasyonlardan yapılmaktadır. Bunların biri ana gazeteyi diğer 4'ü ise insertleri beslemek amacı ile kullanılır.

Tesis tam kapasite çalıştığında saatte maksimum 1.280.000 adet insert 160.000 adet gazete içine atılabilmektedir.

Resim 22: *İnsertlerin sarıldığı "roll"lar.*

Yapılan görüşmede üretim sırasında veya üretimi takiben baskısı yapılan yayınların kalite problemleri kontrol edildiği öğrenilmiştir. Üretimi tamamlanmış

yayınlara ait bir müşteri şikayeti varsa incelenip raporlanmakta ve ayrıca bölge DPC Tesislerinde üretimi yapılmış yayınların rasgele alınmış örnekleri incelenerek, eğer varsa kalite problemlerinin raporlanmakta olduğu belirtilmiştir. Üretimde kullanılan kağıt, mürekkep, baskı kimyasalları ve diğer baskı malzemelerinin üretim için uygunluğu kontrol edilmekte raporlanmakta ve gerektiğinde ilgili laboratuarlarda örnekler teste gönderilmektedir.

DPC İstanbul tesislerinin günlük kağıt kullanımı 250-350 ton arasında, aylık mürekkep tüketimi ise 160.000 kg civarındadır.

3.1.3 Hürriyet Gazetesi Web Portalı (www.hurriyet.com.tr)

1997 yılından bu yana yayında olan Hürriyet Gazetesi'nin web portalı[206] ilk yayınladığı tarihlerde günlük gazetenin bir kopyası halinde iken zamanla hem teknolojik açıdan hem de içerik ve tasarımsal yenilenmeler ile büyük değişimlere uğramıştır. Portalın aylık tekil ziyaretçi sayısı 8,5 milyon olarak belirlenmiş ve bu ziyaretçilerin site içindeki toplam sayfa görüntüleme sayıları 400 milyon sayfa olarak belirtilmiştir. Görülmektedir ki günlük tirajının çok üzerinde bir ziyaretçi sayısına sahip Hürriyet Gazetesi web portalı okuyucunun ilgisini basılı yayınlardan daha çok çekmektedir. Bu ilginin bir çok sebebi olmakla beraber en çok önce çıkanları: zaman ve mekan sınırı olmadan ulaşılabilir olmak, sürekli güncel bilgiyi sunabilir olmak ve bu önemli hizmetlerin hepsini ücretsiz olarak sağlamak olduğu söylenebilir.

Hürriyet web portalı yayın yaptığı ilk yıllarda "vignette" isimli bir içerik yönetim sistemi (cms-content management system)[207] altında faaliyet göstermiştir[208]. Bu sistem bir süre sonra bırakılarak asp.net teknolojisi kullanılan ve özel olarak geliştirilen bir portal yazılımı kullanmaya başlayan hürriyet.com.tr halen aynı altyapı ile yayın

---

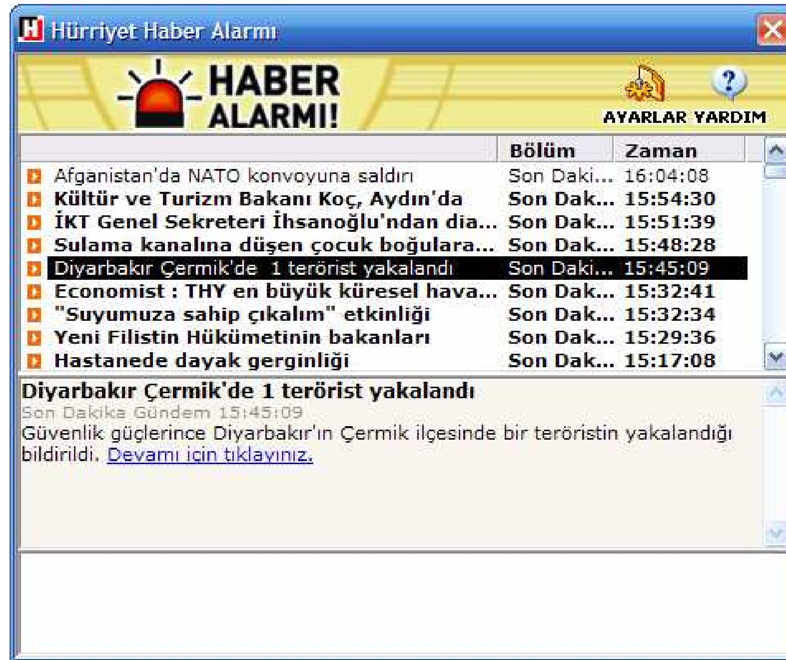
[206] Kırlı, **İnternet Teknolojilerinin Gazete ve Dergi Yayıncılığına Getirdiği Yeni Olanaklar**, , s.44

[207] İçerik yönetim sistemi tanımı ilk olarak web sitesi hazırlama ve yönetme fonksiyonu için kullanılmıştır. Önceleri birçok organizasyon kendi içerisinde amaçları doğrultusunda yazılımlar geliştirmiş olsa da, web sitelerini düzenleyen bu ufak sistemlerin bir pazar oluşturabileceği fikri ilk kez 1995 yılında belki de hala en kalabalık içerik grubuna sahip olan CNET firmasının kendi içerik yönetim sisteminin geliştirilmesi için bu Vignette firması ile anlaşması noktasında ortaya çıkmıştır. Zamanla kendi içerisinde portal sistemleri, wiki sistemleri vb. alt dallara ayrılan endüstri günümüzde halen gelişimini sürdürmektedir. (Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/CMS (Erişim Tarihi 17.06.2007)

[208] http://www.eksisozluk.com/show.asp?t=hurriyetim (Erişim Tarihi 17.06.2007)

hayatına devam etmektedir. Portal altında hava durumu, köşe yazarları, ekonomi, spor, kadın, sağlık, haberleri ayrı bölümler altında toplanmış ayrıca foto galeri, foto analiz, video, şehir rehberi gibi ek hizmetler ana sayfada sıralanmıştır. Youtube internet sitesi ile popülerlik kazanan web sayfası üzerinden video izleyebilme hizmetine Hürriyet web portalında da yer verilmiş ve sayfanın popülerliğini koruması sağlanmıştır. Hürriyet web portalı yeni medyanın en önemli olgularından birisi olan interaktiviteyi sağlaman amacı ile bir üyelik sistemi oluşturmuş ve üye olan kullanıcılara sitede yayınlanan haberlere yorum yazma, diğer siye üyeleri ile mesajlaşabilme, sık ziyaret edilen siteleri kaydedebilme, ajanda gibi birçok hizmet sunmaktadır.

Web portalı hizmetlerini sadece internet sayfası üzerinden değil "Haber Alarmı" isimli Windows tabanlı bir yazılım ile de vermektedir. Haber Alarmı yazılımı bilgisayara yüklendiğinde Hürriyet web sayfasına girmeden web sayfasındaki güncel haberleri kullanıcısına yansıtabilmekte[209] ve kullanıcıya bu sayede zaman kazandırmaktadır. Haber Alarmı yazılımının 55 bin kullanıcısı olduğu belirtilmiştir[210].

Resim 23: *Hürriyet Haber Alarmı yazılımının arayüzü.*

[209] http://haberalarmi.hurriyet.com.tr/ (erişim tarihi: 17/06/2007)
[210] http://www.hurriyetkurumsal.com/tr/internet_hizmetleri.asp (erişim tarihi: 17/06/2007)

Daha öncede belirttiğimiz gibi yeni medya kavramının en önemli özelliklerinden birisi olan etkileşim'i (interaktivite) sağlamak için Hürriyet web portalında bir üyelik sistemi oluşturulmuştur. Web sayfalarında etkileşimi sağlamak için oldukça sık kullanılan üyelik yöntemi yöneticiye hem sitenin ziyaretçi profili hakkında detaylı bilgi alabilme olanağı sunmakta hem de kullanıcının site içinde yaptığı hareketleri an be an kontrol edilebilmesi sayesinde sitenin kullanımını iyileştirme ve çeşitli konularda istatistik bilgiler edinebilme gibi ayrıcalıklar sunmaktadır. Hürriyet web portalına üye olduktan sonra portal üyenin kendi kişisel sayfasını yapmasına izin vermekte böylece kullanıcı portalı istediği gibi kişiselleştirme olanağına kavuşmaktadır. Kullanıcı portaldaki kişisel sayfasının içine takip ettiği haberleri, özgeçmişini, sık ziyaret ettiği adresleri, en çok okuduğu köşe yazarlarını ekleyebilmektedir. Portal bu hizmetlerin dışında kullanıcısına portal içinde bir kişisel blog oluşturabilme olanağını da sunmaktadır. Bloglar genel anlamda teknik bilgiye gereksinim duymadan kullanıcının kendi istediklerini yazdığı ve diğer kullanıcılarında bu yazılanlara bağlı yorumlar yazdığı basit web sitesi formlarıdır. İlk ağ günlükleri el ile yazılıp düzenlenirken günümüzde bu iş için özel hazırlanmış (örneğin wordpress gibi) yazılımlar kullanılmaktadır[211]. Günümüzün en popüler internet sayfası formlarından olan blog formunu Hürriyet Gazetesi de portalına dahil etmiş, böylece kullanıcısı ile etkileşim kurabilmek seviyesini daha da yükseltmiştir.

Hürriyet Gazetesi web portalı bahsettiğimiz tüm bu hizmetleri bedava sağlamasına karşın 2006 yılında 2.8 milyon YTL reklam geliri elde etmiştir[212]. Elde edilen bu ciddi reklam geliri internet portalının basın işletmesi için sadece "okuyucuya ek bir hizmet vermek" olarak algılanmadığını, portalın işletmeye ciddi şekilde gelir getiren bir yan kuruluş haline dönüştüğünü göstermektedir. Bununla birlikte reklam veren de portalın (ziyaretçi sayısı ile orantılı olarak) büyük bir reklam mecrası olduğunu kabullenmiştir.

---

211 http://tr.wikipedia.org/wiki/Blog (erişim tarihi: 17/06/2007)
212 http://www.hurriyetkurumsal.com/tr/internet_hizmetleri.asp (erişim tarihi: 17/06/2007)

3.2 Zaman Gazetesi'ndeki Teknolojik Gelişim Süreci[213]

Zaman ismi ile çıkan ilk gazete 1934'te Velid Ebuzziya'nın çıkarttığı gazetedir. Fakat bu gazete yayın hayatına uzun süre devam edememiştir. Zaman gazetesinin kuruluşundan iki yıl sınra Etem İzzet Benice'nin yayımladığı Açık Söz gazetesi Zaman'ın yerini almıştır. Açık Söz gazetesi ise 1937 yılında ismini Son Telgraf olarak değiştirmiştir[214]. Zaman isminde yayımlanan ikinci gazete ise CHP'nin desteği ile 1948 yılında kurulmuş ve Nusret Safa Coşkun tarafından İstanbul'da yayımlanmaya başlamıştır. Kendi matbaası olmaması gibi teknik yetersizlikleri olan bu gazete de yayın hayatına uzun süre devam edememiş ve 1950 yılında düştüğü ilan sıkıntısı dolayısıyla yayın hayatına sın vermiştir.

Günümüzde halen yayınlanmakta olan Zaman gazetesi ise 3 Kasım 1986'da kurulmuştur. Kadrosunda Fehmi Koru, Ali Bulaç, Mehmet Doğan, Hüseyin Hatemi, Adnan Peşken ve Fikret Eratan gibi isimlerden oluşan bir yazar kadrosuna sahip olan Zaman Gazetesi 1987 yılının Aralık ayında bir kadro genişlemesine giderek Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Ziyat Ebuzziya, Şevki Ezgi, İsmail Hekimoğlu, Nezih Uzel gibi yazarları kadrosuna katmıştır[215].

Kasım 2001 tarihinden iribaren içerik ve özellikle mizanpaj olarak yenilenen gazete 1995 tarihinde internet üzerinden test yayınlarına başlamış ve Haziran 1996 tarihinden itibaren internetin ilk Türk gazetesi olma özelliğini kazanmıştır.

Zaman Gazetesi tasarım anlayışını değiştirdikten sonra yeni sayfa düzeni ile Society of News Design adlı uluslararası bir tasarım derneğinin ve Syracuse Üniversitesinin düzenlediği dünyaca ünlü sayfa tasarım yarışmasında üç ayrı ödül almıştır (gazetenin genel tasarımı mükemmellik ödülü, akademi sayfası gümüş madalya, spor eki mükemmellik ödülü).

---

[213] Zaman Gazetesi Görsel Tasarım Yöneticisi Selim Şimşiroğlu ile Kişisel Mülakat (07/02/2007)
[214] Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Günümüze Türk Basın Tarihi**, I. Basım, İstanbul: Remzi,2003, s.164
[215] Topuz, **II. Mahmut'tan Günümüze Türk Basın Tarihi,** s.294

3.2.1 Baskı Öncesi Süreçteki Teknolojik Gelişim

Zaman Gazetesi'ndeki teknolojik gelişim sürecinin baskı öncesi bölümünün incelendiği bu bölümün çalışması Zaman Gazetesinin Yenibosna'da bulunan merkezindeki tasarım biriminde gerçekleştirilmiştir.

Gazetenin aynı merkezde bulunan matbaa binasına gitmeden önceki tüm işlemleri kapsayan baskı öncesi iş süreci aşağıda belirtilen iş akış şemasında belirtilmiştir:

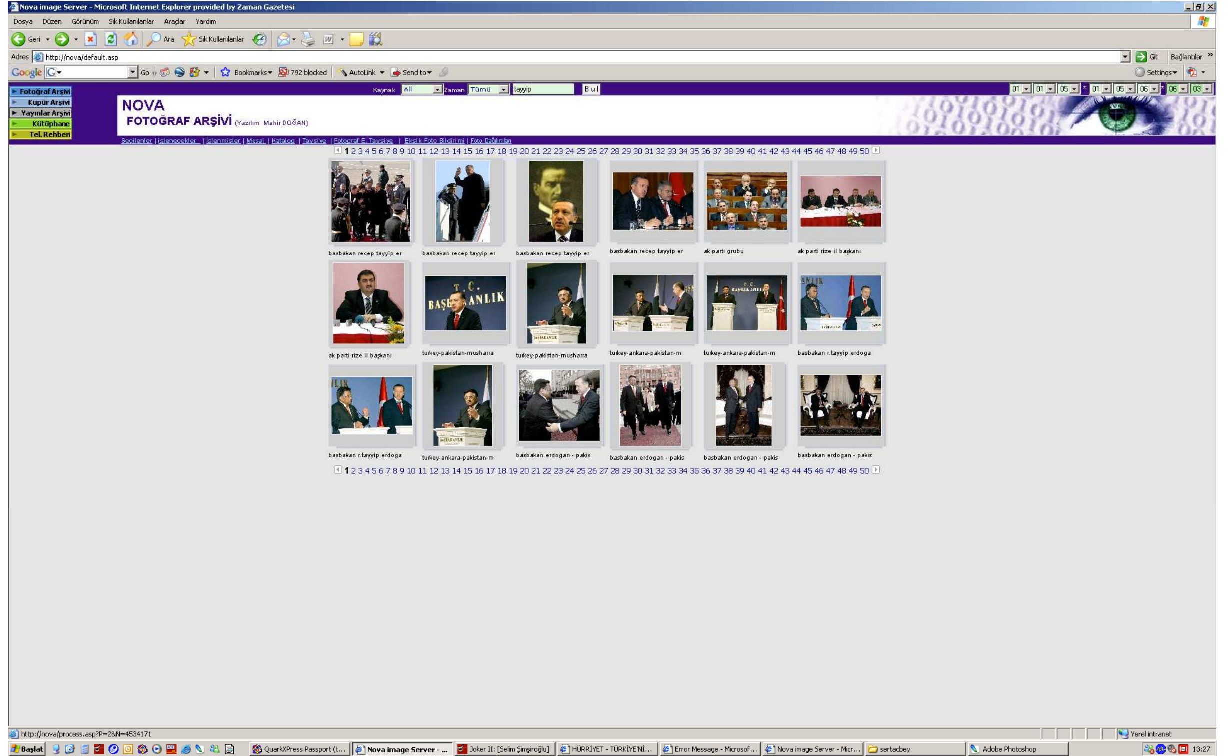
Şekil 4: *Zaman gazetesi baskı öncesi iş akış şeması.*

Zaman Gazetesinin haber toplama ve tasarım operasyonlarının tümü sayısal ortamda gerçekleştirilmektedir. İş akışının en tepesinde yer alan "haber toplama" sürecine bakıldığında haberin çok önemli bir parçası olan fotoğrafta da teknolojinin yakalandığını ve tamamen sayısal fotoğraf makineleri ile çalışıldığını görmekteyiz. Yapılan mülakatta 2000'li yıllardan itibaren sayısal fotoğraf teknolojisinin kullanılmaya başlandığı 2001 yılından itibaren ise örneksel fotoğraf teknolojisinin yerini tamamen

sayısal teknolojiye bıraktığı öğrenilmiştir. Fotoğrafta sayısal teknolojiye geçilmesinin işletme açısından birçok artısı vardır. Hem fotoğrafçı açısından çalışma kolaylığı sağlaması hem de işletmenin baskı-banyo gibi maliyetlerini düşürmesi açısından sayısal teknolojinin önemi yadsınamaz. Fotoğrafçı sayısal teknolojinin sayesinde fotoğraf makinesinin deklanşörüne film bitmesi derdi yaşamadan basabilmekte, ayrıca çektiği fotoğraflardaki ışık, kompozisyon, netlik hatalarını anında görerek önemli bir haberin fotoğrafını yetersiz çekme tehlikesinden kurtulmaktadır. Ayrıca sayısal görüntüleme teknolojileri öncesi foto-muhabirin çektiği karelerin tasarımcının kullanabileceği şekle aktarılması için mutlaka banyo edilmesi (bazen karta basılması) ve tarayıcılar aracılığı ile sayısallaştırılması gerekmekte idi. Sayısal teknoloji sayesinde fotoğraf makinesinin bellek kartında zaten sayısal olarak biriken fotoğraf kareleri basit bir usb kablosu yada kart okuyucular sayesinde başka hiçbir işlem yapmaya gerek kalmadan bilgisayara aktarılabilmektedir. Bu kolaylığın iş süreçlerine hız kazandırdığı çok açıktır.

Zaman gazetesinin haber ve fotoğraf arama-seçme operasyonlarının tümü sayısal ortamda gerçekleştirilmektedir. Fotoğraf arama arşivi için “nova” isimli bir yazılım kullanılmakta. Haber arşivi ise “joker” isimli bir arama yazılımı kullanılmaktadır. İki yazılımda hem haberler hem de fotoğraflar arasında tarih aralığı ve anahtar kelime (keyword) kullanarak tarama yapabilmekte ve bulunan haber ya da fotoğraflar sayısal ortamda kullanıcıya sunulmaktadır. Aşağıda ara yüzlerini göstereceğimiz bu iki yazılım da gazetenin baskı öncesi operasyonlarına hız katmakta ve bundan ayrı olarak gazete içinde iyi bir haber-fotoğraf arşivi oluşturulmasını ve bu arşivin kolaylıkla yönetilmesini sağlamaktadır. İlk olarak inceleyeceğimiz nova yazılımı temel olarak 4 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler: sayısal fotoğraf arşivi, kupür arşivi, kütüphane katalogu, telefon rehberi olarak belirlenmiştir. İlk olarak ele alacağımız sayısal fotoğraf arşivi dünyanın çeşitli ajanslarından gelen günlük 2000 kadar fotoğrafı arşivleme amaçlı oluşturulmuştur ve şu anda bünyesinde 2.5 milyon adet fotoğraf barındırmaktadır. Kupür arşivi bölümünde ise özellikle ulusal gazeteler olmak üzere birçok kaynaktan toplanmış haber, makale, dizi yazı, köşe yazısı, yorum ropörtaj gibi yazılar arşivlenmektedir.

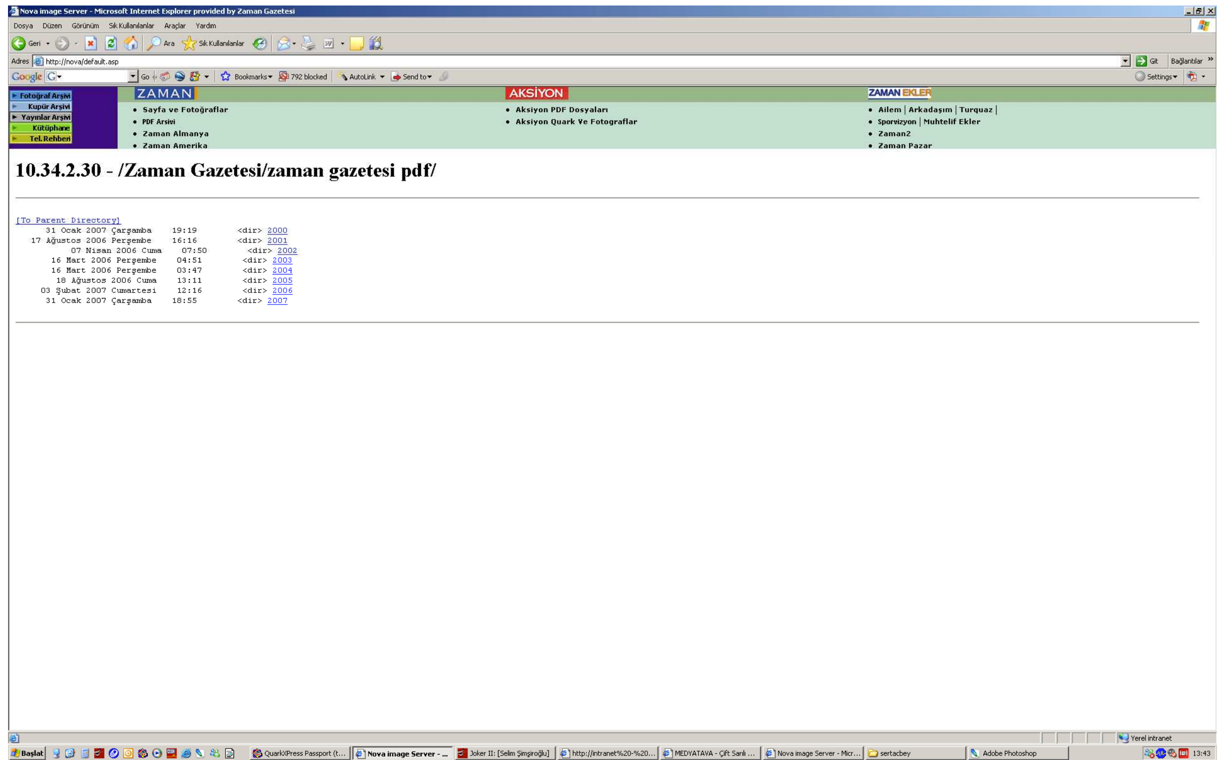
Fotoğraf arşivleme sistemi olarak kullanılan “nova” yazılımının ara yüzü aşağıda gösterilmiştir.

***Resim 24:** Zaman Gazetesi - Nova yazılımının arama sonrası ekran görüntüsü*

Resimde de görülebileceği gibi yazılımda istenilen tarih aralığında, istenilen ajans (veya gazete foto-muhabirleri) tarafından üretilen ve içerisinde istenilen anahtar kelimeleri içeren fotoğraflar buluna bilmektedir. Örnek resimde zaman aralığı ve ajans sınırlaması olmaksızın içinde “tayyip” kelimesi geçen tüm fotoğraflar arattırılmış ve ortaya yukarıdaki görüntü çıkmıştır. Burandan sonra kullanıcı istediği fotoğrafı seçip bilgisayarına kaydedebilir. Yazılımın kullanıcıya sunduğu olanaklar bununla kalmamaktadır. Bundan başka olarak yazılım kullanıcıya seçtiği fotoğrafları biriktirebilme, tasarımcıya tasarladığı sayfa için eksik fotoğraf bildiriminde bulunma, resimler üstüne açıklama ekleme, fotoğraf editörleri için istenen ya da eksik olan fotoğrafları görebilme, kullanıcılara fotoğraf tavsiye edebilme, fotoğraf işleyecek olan birim için işlenmesi istenen ya da işlenmiş olan fotoğrafları listeleyebilme imkânlarını sunmaktadır. Burada ufak tefek özellikler gibi görünen yazılımın bu yetenekleri, rutin operasyon içinde kullanıcılara (gazete çalışanları) büyük bir kolaylık getirmekte ve

onlar gün içinde yapılması gereken ve zaman kaybına yol açan birçok gereksiz işten kurtarmaktadır. Ayrıca geriye dönük kullanılan fotoğraflarında arşivlenmiş olması daha arşiv içi kataloglama yapılmasını kolaylaştıracaktır. Nova programı aynı zamanda zaman gazetesinin 2000 yılından bu yana çıkan tüm sayılarını pdf dosyası halinde arşivlemektedir. Pdf dosyasının sunduğu ufak boyut ve dokümanın bütün öğelerini (resim, yazı, font vs.) tek dosya içinde tutabilme olanağı sayesinde gazete arşivi tamamen elektronik ortama aktarılmış ve bu arşive kolaylıkla ulaşılabilmesi sağlanmıştır. Aşağıda gazete arşivinin ekran görüntüsü gösterilmektedir.

Resim 25: *Zaman Gazetesi - Gazete arşivi ekran görüntüsü.*

Zaman gazetesinin çeşitli ajanslardan gelen haber metinleri arasında arama yapmak ve bu haberleri arşivlemek için joker isimli yazılımı kullanmaktadır. Joker yazılımı aralarında Anadolu Ajansı, AFP, ANKA, CİHAN, REUTERS gibi önde gelen haber ajanslarının da bulunduğu birçok ajanstan ve zaman gazetesinin bünyesinde bulunan muhabirlerden gelen haberleri arşivleme ve bu arşiv içinde çeşitli ölçütlere göre arama yapabilme işini üstlenmektedir. Yazılımda istenilen ölçütlere uyan haberler anında listelenmekte ve kullanıcı bu yazıları sadece iki komut yardımı ile (kopyala ve

yapıştır) kendi bilgisayarına alabilmektedir. Kullanıcı bulduğu haberler içinden istediğini kendi özel arşivine atabilmekte ya da yetkisi var ise yayın gündemine taşıyabilmektedir. Tüm bu özelliklerin tıpkı “nova” yazılımında değindiğimiz gibi gazete operasyonlarını hızlandırdığı açıktır. Çalışanlar eski sistemlerde olduğu gibi faks ya da teleks sistemleri ile gelen haberleri derlemek, teker teker okuyarak arasından haber seçmek ve seçtiği haberi tekrar dizmek işlerinden kurtulmuşlardır. Zaman gazetesinin tasarım aşaması artık birçok ulusal gazetede olduğu gibi sayısal ortamda gerçekleştirilmektedir. Gazete tasarımlarını Quark XPress isimli ünlü masaüstü yayıncılık yazılımı ile gerçekleştirmektedir[216].

Resim 26: *Quark XPress yazılımında Zaman Gazetesi’nin birinci sayfası.*

Zaman Gazetesi’nde yaptığımız mülakat sonucunda, gazete tasarımının kurallarının bir kitapçık olarak hazırlanıp tasarımcılara dağıtıldığı öğrenilmiştir. Çalışanlara dağıtılan bu kitapçıkta gazetenin tasarımında birçok ayrı durum için daha önceden düşünülmüş tasarım ilkeleri bulunmakta ve tasarımcı kendi yaptığı tasarımı bu ilkeler ile sınırlandırmaktadır. Üstteki resimde de görüldüğü gibi sunulan tasarım ilkelerinin bazıları program içinde “style sheet” olarak tanımlanmış ve tasarımcı tasarladığı bölüme

[216] Zaman gazetesinde sayfa tasarım yazılımı olarak kullanılan Quark XPress yazılımı günümüze kadar dergi ve gazete yayıncılığında dünya standardı olarak kabul edilmekte idi. Hâlihazırda birçok gazete ve dergide kullanılmakta olan bu yazılımın artık bir rakibi var; Adobe firmasının üretmekte olduğu Indesign isimli yazılım. Ancak çalışmamızda incelediğimiz iki gazetede de bu yazılım kullanılmadığı için Indesign yazılımının detaylarını anlatma gereği görülmemiştir.

uygun tasarım ilkesini barındıran stili seçerek daha rahat ve hızlı bir çalışma ortamına kavuşmuştur. Örnek olarak “ana metin”, “ara başlık”, “başlık”, “foto imza”, “kutu başlık”, “manşet bold”, “manşet light”, “resim altı”, “spot” gibi başlıklarla tanımlanmış hazır tasarım şablonları verilebilir. Tasarım ilkelerinin belirlenmiş olması gazetenin bir tarzının olmasını ve bu tarzın devam etmesinin garantisini sağlamıştır. Sözü geçen ilkeler görsel yöneticiler ve editörlerinden işlerini daha sağlıklı ve hızlı yapabilmelerini sağlamıştır.

Tüm bu aşamalardan sonra gazete, baskı öncesi aşamalarının sonuna gelmiştir gazete son kez editöryal kontrolden geçer ve bundan sonra matbaa’ya gönderilmeye hazırdır. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde Zaman Gazetesi’ndeki baskı süreçlerini inceleyeceğiz.

3.2.2 Baskı Süreçlerindeki Teknolojik Gelişim[217]

Kuruluş yıllarında Ankara’da basılan Zaman Gazetesi, İstanbul’a taşındıktan sonra matbaa tesislerine önem vererek geliştirmiştir. İlk yıllarında teknik zorluklar nedeni ile erken baskı yapmak zorunda olan gazete zaman içerisinde bünyesine kendi baskı tesislerini eklemiş ve teknolojik gelişmelere uzak kalmayarak makine parkını sürekli yenilemiştir. Yapılan mülakatta İstanbul ve Ankara dışında Erzurum, İzmir ve Adana baskı tesislerinin devreye girmesi ile tiraj arttırmaya gidildiği fakat tiraj arttıkça da mevcut teknolojilerin yetersiz kalması ile sürekli teknoloji yenileme, makine ekleme yada mevcut makineleri revize etme ihtiyacının doğduğu öğrenilmiştir.

Gazetenin İstanbul dışındaki Adana, İzmir ve Erzurum’da kurulan matbaalarında saatte ortalama 18 bin adet 12 sayfası renkli toplam 28 sayfa gazete basabilen manuel makineler mevcuttur. Ankara’daki baskı tesislerinde ise 12 yine 12 sayfası renkli toplam 28 sayfa, saatte 35 bin adet gazete basabilen Heidelberg marka matbaa makineleri bulunmaktadır. İstanbul tesislerinde 98 yılına kadar Heidelberg Haris Merkür model 45 bin etiket 30 bin gerçek baskı kapasitesi olan makineler kullanılmış, şu anda ise KBA (Koenig&Bauer) Comet marka tek en çift kutur (single witdh double

---

[217] Zaman Gazetesi Matbaa Bölüm Sorumlusu Muharrem Yaşar ile kişisel mülakat (07.02.2007)

around) özellikli makineler kullanılmaktadır. Gazete şu anda kullanılan KBA model makineler ile 70 bin / saat 24'ü renkli 16'sı siyah beyaz toplam 40 sayfalık bir baskı kapasitesine kavuşmuştur. Bu hız ortalama 300 bin tirajı olan bir gazetenin toplam tirajını 4,2 saatte basabilmesi demektir ki bu hız önceki teknolojinin 2 katından daha fazla bir kapasitedir[218].

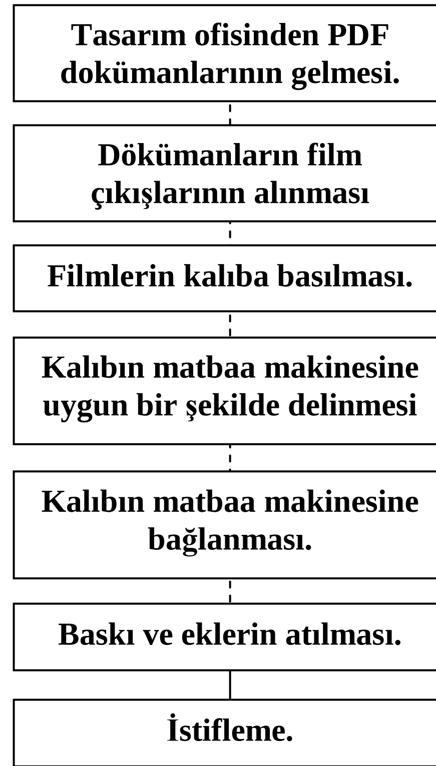
Yeni kurulan bu KBA makineler sayesinde makinelerin tüm ayarları gerek otomatik gerekse uzaktan kumandalı konsollar ile idare edilebilmekte ve bilgisayarlı renk üretim teknolojisi sayesinde yüksek verimli ve baskı kalitesi açısından üst seviyede ürünler çıkarılabilmektedir. Aşağıdaki resimde 2004 yılında kurulmuş KBA marka makine parkı görülmektedir.

Resim 27: *Zaman Gazetesi - KBA Comet baskı makineleri.*

Gazetenin baskı sürecine ilişkin iş akışı aşağıda gösterilmiştir.

[218] Heidelberg makinelerle 300 bin tirajı basmak yaklaşık 10 saat sürmekte idi.

Şekil 5: *Zaman Gazetesi baskı süreci iş akış şeması.*

Gazete, tasarım ofisinden matbaaya gelir gelmez ilk önce gelen dokümanların film çıkışları ve kalıplama işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Zaman Gazetesi bu aşamada konvansiyonel teknikler kullanmaktadır. Yani henüz CTP teknolojisine geçiş başlamamıştır. Yapılan mülakatta hassas yapılan ölçümlemeler ile CTP kalitesinin yakalanabildiğini bu yüzden bu yeni teknolojiye geçmekte acele edilmediği öğrenilmiştir. Yine alınan bilgilere göre teknolojik gelişmeleri takip etmemenin mümkün olmadığı bu yüzden de CTP geçiş çalışmalarının bir süredir yürütüldüğü ve yakın zamanda bu teknolojiye geçişin yapılacağı öğrenilmiştir.

Konvansiyonel yöntemlerle gelen dokümanın baskıya hazırlanabilmesi için ilk önce film çıkışının alınması gerekmektedir. CTP geçişinin düşünülmesine rağmen film çıkışı için yatırım yapılmış ve fujifilm marka luxel f 600 model yeni film çıkış makineleri alınmıştır. Makinenin pozlama hızı 2400 dpi ve tramlama kalitesi ise 25-157 dpcm (65-400 lpi) aralığındadır.

Resim 28: *Zaman Gazetesi - Fuji film marka film çıkış makinesi.*

Film çıkışından sonra alınan film kalıp pozlaması için Kodak Polychrome KOR-D model kalıp pozlama makinesinde işleme alınmakta ve baskı makinesinin merdanelerine bağlanacak kalıplar bu sayede hazır olmaktadır. Bunlardan başka Spectra Proof ve egraf marka iki kalıp pozlama makinesi de halen kullanılmaktadır. Film çıkışlarının kalitesi densitometre denilen cihazlarla ölçülerek film makinelerinin olması gereken yoğunlukta tram üretmeleri sağlanır. Böylece her zaman aynı oranda renk yoğunluklarını yakalamak mümkün olmaktadır. Zaman gazetesinde kullanılan Techkon T120 model densitometre de film üzerindeki siyahlık yoğunluğunu (densite) veya tram % oranlarını ölçebilmektedir.

Resim 29: *Zaman Gazetesi - Densite ya da tram ölçümleri için kullanılan Techkon T120.*

3.2.3 Zaman Gazetesi İnternet Portalı (www.zaman.com.tr)

Türkiye'nin ilk gazete portalı olan zaman.com.tr yayın hayatına 2 Aralık 1995 tarihinde başlamıştır. Yayına başladığı ilk yıllarda sadece gazetede yer alan haberlerin internet ortamına taşınmasını sağlayan portal, 12 senelik yayın hayatı içinde gelişen internet teknolojilerine paralel olarak kendini yenilemiş ve birçok değişikliğe uğramıştır.

Ziyaretçi sayısı incelediğimiz diğer bir işletme olan Hürriyet Gazetesinin oldukça altında kalan (alexa.com verilerine göre) Zaman Gazetesin internet portalı, ana sayfasını gündemdeki haberlerin oluşturduğu ve yine bu sayfadan ekonomi, politika, spor, dış haberler, kültür sanat, televizyon gibi bölümlere ulaşmaya imkân sağlayan bir formda yayın yapmaktadır. İnternet portalları yapıları gereği kullanıcıya en çok bilgiyi en kolay ulaşılabilir halde sunmayı amaçladıklarından web sayfasının indeks sayfası olarak adlandırılan ilk giriş sayfaları büyük önem arz etmektedir. Tıpki Hürriyet Gazetesi internet portalında olduğu gibi Zaman Gazetesi'nin portalında da giriş sayfasında güncel haberler, en çok okunan haberler, borsa bilgileri, köşe yazarları gibi birçok bilgiye yer verilmiştir.

Daha öncede bahsettiğimiz gibi youtube internet sitesi ile popüler bir hale gelen internet sayfası üzerinden video yayını yapma (streaming) sistemi Zaman Gazetesi'ninde dikkatini çekmiş ve web portalı içerisinde multimedya (çoklu ortam) isimli bir bölüm oluşturulmuştur. Bu bölümde video'ya olduğu kadar fotoğraf ve ses gibi öğelere yer verilmiştir. Multimedya bölümüne kullanıcıların herhangi bir şekilde dosya göndermeleri mümkün olmadığından bölümün etkileşimli bir yapıda olmadığını söyleyebiliriz.

Yeni medya kavramının en önde gelen olgusu olan etkileşim'i sağlamak için portal'a Zaman'ım isimli bir bölüm eklenmiştir. Bölüm üyelik sistemi ile işlemekte ve bir blog hizmetinden daha çok web sayfasının kişiselleştirilmesine yönelik özellikler bulunmaktadır. Kullanıcı sayfaya yerleştirilen menüleri kullanılarak kendi sayfasına Zaman Gazetesi içindeki bölümleri ya da takip etmek istediği köşe yazarlarını

ekleyebilmekte böylece Zaman'ım aracılığı ile ilgilendiği sayfalara en kısa zamanda ulaşabilmektedir. Zaman'ım bölümünden başka kullanıcı etkileşimini sağlayan bir diğer bölüm ise forum bölümüdür bu bölümde klasik forum yapısından farklı bir şekilde kullanıcının konu başlığı açması engellenmiş sadece portal yöneticileri tarafından açılan başlıklara yorum yazılabilmesi sağlanmıştır.

3.3 Yerel Gazetelerin Teknolojik Durumuna Bir Örnek: Kocaeli Demokrat Gazetesi[219]

Kocaeli Demokrat Gazetesi'nde 5 redaktör muhabir, 7 dış muhabir, 4 spor muhabiri, 6 baskı öncesi elemanı, 11 baskı tesisi çalışanı olmak üzere toplam 33 kişi ile faaliyetine devam etmektedir. Yapılan görüşmelerde gazetenin bugüne kadarki toplan yatırımının 3 milyon YTL' ye ulaştığı öğrenilmiştir.

Kocaeli Demokrat Gazetesi'nde iş akışı sabah 9.30'da gerçekleştirilen gündem toplantısı ile başlamaktadır. Yayın yönetmeni, yayın koordinatörü, istihbarat müdürü ve görsel yönetmenin katılımı ile gerçekleştirilen toplantıdan sonra muhabirlere görev dağılımı yapılır ve gazetenin üretimine geçilir. Gazetenin üretim aşamalarının ilki tıpkı incelediğimiz ulusal gazetelerde olduğu gibi haber toplama ve değerlendirme aşamasıdır. Haber toplama aşamasında gazetede kullanılan bütün fotoğraf makinelerinin sayısal makinelerden oluştuğu artık örneksel (filmli) fotoğraf makinelerinin kullanılmadığı öğrenilmiştir. Gazetenin günlük 60-80 arası haber akışına sahip olup, bu haberlerin 50-70 kadarının gazetede yayımlanmaktadır. Spor servisinin haber akışı ise günlük 30 haberden oluşmaktadır.

Haberlerin toplanması ve gazetenin tasarımında kullanılması aşamalarında incelediğimiz diğer ulusal gazetelerde olduğu gibi özel bir program kullanılmamaktadır. Gelen günlük haberler gazete içinde kurulu ağ üzerinde çalışan bir sunucu üzerinde toplanıyor. Haberler, sunucu üzerinde paylaştırılmış bir klasör içinde her sayfa için oluşturulan klasörler içine fotoğrafları ile birlikte kopyalanır. Böylece tasarımcı, editör ya da yönetici istediği zaman sayfa içindeki haberleri ve diğer görsel materyalleri

[219] Kocaeli Demokrat Gazetesi Kurucu Ortağı Barbaros Tantan ile Kişisel Mülakat (30.05.2007)

rahatça görebilmektedir. Sıklıkla kullanılan fotoğraflar ağ üzerinde faaliyet gösteren sunucu üzerinde tutulmaya çalışılsa da muhabirlerden gelen haberler genellikle muhabirlerin kişisel bilgisayarlarında depolanmaktadır. Tabi bu durum gazete arşivinin güvenliği açısından olumsuz bir durum teşkil etmektedir. Özeli bir arşiv yazılımı kullanmak, bir ulusal gazetenin çok altında bir haber trafiğine ve tirajına sahip olan yerel gazeteler için hem atıl bir yatırım hem de gereksiz bir mali külfet anlamına geleceğinden bu durum normal karşılanabilir.

Gazetenin tasarımında incelememize konu olan diğer ulusal gazetelerde olduğu gibi QuarkXPress yazılımı kullanılmaktadır. Fakat buna rağmen gazetenin görsel yönetmeni ile yaptığımız görüşme sırasında gazetenin sayfa bütünlüğünü korumak açısından sayfaların halen tasarımcıya taslak olması açısından el ile milimetrik kâğıtlara çizildiği öğrenilmiştir[220]. Gazetenin tasarımına ilk olarak ekler ve spor sayfalarından (4 sayfa) başlanmaktadır. Gün içinde saat 14.30'da ilk sayfanın çizimine başlanmakta ve ilk sayfanın tasarımı 30 dakika içinde bitirilebilmektedir. Biten sayfalar matbaaya e-posta aracılığı ile pdf dosyası olarak gönderilmekte ve sayfaların matbaaya gönderilmesi için tüm gazetenin bitmesi beklenmemektedir. Saat 18.00'da tasarımı tamamen biten gazete baskısı saat 18.30'da bitirilmektedir. Gazetenin bu kadar erken basılmasının sebebi gazetenin bu saatlerde genel dağıtım haricinde şehir içinde el ile satılmasıdır. Gazetenin günlük tirajı 2500–2800 adet arasında değişim göstermektedir.

[220] Kocaeli Demokrat Gazetesi Görsel Yönetmeni Ersin İnsan ile Kişisel Mülakat (30.05.2007)

Resim 30: *Kocaeli Demokrat Gazetesinin QuarkXPress yazılımındaki kapak sayfası.*

Yapılan görüşmelerde gazete içinde çalışacak kalifiye eleman bulmanın gazete açısından büyük sorun teşkil ettiği öğrenilmiştir. Kalifiye olan elemanların büyük bir çoğunluğu ulusal gazetelerde çalışmak istemekte bu yüzden yerel gazetede çalışacak eleman bulunması oldukça zorlaşmaktadır. Gazete bu sorununu piyasadan yetişmemiş eleman istihdam ederek kurum içinde eğitime tabi tutma yöntemi ile çözmüştür. Fakat bu şekilde bir eğitimin en azından 1 sene sürebileceği düşünüldüğünde bunun gazete için ne kadar büyük bir külfet olduğu ortaya çıkmaktadır.

Baskı aşamasına gelindiğinde ise Kocaeli Demokrat Gazetesi, bir yerel gazete için büyük sayılabilecek bir baskı tesisi'ne sahiptir. 8 ünite baskı ve ¼ katlama ünitesine sahip tek en (single width) Goss Community web ofset makinesi ile Kocaeli Demokrat Gazetesi'nin bir günlük tirajı (2500-2800 arasında) 15 dakikada basılabilmektedir. Gazetenin tesisi sadece Kocaeli Demokrat Gazetesi'nin baskısını yapmamakta birçok matbaa işlerini de alarak işletmeye ek gelir temin etmektedir.

Resim 31: *Kocaeli Demokrat Gazetesinin baskı tesislerinde bulunan Goss Community web ofset makinesi.*

Gazetenin eskinden sahip olduğu tabaka ofset makinesi ile 1500 tirajın basılması yaklaşık 8 saat sürmektedir. Şimdi kullanılan teknoloji ile 2500-2800 tirajı 15 dakikada basabilen gazete teknolojik gelişimden payına düşeni almış ve bu sayede büyük bir baskı hızına kavuşmuştur.

Baskı öncesi hazırlık aşamasında ise gazetede henüz CTP teknolojisi kullanılmamaktadır. Bu yüzden Zaman Gazetesinde olduğu gibi konvansiyonel sistemler ile ilk önce gazetenin film çıkışları alınıp montajlandıktan sonra bu filmler kalıplara pozlanır. Kalıp banyo edildikten hemen sonra baskı makinesinin merdanesine uygun bir şekilde delinir ve gazete basılmaya hazır hale gelir.

Resim 32: *Kocaeli Demokrat Gazetesi'nin filmleri montaj aşamasıda.*

Kocaeli Demokrat Gazetesi kendine yeten çoğu teknolojik gelişmeyi takip eden modern bir yerel gazete altyapısına sahiptir. Fakat tüm bu teknolojik gelişmelerin sonrasında bu teknolojiyi kullanabilecek vasıflı eleman istihdamında büyük sorunlar yaşanmaktadır. Büyük gazetelerin çoğu vasıflı elemana daha cazip gelmesinden dolayı sürekli yeni eleman yetiştirmek gazete açısından büyük bir külfet ve zaman kaybı olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4 Hürriyet, Zaman ve Kocaeli Demokrat Gazetelerindeki Teknolojik Gelişimin Karşılaştırılması

Yukarıdaki bilgilerin ışığında söylenebilir ki; incelediğimiz iki gazetede de teknolojik değişim süreci baskı ve baskı sonrası gazete üretimine çok büyük artılar getirmiştir. Gerek editöryal, gerekse tasarımdan kaynaklanan hatalar için işletme daha esnek olabilmekte ve hatanın düzeltilmesi işletmeye çok fazla bir külfet getirmemektedir.

Hürriyet Gazetesinde gelinen teknolojik noktanın gazete açısından artılarından bir tanesi hata düzeltme toleransı üst seviyeye çıkmış olması fakat buna rağmen çalışma saatleri artması gerektiği yerde düşmesi, (acil baskılar hariç olmak üzere) sabah mesaileri ortadan kalkması olarak görülmektedir. Bu durum işletmenin personel yapısına da yansımış; DPC işletmesinde baskı bölümünde çalışan 60 kişilik kadro, yeni teknoloji sonrasında 6 kişiye düşürülmüştür.

Baskı sürecindeki teknolojik gelişmenin büyük bir kısmını oluşturan CTP teknolojisi ise işletmeye birçok yarar sağlamıştır. Bunlar: hız yani zaman tasarrufu, üretim aşamalarının azalması dolayısı ile daha az hata yapma şansı, personelden tasarruf, daha kontrollü baskı sonucu daha az başlangıç bozuğu, daha az kimyasal ve materyal kullanımı sonucundan daha çevreci bir üretim yapabilme şansı, iş akışında verimlilik artışı, editöryal değişikliklerde esneklik kazanılması gibi yadsınması mümkün olmayan yararlardır.

DPC'de yapılan görüşmeden alınan bilgilere göre personel görünümü yeni teknolojiler öncesi daha çok "vasıfsız" olarak nitelendirilirken, teknolojik değişim sonrası işletme daha kalifiye eleman aramak durumunda kalmıştır. Daha önce belirtilen "vasıfsız" iş gücünü istihdam etmekte bir sorun yaşanmazken, teknolojik değişim sonrası teknolojiyi bilen "kalifiye" eleman istihdam edilmesi zorlaşmış ve istihdamda işgücü problemleri ile karşılaşılmıştır. Bu sorun yarı vasıflı elemanlar istihdam edilerek bu elemanların kurum için eğitime tabi tutulması ve bu sayede ana teknik kadronun oluşturulması ile aşılabilmiştir.

DPC’den edindiğimiz bilgilere göre teknolojinin, kontrolü baskı öncesinde yapabilmesi sayesinde “başlangıç bozuğu” olarak nitelendirilen ilk parti gazetenin kalite kontrol işleminde kullanılması sonucu oluşan atık kâğıt ve mürekkep masrafları minimum seviyeye inmiştir.

Hürriyet Gazetesi’ndeki baskı öncesi teknolojilerin gazeteye getirdiği artılara baktığınızda ise, en büyük kazançlardan bir tanesi haberlerin ve fotoğrafların artık kişisel bilgisayarlardan bağımsız elektronik bir ortamda tutulabilmesi olarak görülmektedir. Faaliyette olan yazılımlar sayesinde artık arşivden haber aramak ya da dialardan fotoğraf seçmek gibi işler rafa kalkmış çok kısa bir zaman sürecinde tüm arşivi birçok ölçüt filtresiyle tarayabilmek mümkün hale gelmiştir. Sözünü ettiğimiz sistem sadece arşiv için değil, güncel haberler için de kullanılabilen bir sistem olduğundan, yurt dışı, yurt içi, şehir dışı veya şehir içi tüm güncel haberler haberi yapan muhabir tarafından anında sisteme girilmekte ve gerek sayfa editörleri gerekse yayın yönetmenleri tarafından rahatlıkla erişilebilir bir konumda olmaktadırlar. Bu durum zamanın altın değerinde olduğu gazetecilik mesleğinde ve tabiî ki gazetecilik sektöründe zamanı daha efektif olarak kullanabilmeyi sağlamıştır. Resim ve haberlerin tek bir merkezde tutulması aynı zamanda bilgi-işlem yönetimi açısından da bir rahatlık sağlamış, böylece tüm verilerin tek elde toplanabilmesi ve rahatça yedeklenebilmesi tesis edilmiştir. Kişisel bilgisayarlarda ya da arşivlerde tutulan verilerin yedeklenebilmesi çoğu zaman mümkün olmamakta bu da gazetenin üretim sermayelerinden birisi olan haber ve fotoğraflarda ciddi kayıplara sebebiyet verebilmektedir.

Hürriyet Gazetesi’ndeki baskı öncesi hazırlık süreçlerinin son aşaması olan ofset hazırlık bölümünde de teknolojik gelişmeler çalışanlara ve gazete üretimine birçok katkılar sağlamış ve iş akışının hızlanmasını tesis etmiştir. Tüm aşamalardaki teknolojik gelişmelerde olduğu gibi ofset hazırlık sürecinde alınan teknolojilerin sürece yaptığı en büyük etki “işlerin otomatize edilmesi”dir. Kullanılan resimlerin renk, kontrast, parlaklık gibi değerlerinin belli seviyelere çekilmesi, sayfaların montajının artık elektronik ortamda gerçekleştirilmesi, renk ayrımının (CTP teknolojisinin getirdiği olanaklarında bir sonucu olarak) tamamen bilgisayarlı ortamda yapılması en önemli

gelişmelerdir. Buna karşın her süreçte halen insan müdahalesine gerek olmakta fakat gün geçtikte insan beynine duyulan ihtiyacın azalmakta olduğu görülmektedir.

Baskı öncesi süreçlerde yaşanan teknolojik gelişim tıpkı baskı teknolojilerinde olduğu gibi bu kısımda da personel azalmasına sebep olmuştur. Bunun başlıca sebebi yukarıda da belirttiğimiz gibi işlerin büyük bir kısmının bilgisayarlar tarafından üstlenilmesi ve geriye kalan işlerin de çok daha az sayıda insan ise halledilebilir olmasıdır. İncelemede eskinden toplam 71 kişiden oluşan kadronun şu anda 23 kişi ile işlerini devam ettirebildikleri görülmüştür.

Zaman Gazetesinde yaptığımız incelemeler sonucunda, gazetenin son yıllar içinde büyük bir teknolojik yatırım yaptığı görülmüştür. Gazetenin tasarımının ve tasarım anlayışının değiştirilmesinden sonra almış olduğu ödüller gazetenin popülaritesini arttırmış ve bu artış gazeteye tiraj artışı (ve buna bağlı reklam gelirlerindeki artış) olarak dönmüştür. Artan ihtiyaçlar gazeteyi teknolojik olarak gelişmeye itmiş ve bu sayede hem baskı öncesi süreçte hem de baskı sürecinde teknolojik yatırımlar yapılmıştır. Baskı öncesi sürece bakıldığında artık tüm süreçlerin elektronik ortamda gerçekleştiği görülmekte fakat işlerin Hürriyet Gazetesi'ndeki kadar otomatize edilmediği görülmektedir. Örneğin baskıda kullanılacak resimlerin renk, parlaklık yada kontrast değerleri ile ilgili çalışmalar tamamen insan eliyle yapılmaktadır. CTP teknolojisine geçilmemesi ile alakalı olarak renk ayrımı ve sayfa montajı işlemlerinin bir kısmı elektronik ortamda yapılıyor olsa da insan gücü kullanımı tamamen ortadan kalkmamıştır.

Zaman Gazetesi'nde de tıpkı Hürriyet Gazetesi'nde olduğu gibi haber ve fotoğrafların arşivlendiği "nova" ve "joker" isimli iki yazılım kullanılmakta ve bu yazılımlar tıpkı Hürriyet Gazetesi'nde olduğu gibi tüm haber ve fotoğraf arşivi arasında çeşitli ölçütlere ve zaman aralığına göre arama yapabilmektedir. Zaman Gazetesi'nin kullandığı yazılımlar Gazetenin kendi içinde istihdam edilen yazılım grubu tarafından geliştirilmekte ve desteklenmektedir. Gazetenin arşivlerinin ve güncel haberlerin gazete içinde dolaşmasını böylesine rahatlatan yazılımlar incelenen her iki gazete içinde iş akışının vazgeçilmez parçaları arasına girmişlerdir. Zaman gazetesinin Hürriyet Gazetesi'nden ayrılan diğer bir yanı da bir kurum içi iletişim yazılımı kullanmalarıdır.

“Intranet” adı verilen bu yazılım (web sayfası) aracılığı ile tüm kurum içi mesajlar kâğıda gerek kalmaksızın çalışanlara iletilebilmekte, yemek menülerinden, kayıp ilanlarına, kurum içi telefon rehberinden, görev değişimlerine, kurum için uyarı ve duyurulardan doğum günü kutlamalarına, yeni işe başlayanların tanıtımından mevzuat bilgilerine kadar birçok veri çalışanlara elektronik ortamda sunulmaktadır. Hürriyet Gazetesi’nde rastlanmayan bu tür bir sistem her ne kadar üretim aşamalarını ilgilendirmese de kurum içi iletişimi sağlamlaştıran bir teknolojik yatırım olarak önem arz etmektedir.

Zaman Gazetesini (teknolojik açından olmasa da) Hürriyet Gazetesi’nden ayıran önemli bir özellik tasarım ilkelerinin dökümante edilerek gazete tasarlanırken bu ilkeler çerçevesinden çalışılmasını sağlamalarıdır. Böylece gazete tasarımında sürekliliğin yakalanması kolaylaşmış her şey tamamen tasarımcıya bırakılmayarak tasarımcının da işi kolaylaştırılmıştır.

Baskı teknolojileri açısından karşılaştırıldığında ise Hürriyet Gazetesi’nin Zaman Gazetesinden bir adım daha önde olduğu görülmektedir. Zaman gazetesi kalıp teknolojisi olarak halen konvansiyonel sistemleri tercih etmektedir; buna karşın Hürriyet Gazetesi CTP teknolojisine geçişi tamamlamıştır. Zaman gazetesinin neden CTP geçişini gerçekleştirmediğini sorduğumuzda düzgün ölçümleme teknikleri ile hemen hemen CTP kalitesini yakalayabildiklerini bu yüzden CTP teknolojisine geçişin daha geç dönemde düşünüldüğünü öğrenilmiştir. Buna rağmen her ne olursa olsun bir süre sonra CTP teknolojisine geçmenin kaçınılmaz olacağı belirtilmiş bunun en büyük sebebinin ise piyasanın şu andaki teknolojiye verdiği desteği bir süre sonra keseceği ve kullanılan malzemelerin (kimyasal solüsyonlar, kalıp vs.) zamanla pahalılaşmaya başlaması olarak gösterilmektedir. Tabi bunun yanında piyasadaki rakip gazetelerin teknolojik açıdan çok gerisinde kalmak hiçbir işletmeyi memnun etmeyecektir. Şu andaki durum karşılaştırıldığında Zaman Gazetesi’nin tasarımdan gelen gazeteyi baskıya almak için Hürriyet Gazetesi’nden daha fazla işlem yapması gerekmektedir. Hürriyet Gazetesi’nde gelen dosya direkt olarak CTP makinesine gönderilerek kalıba çıkış alınabilirken, Zaman Gazetesi’nde gelen doküman ilk önce filme basılmakta, basılan film kalıba pozlanmakta, kalıp banyo edildikten sonra baskı makinesinin

merdanesine uygun şekilde delinmekte daha sonra kalıplar merdaneye bağlanarak baskıya geçilmektedir. Bu işlemlerin toplam süresi yarım saati bulabilmektedir. Bu zaman kaybı doğal olarak editöryal ya da tasarımsal bir hata oluştuğunda baskının tekrar başlama süresine olduğu gibi yansımaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde bu süre Zaman Gazetesi'nde olduğundan daha kısadır. Fakat iki gazetenin baskı makineleri tirajlarını çok hızlı bir biçimde basabildiklerinden bu süre üretimi ciddi bir biçimde etkilememektedir.

Baskı makinelerinin kapasiteleri karşılaştırıldığında ise Hürriyet Gazetesinde kullanılan Goss HT-70 baskı makineleri ile saatte 70.000 (Goss HT-70 baskı makinelerinin sayfa kapasitesi ise 24 sayfası renkli toplam 48 sayfadır), Man Colorman baskı makineleri ile de (bu makine ile 48 sayfası renkli toplam 72 sayfalık gazete basabilmektedir) saatte 85.000 kopya basılabilmektedir. Zaman Gazetesi'nde kullanılan KBA Koenig&Bauer Comet baskı makinesi ile saatte 70.000 kopya basılabilmektedir. Bu durumda Hürriyet Gazetesinde kullanılan baskı makinelerinin toplam kapasitesi Zaman Gazetesi'nde kullanılan makinelerin kapasitesinden yaklaşık 2.5 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat DPC baskı tesislerinde sadece Hürriyet Gazetesi değil Doğan Gurubu'nun tüm gazetelerinin basılması tesisin kullandığı mevcut teknolojinin atıl kalmamasını sağlamakta ve makinelerin kapasitesi tam olarak kullanılabilmektedir.

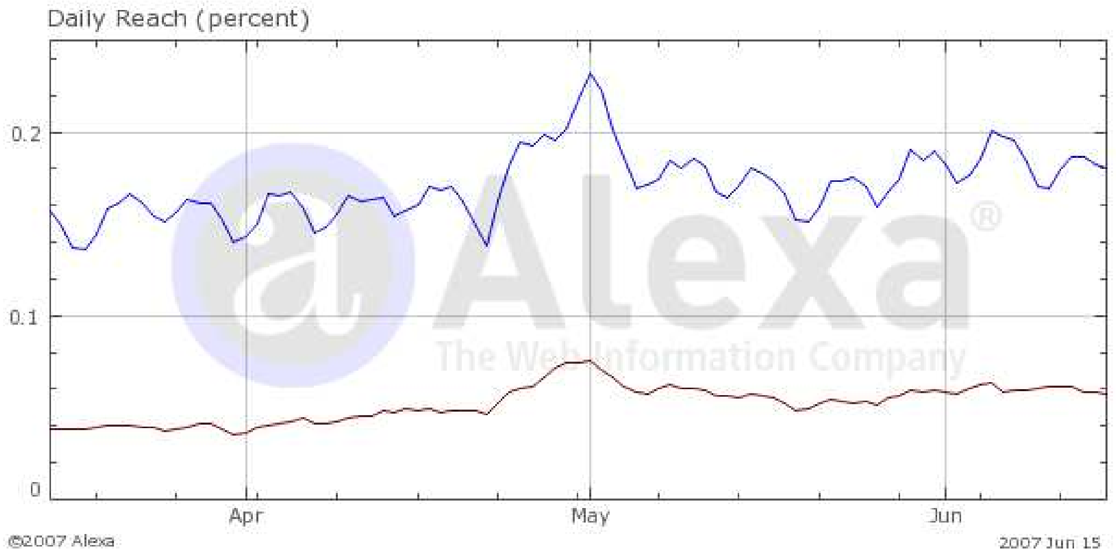
Baskı sonrasında iki gazetenin de, gazetenin içine konulan ekleri (insert) otomatik olarak gazete içine atan sistemleri olduğu gözlenmiştir. Sistemlerdeki tek fark Zaman Gazetesinin Hürriyet Gazetesi'nde olduğu gibi otomatik beslemeli (roll'lardan beslenen) bir sisteme sahip olmamasıdır. Ayrıca Zaman Gazetesi basıldıktan sonra istiflenen gazeteleri plastik paketlerle sarmaktadır. Bunun sebebi olarak taşıma sırasında her pakette üstte ve altta kalan gazetenin yıpranması ve bu gazetelerin satılamayarak geri dönmesi gösterilmiştir. Hürriyet Gazetesinden bu gibi bir plastik paketleme yapılmamaktadır.

İstihdam açısından bakıldığında ise çalışmamızın önceki bölümlerinde Hürriyet Gazetesi için belirttiğiniz büyük personel düşüşleri Zaman Gazetesi için geçerli olmamış tam tersine teknolojik gelişim Zaman Gazetesinde artan bir personel ihtiyacı doğurmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda Zaman Gazetesinin teknolojik olarak

gelişmesi sırasında yaklaşık olarak %30 civarında bir personel artışı olmuştur. Personel açığı oldukça istihdam arttırmaya devam edildiği öğrenilmiştir. Bu farklılığın sebebi teknolojik gelişimin iki gazete içinde farklı anlamlar ifade etmesinde yatmaktadır. Teknolojik gelişim Hürriyet Gazetesi için hız, itibar ve teknolojiyi yakından takip etme anlamını taşırken, Zaman Gazetesinde bu anlamların yanında tasarımsal değişikliklerle beraber büyük tiraj artışları ve buna paralel artan reklam trafiği anlamlarını da taşımaktadır. Zaman Gazetesi açısından artan bu iş yükünü karışlamak için istihdam artırımı kaçınılmaz olmuş ve hâlihazırda yukarıda belirttiğimiz %30'luk personel artışı gerçekleşmiştir.

Kocaeli Demokrat Gazetesindeki teknolojik gelişim incelendiğinde ise bir yerel gazeteye göre oldukça gelişmiş bir teknolojik altyapıya sahip oldukları görülmektedir. Fakat gazetenin yeni olması ve yerel gazetelerin genel sorunu olarak karşımıza çıkan maddi sorunlar dolayısı ise sınırlı bir teknolojik yatırım imkânı bulunmaktadır. Örneğin incelediğimiz iki ulusal gazetede de bulunan resim ve haber otomasyonlarına Kocaeli Demokrat Gazetesinde yer verilemediği görülmüştür. Gazetede kurulmuş olan klasik bir yerel ağ sayesinde haber ve fotoğraflar bilgisayarlar arasında paylaşılabilmekte fakat bu dokümanlar arasında arama yapmak mümkün olmamaktadır. Bunun yanında böyle bir sistemin yokluğu verilerin güvenliği açısında da bir risk teşkil etmektedir. Fotoğrafların saklandığı kişisel bilgisayarların bozulması halinde bu bilgilere bir daha ulaşmak ya çok zor işlemlerle mümkün olmakta ya da veriler tamamen kaybolabilmektedir. Kocaeli Demokrat gazetesi baskı teknolojileri açısından incelememize konu olan diğer ulusal gazeteler gibi web ofset teknolojisini kullanmaktadır. Baskı kapasitesi Hürriyet ve Zaman Gazeteleri ile karşılaştırıldığında çok düşük kalan makineler gazetenin ihtiyacını karşılamakta gazetenin tirajını 15 dakika gibi kısa bir sürede basarak gazeteye büyük bir hız kazandırmaktadır. Hürriyet Gazetesinde kullanılan CTP teknolojisi Kocaeli Demokrat Gazetesi'nde de Zaman Gazetesi'nde olduğu gibi henüz kullanılmaya başlanmamıştır. Gerek maddi yetersizlikler gerekse düşük tirajın böyle bir teknolojiyi gerektirmiyor olması yatırımı geciktirmiştir. Maliyet düşürmek amacı ile siyah-beyaz sayfaların film çıkışı alınmadan aydınger kâğıdı ile baskıya gönderilmesi şu anda konvansiyonel kalıp teknolojilerini kullanmayı zorunlu kılmıştır.

Gazeteler internet portalları açısından karşılaştırıldığında ise en büyük fark ziyaretçi sayılarında gözlenmektedir. İncelememize konu olan iki ulusal gazetenin internet portallarının ziyaretçi sayısı gazetelerin tiraj miktarı ile orantılı bir seyir göstermemektedir. Medyatava.com'dan edinilen tiraj bilgilerine göre (28/05/2007-03/06/2007 tarih aralığında) Hürriyet Gazetesinin tirajı 545.968 ile Zaman Gazetesinin 690.397'lik tirajının gerisinde seyrederken, Alexa internet sitesinin verilerine göre Zaman gazetesinin ziyaretçi sayısı Hürriyet Gazetesine oranla çok düşük seyretmektedir.

Resim18: *Alexa verilerine göre Hürriyet ve Zaman Gazetelerinin karşılaştırmalı 3 aylık ziyaretçi sayısı grafiği. (Kırmızı çizgi Zaman, mavi çizgi Hürriyet Gazetesini temsil etmektedir)*

İki gazetede internet portallarında video yayınlama, haberlere yorum yazabilme ve kişisel sayfa hazırlayabilme gibi popüler olan etkileşimli öğelere yer vermiştir. Buna rağmen Zaman Gazetesinin internet portalındaki etkileşim Hürriyet Gazetesinin portalına göre daha kısıtlanmış bir görüntü çizmektedir. Öyle ki Zaman Gazetesinin kişisel sayfa hazırlama kısmı Hürriyet Gazetesininkinden daha az özellik içermekte ve Forum sayfalarında sadece portal yönetiminin açtığı konulara yorum yazılabilmektedir. Her iki gazetenin internet portallarında üyelik sistemi bulunmaktadır ki bu hem portalın kullanıcı kitlesi hakkında bilgi edinmede hem de bu sayede portalın gelişimine katkı sağlamaktadır. İki gazetede portal yazılımlarını kendileri geliştirmektedirler. Hürriyet gazetesi Zaman Gazetesinden farklı olarak ziyaretçilerine kişisel blog sayfaları

oluşturma imkânını tanımış ve etkileşim açısından Zaman Gazetesinin bir adım önüne geçmiştir. Her iki portalda da giriş sayfası kullanıcıya tek sayfada görmek istediği çoğu bilgiyi sunabilecek yapıda hazırlanmış ve fazla grafik öğe kullanımından kaçınılarak daha hızlı erişim amaçlanmıştır. Ayrıca Hürriyet sendeyolla.com isminde bir projeyi yakın zamanda hayata geçirerek kullanıcıların kendi çektikleri görüntüleri yollayabildikleri ve yollanmış görüntülere yorum yazabildikleri youtube benzeri bir sistem kurarak okuyucu/ziyaretçi kitlersi ile daha yakın bir iletişim kurmayı başarmıştır. İzlenimlerimize göre Hürriyet Gazetesi'nin internet portalı Zaman Gazetesine oranla daha çok özellik içermekte ve bu durumda portalın kullanıcı ile etkileşimini arttırmaktadır. Kocaeli Demokrat Gazetesi'nin bir alan adı bulunsa da henüz internet sitesi faaliyette değildir.

• SONUÇ

Artık günümüzün çoğunu bilgisayar başında ve internetin bilgi denizinde dolaşmakla geçirdiğimiz şu günlerde, her sabah aldığımız ya da kapıda hazır bulduğumuz gazete kitle iletişim araçlarının en eskisi ve hala en güçlüsü olarak kabul görmektedir. Her ne kadar internet gazeteciliğinin ve internet gazetelerinin gitgide yükselen bir değer ve pazar olduğu günden güne görülse de okuyucunun günümüzde halen basılı olana duyduğu güven ve okuma alışkanlıkları gazetelerin internet karşısında ayakta durmasını sağlamaktadır. Fakat buna rağmen gazete yayıncılığı teknolojik gelişmelerden tamamen uzak kalmamış ve üretim aşamalarındaki süreçleri teknolojik olarak olabilecek en yakın şekilde takip etmektedir. Bu amansız takip gazetelerin teknolojiyi en yakından takip etme ya da yöneticilerin teknolojiye yakın olup olmaması ile alakalı değil, kapitalist bir pazarda faaliyet gösteren gazetecilik sektörünün her saniye değişen dünyayı yakalama mecburiyetinden kaynaklanmaktadır. Artık sadece ulusal değil uluslar arası alanlarda da faaliyet gösteren basın işletmeleri dünyayı atlas gibi sırtlamış olan teknoloji adlı tanrıyı takip etmek zorunda olduklarının farkındadırlar.

İnternet ve "e" leştirdiği birçok süreç gazetelerin karşısında bir alternatif olarak durmakta fakat tüketici e-kâğıt, e-mürekkep gibi buluşlara gösterdiği ilgi ile hala elinde basılı bir ürün alma istediğini açıkça ortaya koymaktadır. İnternet sadece internet gazetelerini barındırmakla kalmamış aynı zamanda rakip olarak söz ettiğimiz klasik gazetelerin iş süreçlerinde önemli ve olumlu değişikliklere neden olmuştur. Örneğin çok uzak bir ülkede haber peşinde olan muhabir yakaladığı haberi gerçek zamanlı olarak gazetesinin haber otomasyonuna bağlanarak gazetesine gönderebilmekte ya da bir köşe yazarı artık evini ofis gibi kullanarak o günün yazısını bitirdiği anda sayfa editörünün e-postasına gönderebilmektedir. Aynı şekilde bir sayfa editörü önündeki sayfada gördüğü bir hatayı hemen düzeltebilmekte ve gazete baskıya girmiş olsa bile yapmış olduğu düzeltmeleri birkaç dakika içerisinde internet üzerinden matbaasının ftp sunusucuna gönderebilmekte ve matbaa bu düzeltmeleri filme aktarmadan direkt olarak kalıba aktararak birkaç dakika içerisinde baskısına geri dönebilmektedir. Çalışmamız sırasında yaptığımız birçok görüşme sonrasında bundan 15 sene öncesine bakıldığında yukarıda yazdığımız senaryonun gerçekleşme ihtimalinin dahi olmadığını açıkça görülmüştür.

Tüm bu süreçlerin işleyişinin ne kadar kısa sürelerde gerçekleşebildiği görüldüğünde teknolojik gelişme kavramının basın sektörü açısından içi boş bir kavram olmaktan çok sektörü ayakta tutan sacayaklarından birisi olduğunu görmekteyiz.

İnternet yukarıda bahsettiğimiz "alternatif olma" özelliğini korumakta olsa da bu sonsuz medya üzerinde en çok ziyaret edilen gazete siteleri yine en çok tirajlı olan ulusal gazetelerin siteleridir. Bu tam olarak ile bir tekel anlamı taşımada da ülkemizin oligopol bir yapı içerisinde faaliyet gösteren büyük grupların yazılı basındaki güçlerini internet sitelerinde de devam ettirdiği görülmektedir. Önümüzdeki yıllarda internet, e-kâğıt ve e-mürekkep yazılı basına alternatif olmayı sürdürecektir. Fakat bu teknolojilerin yazılı basını tamamen piyasadan silmesinin mümkün olmadığı gözlemlenmektedir. Çalışmamız sırasında yaptığımız görüşmelerde gazete yöneticileri yukarıdaki görüşümüzü destekler biçimde e-kağıt ve e-mürekkep kavramlarını yakından takip ettikleri fakat bu teknolojinin kısa dönemde klasik gazetenin yerini almasının mümkün olmadığını düşündükleri belirtmişlerdir. Her ne kadar sözünü ettiğimiz hiçbir teknolojinin kısa dönemde klasik gazetelerin yerini almayacağına inanılsa da Türk basın sektörü teknoloji'nin internet ayağını yadsımamış, Hürriyet, Sabah, Milliyet ve Zaman gibi büyük gazeteler internet portallarına yatırım yapmışlardır. Bu portalların sürdürülebilir olması için birçok editör, programcı ve tasarımcı sürekli internet üzerinde çalışmaktadırlar.

Türk basın işletmeleri için teknolojik gelişmeler sadece internet üzerinde çalışabilmek değildir. Baskı ve baskı öncesi teknolojilerine yapılan büyük yatırımlar bu alana verilen önemi göstermektedir. Baskı öncesi kısma bakıldığında çalışmamıza konu olan iki ulusal gazetenin de bir haber ve fotoğraf bilgi otomasyonunun olduğu görülmektedir. Bu otomasyonun temini ve geliştirilmesi kuşkusuz basın işletmesi için küçümsenemeyecek bir maliyettir. Peki, gazeteler neden büyük ve düzenli arşivlerinden böylesine bir sisteme geçme gerekliliğini duymuşlardır? Bu sorunun elbette ki tek bir cevabı olmayacaktır. Her şeyden önce böylesi bir sistem sayesinde bilgiye zaman ve yer sınırlaması olmadan ulaşabilmek gazete gibi güncellik ve hız gerektiren bir iş için vazgeçilmez bir avantajdır. Bu önemli avantajın dışında bu bilgi denizi içinde kaybolmadan arama yapabilmek teknolojinin işletmelere verdiği ikinci büyük nimettir

ki sözünü ettiğimiz bu veritabanını oluşturan elementlerin gazetenin tüm sayıları, tüm çıkan ya da çıkmayan haberler, kullanılan ya da kullanılmayan tüm fotoğraflar olduğu düşünülürse böylesi bir veritabanında saniyeler içinde istediğiniz verilere ulaşmanın ne kadar büyük bir gelişme olduğu açıktır. Tüm bu avantajların yanında bu kadar büyük bir veritabanını (büyüklüğüne oranla) çok kısa süreler içinde ve sürekli olarak yedekleyebiliyor olmak veri güvenliği açısından oldukça büyük bir kolaylıktır.

Gazetenin tasarım süreçleri de artık tamamen sayısal ortamda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Muhabirlerin kullandığı film'li (örneksel) fotoğraf makinelerini son senelerde yerini tamamen sayısal fotoğraf makinelerine bırakmış bu durumda tasarım sürecindeki kısa fakat zaman kaybettiren resim tarama ve temizleme sürecini ortadan kaldırmıştır. Artık muhabir çektiği fotoğrafları banyo ettirmek yerine hafıza kartları içinde tasarımcıya vermekte ya da işletmenin otomasyonuna kaydetmektedir. Tasarımcı kullanmaya karar verilen fotoğrafı ister kart okuyucular ile isterse otomasyon aracılığı ile sistemine aktarıp sayfaya yerleştirmektedir. Fotoğrafların renk değerlerinin düzenlenmesi için eskiden özel bir ekip çalışırken günümüz teknolojisinde artık bu işlemler bile bilgisayar yazılımları aracılığı ile yapılabilmektedirler. Fakat bu yazılımlar insan emeğini tamamen ortadan kaldırmamış, fotoğraflar yayından önce son kez insan eli ile düzenlenmektedirler. Teknolojik gelişmeler ile birlikte birçok iş kolu ortadan kalmış montaj, pikaj gibi işlemler ve bu işleri yapan ustalar süreç içinde ortadan kalkmıştır. Tabi ortadan kalkan iş kolları olduğu gibi yeni işkolları da doğmuş; işletmeler, yazılım operatörleri, CTP uzmanları, rotatif matbaa ustaları gibi kalifiye eleman istihdam etmek zorunda kalmıştır. Artık her işe bakan elemanlar tarih olmuş alanında uzmanlaşmış elemanlar istihdam etmek şart olmuştur.

Tasarımlar için kullanılan QuarkXpress yazılımı artık bir sektör standardı haline gelmiş ve çoğu basın işletmesi tarafından beğenilerek kullanılmaktadır. Sayısal ortamda gazete düzenleyebilmek ve bir gazetenin tasarlanması için birçok araç içeren bu büyük yazılım rakipsiz olmamakla beraber (Adobe Indesign) sektörün ilk yazılımı olması ve bu sayede zaman içinde büyük bir kullanıcı kitlesine sahip olması QuarkXpress'i vazgeçilmez kılan özellikler arasındadır. Tabi zaman içinde diğer yazılımlarında kullanım oranları artacak ve bu yazılımın kullanım oranı düşecektir.

Baskı aşamasına gelindiğinde ise çalışmamızda incelediğimiz Hürriyet Gazetesi'nin baskı teknolojilerini en yakın takip eden işletme olduğu görülmüştür. Baskı aşamasının başlangıcını oluşturan kalıp teknolojisinde ki son cihaz olan CTP cihazları Doğan Holding'in baskı tesislerinde kullanılmaktadır. Bu teknoloji Zaman ve Kocaeli Demokrat Gazetelerinde kullanılmamaktadır. CTP teknolojisi getirdiği birçok artı ile işletme için yararlı olmaktadır. Çalışmamızda da bahsettiğimiz üzere bu teknoloji sayısal olarak kalibre edilebilmesi, daha iyi bir renk dengesi sağlaması ve daha çevreci bir üretime sağladığı katkılar ile işletmeye birçok değer katmıştır. Diğer gazetelerin neden bu teknolojiye geçmedikleri sorulduğunda ise çeşitli kullanım zorluklarından ve maliyetlerin yüksekliği sebep olarak gösterilmiştir. Fakat her teknolojik gelişmede olduğu gibi bu teknolojinin de ilerleyen zaman içerisinde işletmeye katılacağı diğer tüm işletmeler tarafından belirtilmiştir. Bu durum göstermektedir her basın işletmesi teknolojik gelişmeleri yakından takip etme isteğindedir fakat işletmenin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak teknolojiyi işletmeye katma süresi uzayabilmektedir. Baskı teknolojilerine baktığımızda çalışmamızda incelenen tüm gazetelerin web ofset makine ya da makinelerine sahip olduğu görülmektedir. Tirajı 300.000 ve 3.000 olan iki gazetenin de benzer teknolojilere sahip olmasının tek sebebi sektörün tüm işletmelerinin hız kazanmak istemeleridir. İster yerel ister ulusal yayın yapsın, tüm basın işletmeleri ürünlerinin en kısa süre içinde okuyucusuna ulaştırabilmek çabası içerisindedir. Bu çabaya büyük katkı sağlayan baskı teknolojilerinin ne denli büyük bir etki gösterdiği, baskı süresi 8 saatten 15 dakikaya düşen Kocaeli Demokrat gazetesinde de açıkça görülmektedir.

Teknolojik gelişim sadece iş akışında değişikliklere sebep olmamış direkt olarak istihdama da etki etmiştir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere birçok iş kolu çalışanları ile birlikte tarih olmuş; fakat buna rağmen gelişen teknoloji birçok işkolu yaratmıştır. Pikaj, montaj birimleri, fotoğraf film banyosu ve baskısı ekipleri, gibi birçok işkolu ortadan kalkmıştır. Bununla beraber bu işlerin elektronik ortamda yapılması çok daha hızlı ve zahmetsiz olduğundan büyük gazeteler büyük personel indirimlerine gitmişlerdir Hürriyet Gazetesinin ofset hazırlık biriminde yaşanan %60'lık personel düşüşü ve DPC tesislerindeki teknolojik gelişimden sonra görülen %90'lık personel düşüşü artan teknolojik gelişim sonrası yakalanan hız ve kolaylığın sonucudur.

Hürriyet Grubunda yaşanan bu teknolojiye bağlı istihdam düşüşü sektördeki tüm gazeteleri aynı şekilde etkilememiştir. Çalışmamızda incelenen diğer bir gazete olan Zaman gazetesinde teknolojik gelişim personel artışına sebep olmuş, yapılan görüşmelerde son yıllarda %30 civarında bir personel fazlalaştırma yapıldığı öğrenilmiştir. Görüşme yapılan yöneticilere bu artışın sebebi sorulduğunda teknolojik yatırımlar sonrası gazetenin tirajının katlanarak artması ve buna bağlı olarak yaşanan reklâm trafiği artışının personel artırımını zorunlu kıldığı ve belli aralıklarla personel artırımına devam edildiği öğrenilmiştir. İstihdam şekli artık dalında uzman olan personele doğru kaymış, teknolojinin gelişmesinden ötürü üretimin her ayağında o teknolojiye hâkim bir uzman bulundurma zorunluluğu doğmuştur. Özellikle teknolojik gelişimini Zaman Gazetesinden daha önce gerçekleştirmiş olan Hürriyet Gazetesi teknolojik yatırımının ilk zamanlarında aldığı cihazları kullanacak eleman bulmakta zorluklar yaşamış, bu zorlukları ise aldığı personeli kurum içinde eğitime tabi tutarak aşmıştır. İstihdam sorunları yerel gazetelerde daha değişik bir şekilde karşımıza çıkmıştır. Yerel gazeteler maddi zorluklardan dolayı teknolojiye daha geç yatırım yapabilmiş olsalar da yeni teknolojilerle beraber bu teknolojiyi kullanabilecek uzman kadrolara ihtiyaç duyulmuştur. Şu anda piyasada bu şekilde istihdam edilebilecek pek çok kişi bulunmasına rağmen yerel gazeteler personel sorunu yaşamaktadırlar. İstihdam sırasında yaşanan en büyük sorun bu tür teknolojileri kullanabilen kişilerin yükselmek amacı ile ulusal gazeteleri tercih etmesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle daha önce hiç bu işi yapmamış kişiler istihdam edilerek eğitilmiş ve gazetenin personel açığı bu yolla kapatılmıştır. Fakat uzmanlık vasfını gazete içinde yetişerek kazanmış personel de daha sonra ulusal gazetelere geçmek istemektedir. Bu durum yerel gazetelerin istihdam açısından yaşadığı en büyük sorundur.

Araştırmamız sonucunda incelememize konu olan gazetelerin baskı ve baskı öncesi teknolojilere olduğu kadar internet teknolojilerine de büyük önem verdiği anlaşılmıştır. İncelediğimiz iki gazetenin de oldukça gelişmiş internet portalları olması ve bu portalların sürekli olarak güncellenmesi bunun en büyük kanıtıdır. Her iki gazetenin internet portallarında sürekli reklâm bantları dönmekte ve bu bantlar gazeteye ciddi anlamda gelir sağlamaktadır. Hürriyet gazetesinin belirttiği yıllık 2.8 milyon YTL'lik gelir azımsanamayacak bir rakam olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında söylenebilir ki; Türk basın işletmeleri gelişen teknolojiyi yakından takip etmektedirler. Teknolojik gelişimin işletmelere kazandırdığı en büyük katma değer ise hız faktörüdür. Teknoloji sayesinde işler artık çok daha hızlı yürümekte ve üretim esnasında karşılaşılan hatalar hızla düzeltilerek bir o kadar hızlı şekilde üretime yansıtılabilmektedir. Teknolojik gelişimi takip etmek ister yerel ister ulusal olsun tüm işletmeler için ek bir maliyet anlamını taşımaktadır. Fakat sürekli gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurmak sürekli dünyayı takip ederek yaşamını sürdüren basın işletmeleri için vazgeçilmez bir zorunluluktur. Teknolojinin matbaanın keşfinden günümüze kadar olan bu gelişimine bakıldığında şu anda insanların uzak olarak gördüğü e-kağıt ve e-mürekkep uygulamalarının bir gün ulaşılabilir olacağı aşikardır. Fakat günümüz için bu teknolojilerin basın işletmeciliğini köklü değişikliklere uğrattığı açık olarak gözlense de basılı gazetelerin ortadan kalkacağını söylemek şimdilik mümkün değildir. İnternet ve internet medyası tüm basın sektörü için önemli bir yere sahiptir. Reklam verenlerinde bu medyaya önem vermeleri ile birlikte gazeteler internete daha fazla yatırım yapmış ve portallarının bu yönde geliştirmişlerdir. Bir gazetenin reklam almasındaki en büyük etkenin tiraj olması gibi, internet portallarındaki birinci reklam alabilme ölçütü en fazla ziyaretçi sayısına sahip olmaktır. Gazeteler internetteki yatırımlarında bu yönde hareket etmektedirler. Önümüzdeki yıllarda internet okuyucular ve gazeteler için daha da vazgeçilmez bir hal alacak gelişen kablosuz teknolojiler ile zaman ve mekân sınırları tamamen ortadan kalkacak ve bu durum gazetelerin internette daha fazla yer almalarına yol açacaktır.

- **EKLER**

TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR

Pazartesi 22 Temmuz

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

İnönü dün yine "tatlı-sert" konuşma yaptı

C.H.P. Genel Başkanı iktidarı tenkidden sonra "işbirliği" mevzuu üzerinde durdu

İnönü "Seçimde muhalefet partilerinin, rejim dâvalarını hal için işbirliği yapmalarını samimî olarak arzu ederiz" dedi

İnönü'ye salondaki 7 bine yaklaşan kalabalık büyük tezahürat yaptı

CHP yeni il reisi Günaltay kimdir?

Ticaret Vekâletine göre D.P. ekmeği C.H.P. ekmeğinden daha iyi vasıflı

Kasım Gülek'e cevaben Vekâlet dün bir tebliğ neşretti

Bölükbaşı bugün cezaevinde 500 avukata vekâletname verecek

Bunlar içinde Menderes soyadını taşıyan Aydın'lı bir avukat da var

Sanayi sayımı İstanbul'da ay sonu bitecek

Subaylara istifa hakkı tanındı

5 yaşındaki çocuk ezilerek can verdi

Makarios'a göre İngiltere Kıbrıs işinin halli için tavizler verecek

Mac Millan'a göre meselenin halli güç

Dün gelen hacılardan 12 kişi hastaneye yatırıldı

Hacılar Hicazdaki pahalılıktan şikâyetçi

Yenisi :

"Macar" taciri yakayı ele verdi

Kanada dolarının kıymeti artıyor

İki gün önce yedi bıçak yiyen gazinocu dün öldü

4 çocuk anası bir kadın da cinayet işledi

Bir ailenin dört ferdi yaralandı

Bir günlük güzelin yeni marifeti :

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 1957

Cumartesi 22 Temmuz 1967

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Müessisi: SEDAT SİMAVİ

BUGÜN Gazetemiz 10 Sayfadır

İstanbul Belediyesindeki

30 milyon liralık arsa yolsuzluğu tahkikatı bitti

Halkın linç etmek istediği katil konuştu:

"BENİ HEMEN ASIN,,

15 yaşındaki çocuk: "Bana babalık ve detmişti. Fakat, ben onun kötü niyetli olduğunu anlayamadım" dedi

Polisi öldüren CİNSİ SAPIK: Şimdi belâmı buldum, diyor

ZAVALLI ÇOCUK

Vali, Vergi Komisyonlarının Vazifeyi kötüye Kullandığını Söyledi

Çombe Kongoya Teslim edilecek

Almanya'da çalınan otomobilini "HASKÖY Gümrüğü,, nde buldu

Bir Türk tarafından İstanbul'a getirilen

Mercedes marka oto, formalite yüzünden iki aydan beri Alman sahibine verilmiyor

Batı Trakya'daki baskı yüzünden

Motosikletini sandala yükleyen Türk genci Meriçi geçip iltica etti

Dokunulmazlığı kaldırılan

Çetin Altan Hakkındaki ikinci dosya Görüşülüyor

PEYHANLI'DA BİR HÂKİM DÖVÜLDÜ

KIBRIS'ta Türklerle Rumlar Arasında 3 saat ateş Teati edildi

CHP Meclisinde konuşan

İnönü, AP'nin Hırçınlaştığını İleri sürdü

Bir hücumbotu Kanlıca'da Kayalara bindirdi

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 1967

22 Temmuz 1977 Cuma

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Kurucusu: SEDAT SİMAVİ (1896 - 1953)

Erbakan'lı Bakanlar Kurulu dün açıklandı

Başbakan

Süleyman Demirel (AP)

Devlet ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin Erbakan (MSP)

Devlet ve Başbakan Yardımcısı

Alparslan Türkeş (MHP)

Devlet Bakanı

Seyfi Öztürk (AP)

Devlet Bakanı

S. Arif Emre (MSP)

Devlet Bakanı

S. Somuncuoğlu (MHP)

Devlet Bakanı

Ali Şevki Erek (AP)

Adalet

N. Cevheri (AP)

Enerji

Kamran İnan (AP)

İçişleri

Dışişleri

Maliye

Cihat Bilgehan (AP)

Milli Eğitim

Nahit Menteşe (AP)

Bayındırlık

Ticaret

A. Oktay Güner (MHP)

Sağlık ve Sosyal

Cengiz Gökçek (MHP)

Gümrük ve Tekel

Gün Sazak (MHP)

Ulaştırma

Fehim Adak (MSP)

Ulaştırma

T. Ergenekon (AP)

Çalışma

F. Cumalıoğlu (MSP)

Sanayi ve Teknoloji

O. Asiltürk (MSP)

Milli Savunma

Sadettin Bilgiç (AP)

Turizm ve Tanıtma

İ. Cevzat Ege (AP)

İmar ve İskan

Recai Kutan (MSP)

Köyişleri Kooperatifler

Turgut Yücel (AP)

Orman

S. Savcı (MSP)

Kültür

Avni Akyol (AP)

Sosyal Güvenlik

Turan Kapanlı (AP)

Gençlik ve Spor

Ömer Seher (AP)

Bir ay içinde iki kabine kuruldu

Hükûmete ilk tepki kendi içinden geldi

İnan niye istifa etti?

Halil Tunç "Genel grev" çağrısını tekrarladı

Buluğ çağında zayıflama rejimi çok tehlikeli

Kamran İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nı kabul etmedi

Birinci M.C.'den 18 Bakan ikincide yer almadı

Koalisyonun çatısındaki kavganın son günü

Kim kimin emrinde

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 1977

ABD bayrağı çeken Kuveyt gemilerinin ismi değiştirildi

Körfez'de SICAK GÜN

YORUM

Bir ipte iki cambaz

Rafsancani: "Amerikan üslerini kullandıranlara saldıracağız"

Molla'dan Türkiye'ye yeni tehdit

SAVAŞ ÇIĞLIĞI

TEHDİT 3 ÜLKEYE

Türkiye, Umman ve S. Arabistan

22 Temmuz 1987 Çarşamba

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

SİLAHLARIN GÖLGESİNDE

Kızıltepe'deki coşkulu mitingde, Ecevit öfkelendi:

'Sen kimsin Özal?'

Başbakan Özal Elazığ'da umduğunu bulamadı: Sosyal demokratlara 3 tur bindiririm

TAŞRA SATTIYOR

İnönü "Hesap soracağız" dedi

"ÖZAL'ın burnundan fitil fitil getireceğiz"

Karar gecikti, kargaşa doğdu

Öğrencide af telaşı

Bakandan, tüketiciye: "Kendi korumanı kendin yap!"

Devlet Bakanı Gözel: "Bölge Valiliği'ne 5 isim önerdim"

Bayan Özal Kraliçe Nur gibi...

Genelev patroniçesi cinayeti sanığı...

Gözleri bağlanan Hürriyet muhabiri, polisin aradığı "Baba"ya götürüldü

"İDAMLIK KAÇAK

"BEN PSİKOPATIM"

"Genelev Patroniçesi" öldürüldü!

40 villanın icra yoluyla satışı, olaylar çıkınca yarıda kaldı

Açık artırmada Mafia yumruğu

FEVZİ ÖZ

YUMRUK YEDİ

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 1987

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

22 Temmuz 1997 Salı — Kurucusu: Sedat Simavi 1896-1953

Hayali 60 milyon dolar nereye gitti

Ağzımı açarsam gürültü kopar

RP ve DYP'nin eleştiri bombardımanına tuttuğu Cumhurbaşkanı Demirel, dün Isparta'da "Herkes haddini bilsin" diyerek sert çıktı.

Bu işte tarafsızım

Devletin tarafındayım

Altın kâse kaybetmez

Erbakan neden istifa etti

Cennete bilet kesen var

Güvenoyu karşılaştırması

Şampiyon İstanbul'dan

KAZANANLARIN TAM LİSTESİ

600 hektar çam ormanı kül oldu

Antalya'da kuşkulu yangınlar

Gümrük Birliği'ne şaşırtan talimat

Ecevit

Açık 10 milyar dolar

İlk emsal Türkiye

Geri dönüş olmayacak

POLİTİKA — Ertuğrul ÖZKÖK

Yılmaz'ın 3 hedefi

Başbakan Mesut Yılmaz, dün Isparta'ya giderken uçakta öncelikli üç hedefini açıkladı: "İstihbarattaki kargaşa, bürokrasideki tahribat ve Susurluk dosyası."

Emniyet istihbaratına sınır

Emniyette büyük zorluk var

Operasyon 15 günde biter

Yönlendirme 8. sınıfta

Sedat ERGİN

Gazeteci Işık Yurtçu'ya zincir

Basına af tamam

Yunanistan şokta

Çölaşan yazılarına başladı

Evet ama...

GÜNÜN YAZISI — Oktay EKŞİ

Hasan Peker DTP'de

Hasan Peker

ROADSTAR MÜZİK SETLERİNİN ERKEN TESLİMİNDE 2. DÖNEM BUGÜN BAŞLIYOR. GENİŞ BİLGİ 43. SAYFADA

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 1997

BUGÜN

1 Power Rangers S.P.D.

2 AYŞEGÜL Yüzme Öğreniyor

BİZ BİR AİLEYİZ

Biz Bir Aileyiz

70 milyon, bugün ülkemizi yönetecek insanları seçmek için sandığa gidiyoruz

Ferzan Özpetek Hürriyet'i anlattı

Tatil yöreleri bomboş kaldı

Seçimi hurriyet.com.tr'de izleyin

İpekçi esintisi

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

22 Temmuz 2007 Pazar — Kurucusu: Sedat Simavi 1896-1953 — Fiyatı: 50 YKr (KKTC: 1 YTL)

Trabzon'daki sniper gelin

NOKTA ATIŞ

■ Şermin TERZİ

BABA KALBİ

Kaldırımda yürürken bir otomobilin çarpmasıyla ölen 6 yaşındaki Burcu'nun babası, yavrusunun organlarını götüren sağlık ekibini gözyaşlarıyla izledi.

Ağlayarak bağışladı

4 hasta umutla bekliyordu

2 çocuk onunla güldü

■ Durmuş SEVİNDİK-Barış DOĞAN, DHA

Burcu'nun organları 4 kişiyi hayata bağladı

Fikret Mualla'nın yaşamı düşkünler evinde bitti

Soner YALÇIN

Dubai Burcu 512 metre

Düzenli seks erkeklerde ömrü uzatıyor

ÖLÜMÜ BİLE DERS OLDU

İzmir Pak Bahadır'ı hiç unutmayacak

Oy vermek yetmiyor...

GÜNÜN YAZISI

Oktay EKŞİ

BİLBUL

BAYİNİZDEN İSTEYİNİZ

Hürriyet Gazetesi - 22 Temmuz 2007

ÜNİVERSİTE ADAYLARI

ÖSS HEYECANINI ZAMAN'LA YAŞAYIN

ZAMAN Gazetesi ZİRVE Dergisi işbirliğiyle hazırlandı.

ÖSS Deneme Sınavı-6 BUGÜN 'Cevap anahtarı' ve 'puan hesap formülleri' yarın gazeteniz ZAMAN'da

Başörtüsüne 6 ay hapis

ZAMAN

1 HAZİRAN 2000 PERŞEMBE — FARKLI GAZETE — FİYATI: 150.000 TL.

Halkın parası bankalara

5 milyar dolar hiç oldu

Çalışana hakkı olan tasarruf paralarını vermeyen hükümet, aynı miktarda parayı **batık bankalara** bir çırpıda verdi.

Hükümet, işçiye cimri, patrona cömert

Batık bankaların maliyeti 4,7 milyar dolar

Göre göre soyuldular — **Denetim neredeydi?**

Hak-İş Başkan Yardımcısı — **Zorunlu batığa mı?**

İSMAİL ALTUNSOY'UN BANKALAR NASIL KURTULUR? HABERİ 9'DA

ZOR KARAR — Hakan Şükür kararını Avrupa Şampiyonası'ndan sonra verecek.

Hakan da yolcu

Fatih Terim imzalıyor

Haberleri SPOR'da

DEĞİŞİKLİĞİN TAM ZAMANI

Paket müzakereye açıldı

Devrim niteliğinde değişim

ÖMER ŞAHİN'İN HABERİ 12'TE

İptal kararı hükümette

Herkesi ilgilendiriyor

Haberi 2'de

Levent Kırca'yı soyan hırsız iş üstünde yakalandı

Huylu huyundan VAZGEÇMEDİ

Merkez sağ bahane statüko şahane — Tamer KORKMAZ

Üç numaralı koltuğun önemi — İbrahim KARAYEĞEN

Terim'in kararı Cim-Bom'u üzdü! — Hüseyin GÜLERCE

Yeni başkan Mustafa Bumin

4. turda seçildi

Konferansa ilgi yok

Eller Ay'a, biz yaya!

Haberleşmenin kalbi İstanbul'da

Dışişleri açıklaması:

İran'a karşı tavır yok

Haberler yanlış

İsmail Cem: Haberler uydurma

6 Polis, işkence yapan 3 polisi tutukladı

4 Paraşüt'te 2 bürokrat gözaltına alındı

12 Mesut Yılmaz'a kıl payı aklama

20 Başbakanlık sanal ihbar sitesi kurdu

Zaman Gazetesi – 1 Haziran 2000

ZAMAN

2 AĞUSTOS 2001 PERŞEMBE — FARKLI GAZETE — FİYATI: 250.000 TL

Kriz çocukları vuruyor

Sokağa ya da yuvaya terk ediliyorlar

Ekonomik kriz toplumu derinden yaralamaya devam ediyor. Birçok aile çocuklarını satışa çıkarırken, bazıları da çocuklarını yuvalara vermek istiyor. 7 ayda 10 bebeğin sokağa terk edildiği Erzurum'da 80 aile çocuğunu yuvaya vermek için başvurdu.

Enis ÖZHÜK'ün haberi 2'de

■ 2010'da kuruyacak!

Çanlar Tuz Gölü için çalıyor

■ ANAP'a ISO 9002

Kalite belgeli ilk parti oldu

■ 50 dolar kabul edilmedi

Harç uygulaması sorunlu başladı

■ 7 ayda yüzde 13'lük artış

İhracat artışı umut aşıladı

■ Rekabet Kurulu'ndan

TURKCELL'e rekor ceza

ABD'den insan klonlamaya yasak

Üretim çağrısı

Ajay Chibber

Dünya Bankası Türkiye Temsilcisi **Chibber**

"Ekonomik programda, bundan böyle üretim ve sanayi sektörüne ağırlık verilmeli."

YÜK REEL SEKTÖRDE

YÜKSEK FAİZ TEHLİKELİ

EXIMBANK KREDİSİ ARTACAK

Mehmet YILDIRIM (İstanbul Ticaret Odası Bşk.)

Üretim ihmal edildi

Sinan AYGÜN (Ankara Ticaret Odası Bşk.)

Tehlikeyi Dünya Bankası gördü

TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu:

Krizi, Eximbank bonosuyla aşacağız

REEL SEKTÖRE DESTEK HABERLERİ 8'DE

Arjantin'deki gerginlik Dünya Bankası'nı korkuttu

Türkiye'ye 500 milyon $ fakirlik yardımı geliyor

■ RP kararı tartışılıyor

Siyasette AİHM çalkantısı

Sağda değerlendirme

AİHM'nin, RP'nin kapatılması kararını haklı bulması ve gerekçesinde laiklik vurgusunu yer vermesi, Saadet Partisi ve yenilikçileri yeni bir değerlendirmeye sevk etti.

Değişiklik zorunlu

Saadet Partisi ve Erdoğan'ın Hareketi sözcüleri, bütün partilerin kararda dile getirilen laiklik yorumlarına dikkat etmek zorunda kalacaklarını ve bazı değişiklikler yapacaklarını ifade ettiler. Haberi 10'da

Siyasal İslam'ın sonu mu?

■ Anayasa Mahkemesi Bşk. Mustafa Bumin:

Karardan mutlu olduk

Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, 'Verdiğimiz kararın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun bulunmasını memnuniyetle karşıladık.' dedi. Haberi 17'de

■ *Yenilikçilerin partisi pazartesiye hazır*

Mahkemelik olmadan

Hüseyin GÜLERCE 17'de

Modern ahmaklıklar

Etyen MAHÇUPYAN 16'da

İşkence mi sara mı?

ANAP genel başkan adayı Lütfullah Kayalar:

İkinciliğe razı değilim

Hedef tek başına iktidar

Genel başkan adayı Lütfullah Kayalar, kongreden zaferle çıkıp ANAP'ı Türkiye'nin birinci partisi yapacağını söyledi. Hafta sonu yapılacak ANAP büyük kongresi öncesi iddialı konuşan Kayalar, 'Kongreyi ilk turda kazanacağım. Bir ikinciliğe razı olmayız.' dedi.

ÖMER ŞAHİN'İN RÖPORTAJI 11'DE

Yağışlı hava geliyor

Ağustos Cep Kitapları

Zaman Gazetesi – 2 Ağustos 2001

ZAMAN
GERÇEKLER ZAMANLA ANLAŞILIR
www.zaman.com.tr
9 AĞUSTOS 2002 CUMA

Yılmaz, Çiller'e başbakanlık önerdi: Seçim ertelenebilir

Ömer Şahin | Ankara

ANAP lideri Mesut Yılmaz, seçimlere AK Parti'ye karşı blok halinde girmek için bir platform oluşturmaya çalışıyor. 'Demokraside Birlik' adı verilen ve DYP-ANAP-YTP koalisyonu olarak tanımlanan platform için bazı işadamları ve medya patronlarının da devreye girdiği belirtiliyor.

İttifakın kilidi Çiller'in başbakanlığı

[YORUM Mustafa Ünal]

Cem ile Bayar ittifakta anlaştı

YTP ile DTP, seçimde ve seçim sonrasında birlikte hareket edecek.

İşçilerin isteği Mart 2003'e kaldı

Aydın Hasbebekçi | Ankara

17 Bregoviç'e yağmur eşlik etti

kültür

1 Süper Lig; TS - FB maçı ile başlıyor

spor

5 BBP, seçim yardımını şehit ailelerine verecek

gündem

Fırtınada batan tanker Marmara'yı siyaha boyadı

Oya Ünlü ve Ecevit'in koruması da aday

7-9 yaş Tatil Dergisi-9 bugün

Zaman Gazetesi – 9 Ağustos 2002

- **KAYNAKÇA**

Kitaplar

Altun, Abdülrezak, **Türk Basınının Değişen Yüzü**, Ankara: Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2006

Atılgan, Semra, **Basın İşletmeciliği**, İstanbul: Beta Yayınları, 1999

Atılgan, Semra, **Basın Ekonomisi ve Promosyon**, Marmara İletişim Dergisi, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Temmuz Sayı: 3, İstanbul, 1993

Basım, Nevzat, Bilgisayarlar Aralarında Konuşuyor, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001

Bassert, Helmut, **Tabı Sanatının Keşfi**, İstanbul, 1937

Berberoğlu, Güneş, **Basın İşletmeciliği**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 34, 1991

Biber, Cem, **Hard Disk Yönetim Sistemi,** 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım, 1992

Büyük Ekonomi Ansiklopedisi, İstanbul: Sabah Yayınları, 1993

Büyükmirza, Kamil, **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi**, Ankara: Barış Yayınevi, 6. Baskı, 1999

C. Gonzales, Rafael, Richard E. Woods, **Digital İmage Processing**, New Jersey: Prentice Hall, 2002

Cavalier, Jean-Jacques**, Medya ve İletişim Teknolojileri**, İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2004

Cem S., Sütçü ve Akyazı, Erhan, Yayıncılığın Değişen Yüzü, İstanbul: Der Yayınları, 2005

Çağıltay, Kürşat, **İnternet**, Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, 1997

Çelik Dural, Candan, **Medya Planlaması ve Reklamverenin Ajans Seçimi**, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1999

Dalgakıran, Nesrin, **Siyasal Reklamcılık ve Basının Rolü**, İstanbul: TGC, 1995

Demirtaş, Ceyhun, **Babıali'nin Şu Son Kırk Yılı**, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1985

Demirtaş, Umut, **Teknolojik Gelişme, Büyüme ve İstihdam**, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:671, 2003

Denoyer, Pierre, **Modern Basın**, Çeviren: Adnan Cemgil, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1963
Duran, Oktay, Basım Tekniği ve İşletmeciliği, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık Sanayi A.Ş., 1991

Durmaz, Ahmet, Dijital Televizyonun Temelleri, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimler Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, 1999

Ekin, Nusret, **Küresel Bilgi Çağında Eğitim, Verimlilik, İstihdam**, İstanbul: İTO Yayınları, 1997

Erçetin, Kamil, Matbaacılık Bilgileri I, İstanbul: Maarif Matbaası, 1994

Evliyagil, Şevket, **Basın Sanayinin Temel Kavramları**, Ankara: Ajans Türk Yayınları, 1972

Evliyagil, Şevket, **Gazete Yayınlama Yöntemleri**

Fairley, Michael, **Illustrated Encyclopedia of Labels and Label Technology**, U.S.-Brookfield: Tarsus Publishing, 2006

Fink, Conrad C**., Strategic Newspaper Management**, USA: Southern Illinois University Press, 1988

Gezgin, Suat, **Basında Fotoğrafçılık**, İstanbul: Der Yayınları, 1994

Gilster, Ron, **PC Hardware**, OH, USA: McGraw-Hill Professional, 2002

Girgin, Atilla, **Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik**, İstanbul: İnkılap Yayınları, 2001

Girgin, Atilla, **Yazılı Basında Haber ve Harbercilik Etik'i**, İstanbul: İnkılap, 2000

Gorz, André, **Cennetin Yollar ı –YaşananEkonomik Buhr an Üzerine Tezler ,** İstanbul: AFA Yayınları, 21. Yüzyıla DoğruDizisi: 1, 1983

Grossberg, Lawrence ve Wartella, Ellen ve Whitney, D. Charles, "Media and Money" **Media Making Mass Media In a Populer Culture**, London: Sage Publications, 1998

Güreli, Nail, Geleceğin Gazetecilerinden Beklentiler, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001

Haftacı, Vasfi, **Maliyet Muhasebesi**, Trabzon: Derya Kitabevi, 4. Baskı, 2003

Halil Seyidoğlu, **Ekonomik Terimler**, Ankara: Can Yayınları, 1992

Hedgecoe, John, **Her Yönüyle Fotoğraf Sanatı**, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2003

Hinderliter, Hal, **The GATF Guide to Desktop Publishing Third Edition**, Pittsburg: GATF Pres, 2000

Hutt, Allen, **The Changing Newspaper**, London: Gordon Fraser, 1973
İnuğur, M.Nuri, **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul: Der Yayınları, 1993

İşleyen, Ercüment, *Milliyet Nasıl Hazırlanıyor*, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001

Kabacalı, Alpay, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonra Matbaa ve Basın Sanayi**, İstanbul: Cem Ofset, 1998

Kağıtçı, Mehmet Ali, **Basım ve yayıncılığımızın Ana Maddesi Kağıt, Kağıtçılığımız ve Sorunları**, Türk Kütüphaneciler Derneği Basım ve Yayıncılığımızın 250. Yılı Bilimsel Toplantısı, 10-11 Aralık 1979, Ankara, Bildiriler, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları: 12, 1980

Karakaş, Roşan, Hürriyet Deneyimi, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001

Karakaş, Roşan, Hürriyet Deneyimi, **İnternet Çağında Gazetecilik**, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları

Ketenci, Hasan Fehmi ve Bilgili, Can, **Yongaların 10 000 Yıllık Gizemli Dansı Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı,** İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2006

Koçak, Cemil, **Siyasi Tarih 1923-1950**, İstanbul: Cem Yayınevi, 1990

Koloğlu, Orhan, **Basımevi ve Basının Gecikme Sebepleri ve Sonuçları**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1987

Koloğlu, Orhan, **Basınımızda Resim ve Fotoğrafın Başlaması**, İstanbul: Engin Yayınları, 1992

Korneev, Victor, **Modern Microprocessors,** MA, US: Charles River Media, 2004

Kul, İlhami, **2000'li Yılların İletişim Teknolojisi ve Multimedia**, İstanbul: Turkmen Kitabevi, 1995

Kut, Turgut, **Yazmadan Basmaya: Müteferrika, Mühendishane, Üsküdar**, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Merkezi, 1996

Langford, Michale, **Yaratıcı Fotoğrafçılık**, İstanbul: İnkılap Yayınları,1998

Müftüoğlu, M. Tamer, **İşletme İktisadı**, Ankara:Turhan Kitabevi, 1994

Münir, Metin, **Sabah Olayı**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1993

Newsprint Information Committee, New York, 1983 (akt.) Conrad C. Fink, **Strategic Newspaper Management**, USA: Southern Illinois University Press, 1988

Nuri, Celal, **Türkçemiz**, İstanbul, 1917

Nuroğlu, Hidayet, **Müteferrika Matbaası ve Bazı Mülahazalar**, İstanbul: Lale Devri, 2000

Özçağlayan, Mehmet, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim**, İstanbul: Alfa Yayınları, 1998

Özkan, Işık, **Basın ve Basın İşletmeciliği**, İzmir: Bilgehan Basımevi, 1989

Özsezgin, Kaya, **Türk Fotoğraf Sanatı (Dünü Bugünü) 1978**, Türk Fotoğraf Yıllığı, İstanbul: Reyno Basımevi, 1978

Rucker, W. Frank, ve Williams, Herbert Lee, **Newspaper:Organization and Management**, USA: Iowa State College Press, 2. Baskı, 1956

Söylemez, Alev, **Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği**, Ankara: Haberal Eğitim Vakfı, 1998

Tekeli, İlhan, **Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması**, İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1998

Time Inc., **Great Photographers**, Newyork, 1971

Topdemir, Hüseyin Gazi, **İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı**, İstanbul: Kültür Bakanlığı, 2002

Topuz, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Günümüze Türk Basın Tarihi**, I. Basım, İstanbul: Remzi,2003

Tülcü, Coşkun, **Çaya Çorbaya İnternet**, İstanbul: Beta Basın Yayım, 1996

Ünaltay, Altay, Altan, Büyükyılmaz, **Yongaların Serüveni Elektronik Yayıncılık El Kitabı**, İstabul: Kalibre, 1991

Widman, Joachim, **Almanya'dan Bir Örnek**, İnternet Çağında Gazetecilik, (Haz. Serhan Yediğ ve Haşim Akman), İstanbul: Metis Yayınları, 2001

Yanık, Hayri, **Masasütü Yayıncılık**, İstanbul: Pınarbaş Yayıncılık, 2004

Yeşil, M. Niyazi, **Baskı Sistemleri ve Temel Kavramlar**, İstanbul: Mısırlı Matbaacılık A.Ş.,1999

Zincirkıran, Necati, **Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu**, İstanbul: Sabah Yazı Dizileri, Gençlik Yayınları A.Ş., 1994

Süreli Yayınlar

Altan, Ersin, Reflex Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 39, Şubat 1971

Armagan Ekici, Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet, **Cogito**, sayı 30, (Kış, 2002)

Atıl, Yavuz, Çok Yönlü El Scanneri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 303, Şubat 1993

Atılgan, Semra, Türk Basınında Finansman Problemleri, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı:1, İstanbul, 1992

Çetin, Orhan Cem, Ustanın Gözüyle, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 410, Ocak 2002

Demirel, Okan, Sayısal Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 375, Şubat 1999

Ditlae, S., **"**The Electronic Paper Chase**", Scientific American,** Kasım 2001

Doğru Arsan, Esra, Batıda ve Türkiye'de İnternet Gazeteciliği, **Karizma Dergisi,** Sayı 13, (Ocak-Şubat-Mart, 2002)

Halıcı, Emrehan, Görüntü Tarayıcı, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 238, Eylül 1987

İsmail Ertürk, İnternet ve Ekonomik Etkileri, **Cogito**, Sayı 30,(Kış, 2002)

Oktay, Mahmut**,** Bilgisayar Destekli Gazeteciliğin Klasik Haber Anlayışında Yaratacağı Değişiklikler**, Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 5

Saatçioğlu, Cem ve Gövdere, Bekir, Küreselleşme, Teknoloji ve Ticaret İle İşsizlik Ar asındaki İlişkiye Eleştirel Bir Yaklaşım, **İktisat Dergisi**, 2001, Sayı. 416, İFMC Yayını

Sacharow**,** Anya, Newspapers: Still in Print Headed for The Screen, **MQ**, Sayı 12 (Eylül, 1995)

Sayılgan, Şevket, İşletmeler ve Özelde Basın İşletmelerinin Kriz Ortamlarında Finansman Dengeleri, **Finans Dünyası Dergisi**, Sayı:173, Mayıs 2004

Tek, Özgür, Sayısal Fotoğraf Makineleri, **Bilim ve Teknik Dergisi**, Sayı 352, Mart 1997

Türk Z., Çürük T., Doğan Z., “Standart Maliyet Sisteminin Günümüz Modern Üretim Ortamındaki Rolü ve Sisteme Yöneltilen Eleştiriler”, **M. Ü. Sos. Bil. Enstitüsü Öneri Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 19, Ocak 2003

Yılmaz, Elif, “Yeni Nesil Kırtasiyeye Hoşgeldiniz, E-Kağıt, E-Mürekkep, E-Kitap”, **Bilim ve Teknik Dergisi,** Aralık 2001

Kırlı, Serkan, Sınırsız Yayın Alanı, **Onair**, sayı 4, (Mart, 1998)

Yepyeni PCI Express ekran kartları, **Chip Dergisi**, Mart 2005

SLI Ekran Kartları, **Chip Dergisi**, Nisan 2005, S. 130-131

Tezler

Baytar, Orhan, **1992-2002 Yılları Arasında Türkiye'de Basın İşletmelerinin Maliyet ve Gelir Yapısının Faaliyet Sonuçları Açısından İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006

Çetinkaya, Bilal, **Yeni İletişim Teknolojileri ve İnternet**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi) , İstanbul, 2006

Demirbulak, Selçuk, **Basın Ekonomisi ve İşletmeciliği**, Basılmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 1995

Dilmen, Necmi Emel, **Bilişim Çağı'nın Gelişim Sürecinde E-Gazetecilik Olgusu ve İnternet Gazeteleri ve Haber Portallları Üzerine Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2003

Doğan, Binali, **Türkiye Basın Sektörünün Yapısal Değişkenleri Üzerine Bir Araştırma**, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İst., 2001

Eldeniz, Levent, **İletişim Teknolojilerinin Gelişim Sürecinde Bilişimin Gazetecilikteki Yeri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1996

Esen, Ün, **Geçmişten Günümüze Ülkemizde Gazete Üretimi**, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, (Araştırma Projesi), İstanbul, 2002

Kırlı, Serkan, **İnternet Teknolojilerinin Gazete ve Dergi Yayıncılığına Getirdiği Yeni Olanaklar**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2003

Kongreler, Konferanslar

Dilmen, N. Emel, Öğüt, Sertaç, **Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşime Bilim Yaklaşımı**, Yeni Etkileşim Ortamları ve İletişim Uluslar arası Konferansı, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi 1-3 Kasım 2006, s19

Mesut, Altan, Aydın Carus, **Kayıpsız Görüntü Sıkıştırma Yöntemlerinin Karşılaştırılması (Bildiri)**, II. Mühendislik Bilimleri Genç Araştırmacılar Kongresi, İstanbul, 2005

İnternet Sayfaları

http://en.wikipedia.org/wiki/Fax (Erişim Tarihi: 15/07/2006)

http://en.wikipedia.org/wiki/Image_scanner (Erişim Tarihi: 15.08.2006)

http://inet-tr.org.tr/inetconf6/yazismalar/Oct/att-0005/01-inet-tr2000.doc (Erişim Tarihi 17/11/2005)

http://inet-tr.org.tr/inetconf8/bildiri/36.doc (Erişim Tarihi 31/03/2007)

http://sourtimes.org/show.asp?t=cmyk (Erişim Tarihi 23.04.2006)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Blog (Erişim Tarihi: 17/06/2007)

http://tr.wikipedia.org/wiki/CMS (Erişim Tarihi 17.06.2007)

http://tr.wikipedia.org/wiki/CMYK (Erişim Tarihi 23.04.2006)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Masa%C3%BCst%C3%BC_yay%C4%B1nc%C4%B1l%C4%B1k (Erişim Tarihi: 14.05.2006)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Matbaac%C4%B1l%C4%B1k (Erişim Tarihi 24/03/2006)

http://turk.internet.com/haber/yazigoster.php3?yaziid=9445 (Erişim Tarihi: 16.08.2006)

http://www.bianet.org/2002/09/30/13552.htm (Erişim Tarihi: 04/04/2007)

http://www.bote.odtu.edu.tr/ot/2.htm (Erişim Tarihi 17.11.2005)

http://www.dmg.com.tr/tr/tarihce.asp?CatID=1&SubCatID=25&ID=23 (Erişim Tarihi: 13/12/2006)

http://www.donanimhaber.com/Sony_Reader_PRS-500:_E-Murekkep_Gazete/4089/haber.htm (Erişim Tarihi 01/04/2007)

http://www.dpc.com.tr/A_U.HTML (Erişim Tarihi 13/07/2006)

http://www.eksisozluk.com/show.asp?t=hurriyetim (Erişim Tarihi 17.06.2007)

http://www.hffax.de/html/hauptteil_faxhistory.htm (Erişim Tarihi: 15/07/2006)

http://www.hurriyetkurumsal.com/tr/ilkbakista.asp (Erişim Tarihi: 13/12/2006)

http://www.hurriyetkurumsal.com/tr/internet_hizmetleri.asp (Erişim Tarihi: 17/06/2007)

http://www.ifbim.itu.edu.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=33 (Erişim Tarihi: 31/03/2007)

Umut Ekşi, "**Ramler nasıl çalışır**", İnternet Makale, www.pclabs.gen.tr/article.asp?doc=255, (Erişim Tarihi: 18.08.2006)

www.parc.xerox.com/dhl/projects/gyricon (Erişim Tarihi 01/04/2007)

www.research.ibm.com/journal/sj/jacobson.html (Erişim Tarihi (01/04/2007)